

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Neúspěchy v pěstounské péči u dětí umístěných v zařízení pro dětí vyžadující okamžitou pomoc

Petra Hnilíčková

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Tomáš Řezníček

Praha 2015

Prague college of psychosocial studies

**Foster care failures in children placed in institutions for
children requiring immediate help**

Petra Hniličková

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Tomáš Řezníček

Praha 2015

ANOTACE

Tato bakalářská práce je zacílena na problematiku svěřování dětí do pěstounské péče, a to konkrétně dětí umístěných v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, u kterých tato péče či pokus o ni z různých důvodů selhaly.

V teoretické části jsem se zaměřila na popis procesu svěřování dítěte do pěstounské péče. Zabývám se vymezením jednotlivých kroků, jimiž musí potencionální nový pěstoun a také dítě projít. Podstatnou částí textu je rovněž stanovení úlohy biologické rodiny dítěte v tomto procesu, dopady traumatických prožitků a specifikace práce sociálního pracovníka v této oblasti.

Cílem výzkumné části je pojmenování faktorů, které se podílejí na neúspěchu v procesu pěstounské péče. Případy vybraných dětí byly za tímto účelem podrobně analyzovány. Vyhodnocení této analýzy bylo popsáno prostřednictvím modelů, jež obsahují nápadné jevy v procesu neúspěšné pěstounské péče

V praktické rovině výsledky této práce mohou být využitelné pro pracovníky, kteří se uvedenou problematikou zabývají. Dále by mohly být prospěšné pro pedagogické pracovníky potýkající se s adaptací dítěte ve školském zařízení nebo mohou rovněž sloužit jako inspirace při řešení dalších obdobných případů.

Klíčová slova

ohrožené dítě, psychická deprivace, pěstounská péče, adaptace, neúspěšný proces, sociální pracovník

Abstract

This bachelor thesis is aimed at the problematics of placing children into foster care, and mainly children placed in institutions requiring immediate help where this help or attempt for this help failed from various reasons.

The theoretical part concentrates on the description of the process of the child placing in foster care. I am concerned with the definition of individual steps that the potential new foster parent and also the child have to go through. The designation of the role of the biological family in the process and also the impact of the traumatic experiences and the social workers specification in the field form a substantial part of the text.

The aim of the research part is the factors designation that are involved in the failure of the foster care. Cases of chosen children were analysed in detail for this purpose. The analysis evaluation was described by means of models that contain conspicuous phenomena in the process of failed foster care.

The results of this thesis can be used on the practical level for workers that deal with the mentioned problematics. Furthermore, they can be beneficial for pedagogical workers dealing with child adaptation at school or they can also serve as an inspiration during dealing with similar cases.

Key words

threatened child, psychological deprivation, foster care, adaptation, unsuccessful case, social worker

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma:

„Neúspěchy v pěstounské péči u dětí umístěných v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc“

vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne

.....

Petra Hniličková

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu své práce Mgr, Tomáši Řezníčkovi za hodnotné připomínky, ochotu a laskavý přístup.

Velké poděkování dále náleží Mgr, Margaretě Johnové, Bc. Kateřině Vojtěchové a PhDr. Marianě Hasíkové za poskytnuté údaje, doplňující informace a čas, který mi věnovaly.

Ještě bych velmi ráda poděkovala Doc. Karlu Balcarovi za jeho cenné rady, laskavou vstřícnost a inspiraci.

Obsah	
Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Rodina a její funkce.....	11
1.1 Negativní jevy v rodině.....	11
1.2 Rodiny se zvláštními potřebami.....	11
1.3 Sanace rodiny	12
1.4 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek	12
2 Náhradní rodinná péče.....	13
2.1 Pěstounská péče	13
2.2 Předpěstounská péče	15
2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	15
3 Proces zprostředkování svěřeni dítěte do pěstounské péče	17
3.1 Zařazení dítěte do evidence náhradní rodinné péče	17
3.2 Zařazení pěstouna do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče .	18
3.3 Práce s dítětem a rodinou v průběhu procesu pěstounské péče	20
3.3.1 Adaptace	21
3.3.2 Úloha biologické rodiny v procesu pěstounské péče.....	23
3.3.3 Dopady odmítání.....	25
3.4 Úloha sociálního pracovníka.....	26
VÝZKUMNÁ ČÁST	29
4 Výzkumný problém a cíle výzkumu.....	29
4.1 Výzkumná otázka.....	29
5 Metodologie výzkumu.....	30
5.1 Plán výzkumu.....	30
5.2 Výzkumný soubor	30
5.2.1 Popis případových studií.....	31
5.2.2 Popis postupu šetření	32
5.3 Etické zásady výzkumu.....	33
6 Zpracování získaných dat	34
6.1 Metody zpracování dat.....	34
7 Výsledky výzkumu.....	34

7.1	Adaptace dítěte.....	34
7.2	Příprava dítěte a podpora rodiny.....	38
7.3	Psychická deprivace.....	43
8	Odpověď na výzkumnou otázku.....	46
8.1	Modely obsahující nápadné jevy v procesu neúspěšné pěstounské péče.....	46
8.1.1	Případová studie č. 1.....	47
8.1.2	Případová studie č. 2.....	49
8.1.3	Případová studie č. 3.....	51
8.2	Faktory ovlivňující neúspěch v pěstounské péči.....	53
9	Diskuze.....	57
	Závěr.....	59

Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se cíleně zaměřila na případy dětí, které byly zařazeny do registru náhradní rodinné péče a prošly zkušeností s pěstounskou péčí, která selhala ve své funkci nebo skončila v různých fázích tohoto procesu rovněž neúspěchem.

K rozhodnutí zabývat se tímto tématem, mě pohnuly osudy dětí umístěných v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 8. Od roku 2012 zde pravidelně pracuji jako dobrovolník s dětmi v rámci programu sociální rehabilitace na jejich rozvoji. Mohu se tedy ve svojí práci opřít také o vlastní zkušenosti z přímé práce s těmito dětmi, o znalost místního prostředí a problematiky tohoto zařízení. Mnohokrát jsem byla svědkem dětského zklamání, smutku, strádání, ale také nesmírné trpělivosti, osobních pokroků, radosti a úsměvů.

O tématu pěstounské péče toho bylo napsáno jistě bezpočet, neboť děti, které z různých důvodů nemohou vyrůstat ve své rodině, jsou v společnosti zastoupeny od nepaměti. Myšlenka náhradní rodinné výchovy, která má přednost před výchovou ústavní, je jistě plně opodstatněná a podporuje tak právo dítěte vyrůstat v rodinném prostředí. Děti umístěné do pěstounské péče to mají v tomto smyslu bezpochyby těžší. Vstupují do nové rodiny zároveň se svou minulostí. Na cestě k adaptaci v nové rodině se vyrovnávají s obtížemi jako je nejistota, strach, očekávání a další podobné. Rovněž pěstouni prožívají v průběhu procesu a vzájemného poznávání různé pocity, leckdy se vyrovnávají s nezvyklými a náročnými situacemi. Pěstounská péče je tedy pro obě zúčastněné strany velkou změnou. V lepším případě se to podaří a dítě vyroste v novém funkčním rodinném prostředí nebo je pěstounská péče, třeba i ve fázi seznamování neúspěšná, přičemž každé takové selhání může mít neblahý dopad na psychiku dítěte a následně na jeho vývoj vůbec.

V teoretické části se zaměřuji na popis procesu svěřování dětí umístěných v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek do pěstounské péče a na práci se zúčastněnými stranami v průběhu tohoto procesu. Ve výzkumné části podrobná analýza případů vybraných dětí umístěných v tomto zařízení, které neuspěly na poli

pěstounské péče, umožňuje hlubší pohled do tématiky, neboť v této oblasti došlo v posledních letech k mnoha změnám. Cílem této analýzy je zjistit, proč se v popsáných případech nepodařilo účel a smysl pěstounské péče naplnit.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Rodina a její funkce

Rodinou se v současné době obecně označuje soužití lidí, jehož jádrem je citová vazba a zároveň platí, že rodina je utvářena společností, ve které žije. V různých kulturách se její význam může odlišovat, proto tento pojem tak nutně získává široký obsah. V každé kultuře rodina jako společenská jednotka zajišťuje svým členům různé funkce. Těmi je například poskytování výchovy, vzdělání a péče dětem, vztahová podpora dospělým nebo ekonomické zajištění. Rodina rovněž také napomáhá naplňovat individuální zájmy svých členů. Ve vztahu k dítěti je její hlavní funkcí obecně pojímaná primární socializace dítěte, a to jako první sociální prostředí, ve kterém se dítě učí osvojovat si dovednosti, hodnoty, zvyklosti a další kompetence, které budou potřebné pro jeho další vývoj a následné začlenění do společnosti. (Matoušek a Pazlarová, 2010, s. 9-15)

1.1 Negativní jevy v rodině

Může se však stát, že rodina z nějakého důvodu neplní svoji funkci. Důsledkem toho rodinné prostředí může být zdrojem různých psychických i jiných problémů, které mohou vážně narušit zdravou atmosféru rodiny a tím pádem i ohrozit psychosociální vývoj svých členů, ponejvíce však dětí. (Fischer a Škoda, 2014, s. 167)

Negativní jevy, které se v těchto případech vyskytují a mohou ohrozit děti v jejich vývoji, lze souhrnně označit jako poruchu rodičovské role. Faktory, které dysfunkční rodinné prostředí podporují, je možné specifikovat jako skutečnost, kdy se rodiče nechtějí, nemohou nebo neumí starat o své děti nebo jim naopak svou péči projevují nadměrným způsobem. Což v uvedených případech znamená, že nejsou schopni zabezpečit naplňování základních dětských potřeb nebo neposkytují dětem přiměřenou péči či je na druhou stranu přespříliš rozmazlují. (Fischer a Škoda, 2014, s. 155-158)

1.2 Rodiny se zvláštními potřebami

Profesionálové pomáhajících profesích se zabývají ponejvíce rodinami, které vykazují těžkosti ve více funkcích. Mohou mít narušené vzájemné vztahy, nepříznivou

socioekonomickou situaci, ztrátu bydlení a další podobné. Jedná se v tomto případě o rodiny se zvláštními potřebami, někdy se používá i termín „mnohoproblémová rodina“. Dítě v rodině nepříznivě ovlivňuje zanedbávání péče, nenaplnění jeho potřeb a ubližování, jehož extrémní podobou je týrání a zneužívání. Děti, vyrůstající v takovém prostředí, se posuzují jako ohrožené a je pravděpodobné, že v závislosti na prožitých zkušenostech se budou v budoucnosti daleko více přiklánět k projevům sociálního selhání. (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 17-18)

1.3 Sanace rodiny

Matoušek definoval sociální práci v oblasti sanace rodiny jako první možnost, která by měla být využita pro práci s rodinou, ve které se vyskytuje domácí násilí. Podporu rodiny lze však využívat i v jiných případech v rámci poskytování sociálních služeb. Pro práci s rodinou lze využít mnoha jejích forem od podpory poskytované zaškoleným dobrovolníkem po odbornou terapii poskytovanou odborníkem rodině nebo členovi rodiny, a to jak v domácím, tak i v jiném prostředí. (Matoušek in Bechyňová, 2008, s. 8)

Bechyňová je toho názoru, že sanace neboli podpora rodiny by měla být, pokud je preventivně používána v případech rizika odebrání dětí z rodiny, blíže určena. Klade důraz na nutnou spolupráci všech odborníků, kteří v takových případech s rodinou pracují. Proto by podpora rodiny měla být souhrnem všech služeb a dalších opatření, které jí jsou v případě ohrožení poskytovány. Podstatou sanace rodiny je tedy pomoc ohroženému dítěti prostřednictvím pomoci rodině s cílem odvrácení odebrání dítěte, nebo zabezpečení kontaktů s dítětem v době umístění do zařízení nebo k možnosti jeho bezpečného návratu do domácího prostředí. S čímž souvisí také podpora přijatých změn v rodině dítěte, jenž jsou udržitelné po návratu dítěte domů. (Bechyňová, 2008, s. 9)

1.4 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek (dále jen Klokánek) poskytuje ochranu a pomoc dětem, které se ocitly v situaci, kdy je jejich život nebo vývoj ohrožován. V tomto zařízení je poskytována pomoc zejména dětem týraným, zneužívaným nebo jiným závažným způsobem ohroženým, kdy jejich základní práva

nejsou dodržována. Klokánek v těchto případech takovým dětem poskytuje alternativní rodinnou péči a zabezpečuje uspokojování jejich životních potřeb. Původně mělo být náplní práce v tomto zařízení poskytování péče dětem pouze po nezbytně nutnou dobu, než rodina upraví své poměry tak, aby dítě mohlo být navráceno do svého původního prostředí. Tato alternativní zařízení rodinného typu mají ze zákona přednost před ústavní výchovou, a proto jsou zde umísťovány i děti, kde jsou problémy původní rodiny širšího rozsahu, a předpokládá se dlouhodobé odstraňování překážek. Proto část dětí v této instituci umístěných odchází do pěstounské péče. (Barvíková a Palonciová, 2012, s. 9)

Ve své práci jsem se rozhodla zabývat případy dětí zařazených do registru náhradní rodinné péče, které toho času stále jsou nebo byly umístěny v Klokánku.

2 Náhradní rodinná péče

Pokud rodina nedokáže poskytnout dítěti funkční rodinné zázemí a selhaly všechny možnosti nápravy, je možné zabezpečit takovému dítěti výchovu jiným způsobem. Náhradní rodinnou péčí jsou obecně rozuměny všechny formy nekolektivní péče o děti, o které se z nějakých důvodů nemohou nebo nechtějí starat jejich biologičtí rodiče. Jedná se o osvojení, pěstounskou péči, hostitelství, pěstounskou péči na přechodnou dobu a poručnictví. Legislativně je tato problematika v současné době upravena hlavně zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině. Současná právní úprava jasně stanovuje přednost takových opatření, která zajistí řádnou výchovu a vývoj dítěte v náhradním rodinném prostředí, pokud biologičtí rodiče péči o dítě nezabezpečují nebo ji zajistit nemohou. Formy náhradní rodinné péče tak mají přenosnost před ústavní výchovou, která by měla být až posledním řešením, kdy všechny jiné možnosti selžou. (Nožířová, 2012, s. 11, 12, 15)

2.1 Pěstounská péče

Jednou z definic pěstounské péče se rozumí: „*Forma náhradní rodinné péče, kterou v ČR garantuje a financuje stát (z. 94/1963). Rozhodnutí o svěření dítěte do pěstounské péče přísluší soudu. Soud dítě svěří do pěstounské péče, pokud to zájem dítěte vyžaduje a*

pokud osoba pěstouna poskytuje záruky řádné výchovy dítěte“. (Matoušek in Nožičková, 2012, s. 15)

V praxi jsou tedy do pěstounské péče svěřovány děti, o které se jejich rodiče z různých důvodů nestarají. To však znamená, že takové dítě není tzv. „právně volné“, neboť jeho rodiče o něj stále v nějaké míře projevují zájem. Z toho jasně vyplývá, že pěstouni nemají vůči dítěti vyživovací povinnost a nedisponují rodičovskými právy. Přísluší jim spravovat záležitosti dítěte jen v rozsahu běžných věcí jako je vzdělání, lékařská péče, výchova a další podobné. Svěření dítěte do pěstounské péče tedy začíná rozhodnutím soudu, a v jeho pravomoci je taktéž tuto péči na požádání pěstounů či pod vlivem jiných závažných okolností zrušit. Dlouhodobá pěstounská péče končí zletilostí dítěte. Vyživovací povinnost ke svěřenému dítěti rodiče plní prostřednictvím soudně stanoveného příspěvku na úhradu potřeb dítěte a poukazují ho příslušnému úřadu práce. V poslední době jsou aktuální úpravy pěstounské péče v souvislosti s platností nové legislativní úpravy občanského zákoníku (dále jen NOZ), který je upraven zákonem č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, s účinností od 1. ledna 2014. Jasně se zde uvádí, že pěstounská péče je dočasnou institucí, která trvá pouze po dobu překážky, která brání rodičům o své dítě pečovat. Rodič má právo požádat o navrácení dítěte do své péče. Nově je zde také vyspecifikováno právo na zachování stávajících vazeb mezi rodičem a dítětem včetně umožnění styku dítěte a původní rodiny. Pěstounem může být i jedna fyzická osoba či jeden z manželského páru nebo manželé společně. Nesezdanému páru či registrovaným partnerům dítě do společné péče svěřit nelze. Zákon také pěstounovi ukládá povinnost informovat rodiče dítěte o podstatných záležitostech, které se ho týkají. Z toho opět vyplývá, že před dlouhodobou péčí by měla být upřednostňována pěstounská péče dočasná s možností návratu dítěte do původní rodiny. (Smolíková, 2014, s. 59-60)

Profesorka Kolouchová ve svém dvacetiletém výzkumu sledování jednoho sta dětí žijících v pěstounských rodinách došla k závěrům, že i přes hlubokou deprivaci vzniklou v kojeneckém a batolecím věku, je možné ve značné míře tuto deprivaci napravit, a to ve všech oblastech. Nejvýznamněji se na tomto procesu podílí právě vhodná náhradní rodina. Rodiče jsou schopni si vytvořit s přijatým dítětem oboustranně hluboké a stabilní citové vztahy. Z čehož vyplývá, že pěstouni v dlouhodobé péči mohou zcela plnit

rodičovskou funkci, protože všechny psychické potřeby dítěte jsou v takovém svazku naplňovány. Biologičtí rodiče tedy nejsou jediní, kteří mohou zajistit přijetí a výchovu dítěte v rodině. (Kolouchová, 2008, s. 63)

2.2 Předpěstounská péče

Jedná se o krátkodobý pobyt dítěte v rodině osoby, která má zájem stát se pěstounem. Orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) může využít této varianty pro děti, které jsou soudně svěřeny do ústavní výchovy nebo do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a navrhnout soudu délku dočasného svěřením dítěte do péče. V tomto případě se vždy vychází z okolností konkrétního případu, kdy soud posoudí délku předpěstounské péče a jejíž trvání může být delší tři měsíců. (Smolíková, 2014, s. 62-63)

Klokánek tuto formu péče využívá v případech, kdy je zřejmé, že zájem o pěstounskou péči jak ze strany pěstounů tak dítěte trvá. Obě strany si tak mohou vyzkoušet budoucí fungování vzájemných vztahů, což může pomoci k tomu, aby se obě strany lépe poznaly nebo popřípadě včas zachytily případná rizika, jež by mohla negativně ovlivnit celý průběh pěstounské péče.

2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Dříve byla pěstounská péče na přechodnou dobu určena hlavně pro nejmenší děti, aby eliminovala jejich umístění v kojeneckých ústavech. Navíc po dobu, kdy pěstouni nepečovali o žádné dítě, neměli nárok na finanční podporu, což jim leckdy mohlo znemožňovat vykonávat zaměstnání slučitelné s občasnou péčí o dítě. Nově pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle 1 rok a v případě postupného svěřením sourozenců do péče je určená roční lhůta odvislá od data svěřením posledního dítěte z této sourozenecké skupiny. Nový tzv. „profesionální pěstoun“ má nárok na dávky pěstounské péče i po dobu, kdy nepečuje o žádné dítě. Zatím se však předpokládané zrušení kojeneckých ústavů v případě této úpravy nepotvrdilo. (Smolíková, 2014, s. 63)

Bechyňová uvádí, že v minulosti se ve francouzském departmentu Horní Vienna rozhodli zrušit nízkokapacitní instituce pro děti a nahradit je péčí profesionálních

pěstounských rodin. Časem se zjistilo, že u některých dětí a pěstounů jsou navazovány velmi silné citové vazby, což dětem způsobuje následné obtíže v kontaktu se svou biologickou rodinou. Tyto intenzivní city bránily dětem k vytvoření místa pro vlastní rodiče. V tomto francouzském departmentu se proto rozhodli opět vybudovat nízkokapacitní zařízení pro výkon ústavní výchovy. (Bechyňová a Konvičková, 2011, s. 15)

Další inspirací z praxe francouzského systému v této oblasti může být názor psycholožky Hyblerové-Šimkové, která uvádí, že všechna povolání, která se věnují dětem, by měla respektovat dítě v celé jeho celistvosti včetně skutečnosti jeho neodmyslitelné rodinné historie. Což v případě umístění dítěte do zařízení mimo rodinu znamená, že rodiče se zachovanými rodičovskými právy mají nárok na kontakt s dítětem a každé dítě má právo znát svůj původ. Z toho vyplývá, že kvalitní vztah rodiče dítěte a profesionála má velký vliv na situaci dítěte, jeho adaptaci v novém prostředí a v neposlední řadě na jeho vývoj. V zájmu dítěte je tedy co nejširší možná podpora rodičů v jejich rodičovských dovednostech a zodpovědnosti, neboť cílem každého umístění dítěte je pokud možno jeho návrat domů. (Bechyňová a Konvičková, 2011, s. 143)

Podle mého názoru stále není dostatek profesionálních pěstounů, kteří by alespoň částečně pokryli potřebnou poptávku. V zařízení Klokánek zatím za dobu mého působení žádné dítě této možnosti nevyužilo. Roční pobyt u pěstouna, pokud není předem jistá možnost umístění dítěte do následné dlouhodobé pěstounské péče, nic neřeší. Z vlastní zkušenosti s dětmi umístěnými v Klokánku jasně vnímám, jejich silnou potřebu navázání chybějícího citového vztahu. Vesměs se zde jedná o děti různým způsobem deprivované, které mají tendenci přilnout k pečující osobě za krátkou dobu. Omezená délka ročního pobytu je tedy značně diskutabilní. Mohu říci, že děti v Klokánku bývají po 6 měsících v zařízení již plně adaptované a po většinou v této době přilnou k pečujícím tetám. „Přesunutí“ dítěte po uplynulé roční době do další pěstounské péče, kde si bude muset znovu zvykat na nové prostředí, se mi jeví jako velmi nevhodné. Takové odtržení může znamenat pro dítě výraznou zátěž v jeho už tak dost složitém životě a mohlo by v některých případech i vážně ohrozit jeho schopnost dalšího přilnutí k pečující osobě a projevit se tak zhoršením jeho psychického stavu. Domnívám se, že takové zacházení

s dítětem může následně zapříčinit poruchu citové vazby, kterou vnímám ve zdravém dětském vývoji jako klíčovou.

Svoje stanovisko mohu doplnit o názor, který v této problematice zastává paní Baudyšová, ředitelka nadace Naše dítě, se kterým souhlasím. O dopadech tohoto druhu péče se paní Baudyšová vyjádřila v krátkém rozhovoru, který mi na toto téma poskytla. Kompletní verze rozhovoru je uvedena v příloze č. 5.

„Zahraniční praxe (třeba ve Velké Británii) přinesla důležitou zkušenost, že dítě v průběhu přechodné doby vystřídá několik pěstounů. To je, myslím, pro dítě, které postrádá biologické rodičovské vazby velmi zraňující, protože začne postrádat pevné pouto a později i svou identitu.“ (viz. Příloha č. 5, s. 1)

„Je to vlastně zcela proti základní potřebě dítěte mít zejména v prvních letech života naplněnu potřebu takzvaného attachmentu (přilnutí). Tvůrci systému přechodného pěstounství dokonce tvrdí, že dítě nesmí takovouto pevnou vazbu se svými přechodnými pěstouny navázat!“ (viz. Příloha č. 5, s. 1-2)

Jako využitelnou vidím tuto péči pro případy dětí, kde rodiče o ně projevují zájem, avšak z důvodu různých nepříznivých okolností se o své děti po určitou dobu nemohou dobře postarat a jejich návrat do původní rodiny po odeznění problémů je vysoce pravděpodobný. Takovými situacemi jsou například nemoc rodiče, nedostatek financí, ztráta bydlení a další.

3 Proces zprostředkování svěřeni dítěte do pěstounské péče

3.1 Zařazení dítěte do evidence náhradní rodinné péče

Jak již bylo řečeno, v evidenci náhradní rodinné péče jsou zapsány děti, jejichž původní rodina jim nedokázala dlouhodobě nebo přechodně poskytnout funkční rodinné zázemí. Pro krok zařazení dítěte do této evidence by se měly dotčené orgány rozhodnout

až poté, kdy si z dostupných informací ověří vhodnost opatření nahradit dítěti rodinné prostředí a budou při tom postupovat s respektem k zájmům a potřebám dítěte, rovněž také v souladu s platnými právními normami jako je například Úmluva o právech dítěte. Proces evidence dětí, které jsou vytipované pro umístění do pěstounské péče, je popsán v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. OSPOD je oprávněn vyhledávat tyto děti i potencionální pěstouny, zakládat jejich spisovou dokumentaci a kopii této dokumentace poté odeslat příslušnému krajskému úřadu k další evidenci. Povinností OSPOD je také podat návrh na svěření dítěte do pěstounské péče příslušnému soudu. Je však vždy potřeba volit eventualitu prospěšnou pro dítě, což nemusí být právě péče pěstounská. (Kolektiv autorů, 2008, s. 11).

Dalším krokem v tomto směru z hlediska dítěte je tzv. proces párování, kdy se jedná o výběr nejvhodnějších náhradních rodičů pro konkrétní dítě. Poradní sbor, který se touto činností zabývá, je orgán zřízený příslušným krajským úřadem a jeho členy jmenuje a odvolává hejtmán. Tento tým by měl být složen z odborníků, kteří působí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, jako jsou psychologové, pediatři, pracovníci příslušných neziskových organizací a další (Nožířová, 2012, s. 26)

Práce poradního sboru je odvislá od zasedání, která jsou organizována minimálně jedenkrát do měsíce za účelem výběru nejvhodnějších žadatelů pro dítě. K dispozici má tento sbor kompletní aktualizovanou spisovou dokumentaci jak dítěte, tak pěstounů. Dobrá informovanost o všech skutečnostech případu má na zprostředkování pěstounské péče vliv. Nezodpovědnost v této oblasti by mohla celý proces svěření dítěte do pěstounské péče negativně ovlivnit. (Nožířová, 2012, s. 66-67)

3.2 Zařazení pěstouna do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče

Rozhodnutí rodiny nebo dospělého o možnosti zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče většinou předchází rozmyšlení a motivace různého druhu, což může činit tento proces dlouhodobým. Motivací může být například altruistická touha pomoci nějakému dítěti nebo rozšířit svou rodinu, v negativním případě

i finanční profit z přiznaných sociálních dávek nebo vyřešení nepříznivé rodinné situace tímto způsobem. (Nožířová, 2012, s. 40-41)

Pokud se žadatel pro pěstounskou péči rozhodne, musí podat k příslušnému obecnímu úřadu žádost, kde je nutné doložit výpis z rejstříku trestů, zprávu o zdravotním stavu, absolvovat sociální šetření v místě bydliště z důvodu zjištění sociálních a ekonomických podmínek, doložit výši příjmů za rozhodné období a zavázat se k účasti na povinném přípravném kurzu. (Nožířová, 2012, s. 43-49)

Odborná příprava je součástí posouzení, které provádí krajský úřad, kdy jejím smyslem je pomoci budoucím pěstounům připravit sebe i svou rodinu na příchod nového dítěte, získání pokud možno realistického náhledu na situaci a porozumění potřebám „náročného“ dítěte. Důležité pro pěstouny je i poznání, že pěstounská péče slouží především jako vhodné řešení pro dítě. Není tedy její úlohou plnit očekávání pěstounů. Dá se říci, že je „službou“ dítěti. (Kolektiv autorů, 2008, s. 12-15)

Veškeré náležitosti ohledně přípravy pěstounů jsou popsány v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Časový rozsah přípravy pro dlouhodobé pěstouny činí minimálně 48 hodin, v případě uchazečů o pěstounskou péči na přechodnou dobu se zvyšuje na minimální rozsah v délce 72 hodin. Příprava dětí není časově omezena, ale je potřebné poskytnout ji v potřebné míře, která je přiměřená věku, schopnostem a vývojovému stádiu dítěte. V případě dětí umístěných v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc vyplývá obecnímu úřadu povinnost nejprve pomoci rodině uspořádat poměry takovým způsobem, aby se dítě mohlo do rodiny navrátit. (Zákon č. 359/1999 Sb.)

Fond ohrožených dětí se zabýval vyhledáváním fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny, a to pro obtížně umístitelné děti pobývající v Klokánku, avšak s účinností od 18. 8. 2014 byla z rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí a Magistrátu hl. m. Prahy tato činnost organizaci odňata. (Fond ohrožených dětí, ©2012 - 2015)

Podle údajů uvedených ve statistické ročence Ministerstva práce a sociálních věcí za rok 2013 evidoval OSPOD celkem 259 992 dětí a jejich rodin, kterým poskytoval určitou pomoc v rámci sociálně-právní ochrany. Počet týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí v roce 2013 je vyčíslen počtem 7408. Do péče ZDVOP bylo v témže roce umístěno 1451 dětí. Statisticky za stejné časové období odešlo do pěstounské péče 403 dětí, s největším zastoupením v Moravskoslezském kraji. 7617 pěstounských rodin bylo zaznamenáno v České republice na konci roku 2012 a na konci roku 2013 jich bylo 8232, opět zde s převahou vede Moravskoslezský kraj. Pěstounská péče zanikla na návrh pěstouna v celkem 184 případech. (Odbor analýz a statistik Ministerstva práce a sociálních věcí, 2013, s. 87-104)

3.3 Práce s dítětem a rodinou v průběhu procesu pěstounské péče

Proces seznamování a přechod dítěte do nové rodiny je velkou změnou na obou stranách. Porozumět pocitům deprivovaného dítěte se všemi jeho prožitými zkušenostmi je náročné a leckdy dobrá vůle nestačí. Je zapotřebí profesionální a odborné vedení v této věci. Takové „doprovázení“ dětí i pěstounů nejprve ve fázi seznamování a následně i po dobu adaptace dítěte v rodině může poskytnout zúčastněným stranám potřebnou podporu, což může výrazně eliminovat negativní vlivy, které se s navázáním vztahu mohou spojovat. Cíl této práce s dítětem a rodinou spočívá ve snížení rizika selhání pěstounské péče. (Kolektiv autorů, 2008, s. 18)

Za účelem odborné pomoci se mohou pěstouni v průběhu procesu obracet s problémy či nejasnostmi na neziskové organizace, jež se touto tematikou zabývají. Rovněž jsou v pravidelné spolupráci s OSPOD a oslovit za tímto účelem mohou také zařízení, kde je dítě umístěno. Cílem této práce je pomoci pěstounům a dětem ve fázích, kdy se při společných prvních setkání utváří jejich přirozený vzájemný citový vztah. Pěstounům může být tato pomoc prospěšná, aby si dokázali udržet náhled a ve složitých situacích jednali v zájmu dítěte. (Kolektiv autorů, 2008, s. 33)

Podle Sobotkové narůstá počet dětí, které jsou z pěstounských rodin vráceny. Podílet se tomto výsledku může nekvalitní příprava pěstounů, nedostatek odborníků, které

by rodiny v průběhu pěstounské péče doprovázely, a někdy i těžko výchovně ovlivnitelné chování dítěte ve smyslu psychopatie. (Sobotková, 2008, s. 111)

„Má-li dítě vyrůstat v osobnost zdravou a zdatnou, má vyrůstat v prostředí citově vřelém (vsřícném, přijímajícím) a stálém!“ (Matějček in Radvanová, 2009, s. 32)

Z vlastní zkušenosti mohu říci, potencionální pěstouni jsou v Klokánku předem dobře informováni o všech skutečnostech, které jsou o biologické rodině známé. Vzhledem k uspěchanosti v procesu navazování kontaktu s dítětem v rámci rozhodování o svěření dítěte či dětí do pěstounské péče bohužel nemají obě strany dostatek času, aby se mohly vzájemně lépe poznat. Pěstouni jsou tak informováni pouze v „teoretické“ rovině a nemají příležitost se s dopady výchovy biologické rodiny na osobnost dítěte dobře v osobní rovině obeznámit. Z čehož může vyplývat, že si často neumí představit, jak obtížná by mohla být péče o výchovně náročné dítě a jakou zátěž by do budoucna kontakty se stávající rodinou mohly obnášet.

3.3.1 Adaptace

Langmeier a Matějček uvádí, že počet „dobře přizpůsobených dětí“ školního věku umístěných v ústavní výchově je v různých studiích vesměs shodný a týká se přibližně čtvrtiny ústavních dětí. Z přímého pozorování těchto dětí vyplynulo, že si už v průběhu prvního roku pobytu v zařízení dokázaly nalézt své místo a osobu, ke které dokázaly přilnout, a to i přes časté střídání personálu. Před neznámými dospělými neměly tyto děti tendence „se předvádět“ ani provokovat, dokázaly navázat kontakt klidně. Takové chování vyvolává pokojnou a citově vřelou odezvu. Změna prostředí a ztráta vazeb může být pro tyto děti nebezpečná a následně je potřeba přiměřeně a přijatelně znovu budovat uspokojení jejich citových a sociálních potřeb. Velkou roli zde tedy hraje prostředí a psychický vklad dítěte. I přes dobré přizpůsobení v ústavní výchově neznamená, že se dítě bude dobře adaptovat také v rodině. (Langmeier a Matějček, 2011, s. 115) Děti umístěné v Klokánku mají podle mého názoru oproti dětem vyrůstajícím v ústavní výchově možnost snáze přilnout k pečujícím „tetám“, protože po celou dobu pobytu v zařízení o ně stabilně pečují dvě osoby, které se za tímto účelem pravidelně střídají.

Pro děti jsou následky špatného zacházení, které zažily ve své rodině, dlouhodobé a destruktivní. Opakované zážitky tohoto typu mohou vést k vzniku posttraumatického stresového syndromu provázeného například nočními můrami či „flashbacky“. Prožité se pak odrazí v náladě dítěte, která může kolísat od apatie k agitovanosti, dále se může projevit sníženým sebevědomím, zvýšenou agresivitou, svádivým chováním, sociální nepřizpůsobivostí a dalším podobným. (Matoušek aj., 2005, s. 30,31)

Pokud bylo dítě vystaveno traumatickému stresu v konfrontaci s nebezpečím nebo předpokládaným nebezpečím, reaguje většinou útekem. Děti nemají ještě dostatečně vyvinutý mozek a prožité trauma tak ovlivňuje dětskou osobnost. Zda se dítě dokáže zotavit, závisí na druhu a velikosti stresoru, jak zranitelné je dítě, jakou má povahu. Takto postižené dítě se může začít stabilizovat v bezpečném prostředí s podporou pevné vztahové sociální sítě a schopností mluvit o tom, co se stalo. (Cairns, 2013, s. 108-111)

Dítě, které je po prožitém utrpení umístěné v instituci, se potřebuje v první řadě zotavit z traumatu, což je namáhavé i v bezpečném prostředí s vytvořenými vztahy. Lékaři se obecně shodují na několika fázích léčby takového traumatu. První fází je stabilizace, kdy má dítě získat pocit bezpečí a stability, obdržet informace o traumatu a dokázat mluvit o svých pocitech. V další integrační fázi se dítě učí kontrolovat a zvládat své reakce, zpracovat prožitky a obnovit své kognitivní konstrukty. Poslední fází je adaptace, kdy dítě nashromáždí posilující zkušenosti a obnoví sociální vazby. Vstup do nového prostředí tedy pro dítě znamená osvojit si důležité sociální návyky. Prožité trauma může negativním způsobem ovlivnit ochotu budovat nové vztahy s druhými. Je tedy v rámci zotavení potřeba pomoci dítěti získat zpět svoje sebevědomí a sebeúctu. K tomu je důležité zajistit dítěti bezpečné prostředí, stabilní struktury denního rytmu a podpořit ho v znovunalezení radosti ze sociálních vztahů. (Cairns, 2013, s. 112-136)

Adaptace takového dítěte v nové rodině sebou může přinést různá úskalí a nelze stanovit, jak dlouho potrvá.

„Podle publikace *Zvykáme si jeden na druhého občanského sdružení Návrat* (viz *Kolektiv autorů, 2006*), je adaptace období po příchodu dítěte do rodiny a může trvat různě dlouhou dobu. Od několika dní, až po týdny a roky.“ (Masarovičová, 2015, s. 24)

Vágnerová říká, že dítě s deprivací zkušeností, potřebuje nejprve získat orientaci a jistotu v novém prostředí. Mezi délkou působení negativních vlivů a adaptací v nové rodině existuje přímo úměrný vztah. (Vágnerová in Masarovičová, 2015, s. 27)

Profesorka Kolouchová je stejného názoru a z jejího výzkumu vyplývá, že deprivované děti potřebují k adaptaci na nové podmínky delší čas, neboť tyto děti bývají méně důvěřivé a povětšinou jsou sužovány dalšími následky deprivace, jako je například porucha spánku, strachy, stesk po rodičích a další podobné. (Masarovičová, 2015, s. 28)

Úspěšná adaptace se podle Páchové projevuje prostřednictvím chování, dále psychickými a psychosomatickými projevy. V oblasti chování dítě ponejprv zkouší hranice v novém prostředí, posléze vyhledává fyzickou blízkost pěstounů, přejímá zvyklosti rodiny a stává se samostatnějším. (Masarovičová, 2015, s. 25)

Zezulová uvádí fáze adaptace dítěte, které se sestávají z:

- **fáze poznávací** - dítě prožívá větší či menší nejistotu nebo se snaží zalíbit se.
- **fáze uvolnění** – dítě zkouší hranice a stabilitu nového domova, začíná chápat jeho existenci, projevy závislého chování.
- **fáze přijetí** – dítě zná svou pozici v nové rodině, cítí se přijímáno a vzniká vzájemná citová vazba. (Zezulová in Masarovičová, 2015, s. 29)

3.3.2 Úloha biologické rodiny v procesu pěstounské péče

„*Biologická rodina má právo na styk s dítětem, ale nemá právo na jeho realizaci za cenu ohrožení psychického vývoje dítěte.*“ (Petrášová in Radvanová, 2009, s. 48)

Děti, které jsou umístěny do pěstounské péče a pamatují si na své rodiče, popřípadě k nim mají vytvořený citový vztah, ale zároveň si uvědomují i negativní stránky ze vzájemného spolupobývání, většinou chtějí v nějaké formě kontakty nadále zachovávat. Kolouchová říká, že pro takové dítě ale i pro pěstounskou rodinu je podíl

biologických rodičů na výchově zatěžující a je zapotřebí si dopředu dobře rozvrhnout a ujasnit, jak budou probíhat budoucí vztahy. Nevhodné projevy biologických rodičů mohou vážně narušit pozici dítěte v náhradní rodině a ohrozit vědomí jeho identity. (Kolouchová in Radvanová, s. 31)

Obecně se dá říci, že zachování kontaktů dítěte s biologickými rodiči se až na výjimky podporuje. Dítě se tak ocitá ve vztahu mezi dvěma rodinami. Není neobvyklé, když se děti v průběhu náhradní rodinné péče nevrátí do původní rodiny, protože by jim zde nebylo poskytnuto vše potřebné pro zdárný vývoj. Nebo je dítě přechodně umístěno v pěstounské péči a rodiče si v té době upravují své poměry, protože mají zájem o převzetí dětí do své péče. Většinou je to ale tak někde mezi těmito možnostmi. V takových případech je důležité, jak dlouho je dítě umístěno mimo vlastní rodinu. Čím delší doba, tím se pravděpodobnost návratu snižuje. Přijetí dítěte vlastní rodinou je tedy velmi důležité jednak pro dítě z hlediska pocitu sebepřijetí a také proto, že po ukončení pěstounské péče, to může být právě stávající rodina, která může dítě v dalším životě podpořit. (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 59)

Pro kontakty pěstounské a původní rodiny se jeví jako velmi vhodné stanovit pravidla a meze vzájemného kontaktu. Pro pěstouny toto nemusí být snadné, protože jsou dobře obeznámeni s traumaty, kterými si dítě prošlo v původní rodině. Odhlédnout od negativních emocí vůči biologickým rodičům a jednat v zájmu dítěte může být pro ně obtížné. V tomto procesu může oběma stranám pomoci sociální pracovník, který jako prostředník poskytuje všem prostor k sebevyjádření a pomáhá udržovat spolupráci na prospěšné úrovni. Pokud jde o osobní setkání, může sociální pracovník podle Beyerových zásad připravit schůzku pro biologické rodiče a jejich dítě či děti umístěné v pěstounské péči, kdy vede rodiče, aby při setkání přejímali odpovědnost za dění, společně si volili činnosti, při kterých se rodiče učí vnímat potřeby svého dítěte, což je pro obě strany prospěšné. Pěstoun by rodině měl poskytnout dostatečný prostor, aby se s dítětem mohli lépe poznat. Dále sociální pracovník posiluje odpovědnost a dbá na dodržování stanovených pravidel. Na závěr poskytuje zúčastněným stranám zpětnou vazbu. (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 57,58)

3.3.3 Dopady odmítání

Cameron a Maginn ve své knize uvádějí výsledky výzkumu R. Rohnera, který se v mezikulturní studii zabýval negativními dopady odmítání ze strany rodičů. Jejich teorie akceptace a odmítání říká, že všechny děti bez rozdílu potřebují kladnou odezvu od svých rodičů nebo vychovatelů. Není-li tato odezva naplňována, tyto děti mají tendenci projevovat se agresivně, nepřátelsky, závisle, nevyrovnaně, citově chladně, mají nízkou sebeúctu nebo disponují negativním pohledem na svět, a to s mezikulturní platností. V případě dětí umístěných např. do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo do ústavní výchovy je nutné mít na zřeteli, že se pečovatelé o tyto děti musí ještě k „rodičovským povinnostem“ propracovávat navíc dětskými traumaty, zanedbáváním, odmítáním, kterými děti prošly před umístěním do náhradní péče nebo do zařízení. Výše zmíněná teorie předpovídá, že to, jakým způsobem děti vnímají rodičovské odmítání, je spojené s různě špatnou psychologickou adaptací, emocionálními, sociálními a dalšími problémy. Tyto děti často v důsledku prožitých bolestivých emocí citově ochladnou. Nevědí si rady s přijímáním vřelosti a lásky. Z toho vyplývá, že rodičovské přijímání i odmítání má velký vliv na utváření základních i budoucích mezilidských vztahů. Aspektem teorie je tedy společný faktor, kterým je trauma z odmítání ze strany rodičů, spolu se zneužíváním nebo zanedbáváním, což nejpravděpodobněji vede ke špatným životním výsledkům u dětí ve veřejné péči. (Cameron a Maginn, 2012, s. 21-24)

Odborníci také uvádějí, že vývoj dětského mozku je závislý na zkušenostech, které dítě prožilo, a to zejména do svých tří let. Traumatizované dítě má tak vnitřně zapsány negativní předpoklady o sobě i okolí, a i když dítě přijde do příznivého prostředí, má tendence chovat se navyklým nepřiměřeným způsobem. Klíčový v tomto raném věku je vznik vazby na pečující osobu. Pokud je tato vazba nejistá, dítě reaguje nepřiměřeným chováním v sociálních situacích. Nepřiměřeně. (Matoušek a Pazlarová, 2010, s. 50,51)

Bruce Perry doložil důkaz, jaký vliv má zanedbávání a zneužívání dítěte na vývoj mozku. Pomocí zobrazovacích metod v neurologii předložil snímek poškozeného a málo rozvinutého mozku tříletého dítěte, které si ve vyšší míře prošlo zneužíváním

a zanedbáváním, a srovnal ho s velikostí mozku normálního dítěte tohoto věku, jenž byl větší a mnohem lépe rozvinutý. (Cameron a Maginn, 2012, s. 27)

3.4 Úloha sociálního pracovníka

Klokánek jako poskytovatel sociálně-právní ochrany dětí a sociálních služeb musí dodržovat kvalitu služeb, která je vyspecifikovaná v zákoně o sociálních službách. Sociální pracovník podle příslušného zákona tedy zabezpečuje sociální agendy, může vykonávat sociální šetření, poskytuje krizovou pomoc, řeší sociálně právní problémy v rámci zařízení, poskytuje sociální poradenství, služby sociální prevence a sociální rehabilitace. Dále je v jeho kompetenci vyhledávat ohrožené osoby, provádět analytickou, metodickou a koncepční činnost v této oblasti. (zákon č. 108/2006)

K výkonu této práce musí mít sociální pracovník náležité vzdělání v daném oboru, vyšší odborné nebo vysokoškolské, být právně bezúhonný a zdravotně a odborně způsobilý. Pro kvalitní poskytování služeb je tento pracovník povinen průběžně si doplňovat kvalifikaci a to minimálně v rozsahu 24 hodin za rok (zákon č. 108/2006)

V případě dítěte umístěného v Klokánku a v rámci procesu svěřeni dítěte do pěstounské péče je také sociální pracovník jedním z klíčových odborníků v realizaci případových konferencí. Jedná se o setkání týmu odborníků, kteří s ohroženým dítětem, pěstounskou rodinou a rovněž v rámci možností se stávající rodinou pracují. Konferenci svolává pracovník OSPOD a podnět k ní může zadat jakýkoli člen týmu, který se uvedeným případem zabývá. Cílem setkání je posouzení situace, stanovení cílů a reálných kroků, které by mohly vést k pozitivnímu řešení případu. Hlavním smyslem těchto konferencí je aktuální a cílená podpora týmu odborníků ku pomoci dítěti a hledání v jeho zájmu co nejlepšího řešení. (Bechyňová a Konvičková, 2011, s. 93,94,97)

Hlavní cílovou skupinou pro sociálního pracovníka jsou tedy již popsané mnohoproblémové rodiny, kde se hromadí důsledky různých znevýhodnění v mnoha oblastech. Často v takových rodinách rodiče nedohlíží na následky svého nevhodného

zacházení s dítětem. Odejmutí dítěte z domova je v těchto případech jediný způsob, jak zamezit dalšímu nebezpečí a zajištění ochrany dítěte. Sociální pracovník následně pomáhá dítěti, které je umístěno do zařízení, zpracovat traumatické zážitky. Dítěti je poskytnuta komplexní psychologická a terapeutická pomoc. (Matoušek, aj., 2005, s. 33,34)

Zezulová říká, že pěstounská péče je pod dohledem státu. Pěstouni tedy mohou očekávat pravidelný dohled a podporu ze strany úřadů. Pěstouni a sociální pracovník by se měli snažit vybudovat vzájemný vztah založený na důvěře, neboť mají stejný cíl, kterým je úspěšná adaptace dítěte v pěstounské rodině. Výchova dítěte s deprivací klade na novou rodinu i dítě velké nároky. Pěstouni se mohou v tomto směru také obracet o podporu a pomoc k neziskovým organizacím, které se uvedenou tematikou zabývají. Zezulová vyhodnocuje naplňování potřeb pěstounů jako nedostatečné z důvodu omezené kapacity pomáhajících profesí a stability v této oblasti, což může výrazně přispívat k vyčerpání pěstounů, kteří následně nezvládnou naplnit cíl této péče. Jako prevence se jeví vytvoření partnerského vztahu mezi sociálním pracovníkem či psychologem nebo jiným pomáhajícím pracovníkem a pěstounem, kteří by mohli, dobře obeznámeni se situací, včas rodinu podpořit a pomoci jí překonat nastalé možné krize. (Zezulová, 2012, s. 149-151)

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že sociální pracovník v Klokánku v rámci procesu svěření umístěného dítěte do pěstounské péče spolupracuje s příslušným krajským úřadem, který tento druh péče zprostředkovává. Dále spolupracuje s OSPODem, pěstouny, biologickou rodinou dítěte, eventuálně s dalším dotčeným zařízením jako je dětský psychoterapeut, psychiatr a další. Je v tomto smyslu potřeba koordinovat celý proces a předávat si informace, což zajišťuje právě sociální pracovník Klokánku. Je nezbytné, aby tato „týmová“ práce byla jednotná a zohledňovala potřeby dětí i žadatelů o pěstounskou péči. Pro sociálního pracovníka Klokánku tato práce obnáší ještě spoustu dalších činností jako je zabezpečování propustek pro dítě, hlídání lhůt právních rozhodnutí, přípravy podkladů pro soudní jednání, pomoc pěstounům se zařizováním úředních záležitostí a další podobné. K dítěti je nutné v tomto směru přistupovat pozvolna, a to nejprve v obecné rovině, aby dítě přijalo myšlenku možnosti života u nové

rodiny. Intenzivní práce s dítětem začíná od okamžiku vytipování vhodné rodiny. Sestává se z přípravy dítěte, která probíhá podle věku nejčastěji prostřednictvím her a rozhovorů. V případě deprivovaných dětí je častá i pravidelná terapeutická nebo psychologická pomoc, často ve spolupráci s organizací, která se touto problematikou zabývá. Rodině, jak pěstounské i stávající, poskytuje sociální pracovník Klokánku sociální, výchovné a psychologické poradenství a také podpůrnou péči. Jako velice prospěšné se v poslední době jeví účast sociálního pracovníka na poradách příslušného krajského úřadu, který rozhoduje o vytipování vhodné rodiny pro dítě. Sociální pracovník tak může sdělit nejaktuálnější zprávy a informace, které se procesu svěřením dítěte do pěstounské péče týkají a také upřesnit případné nejasnosti, jež mohou vyplynout z písemných zpráv.

Shirley Hoxter hodnotí pocity, které mohou vznikat při práci s vážně deprivovanými dětmi. Sociální pracovník při komunikaci s takovým dítětem může cítit lítost či vinu, neboť si plně uvědomuje ztrátu dítěte, jehož opustila vlastní rodina, a vnímá jeho utrpení. Autorka říká, že nejvážnější deprivací dítěte v těchto případech je to, že nemá k dispozici osobu, která by dítěti umožnila mít v návaznosti na prožité zkušenosti vlastní emoce, zároveň by unesla jeho smutek a pocit, že bylo podvedeno a byla by zde pro něj i nadále. V této oblasti se tedy zdají být u pracovníků pomáhajících profesí pocity frustrace, nespravedlnosti a přání někoho vinit časté. (Hoxter in Boston a Szur, 1990, s. 125-130)

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Výzkumný problém a cíle výzkumu

Jak již bylo řečeno v předchozí části, tento výzkum se zaměřuje na podrobné zkoumání procesu, kterým se dítě umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 8 (dále jen Klokánek), zařazuje do institutu pěstounské péče. Jedním z hlavních cílů mého výzkumu je tedy prozkoumat tento fenomén v co nejširším rozsahu, který mi je v tomto případě umožněn. Umístění dítěte do pěstounské péče je pro dítě velkou a náročnou změnou a ne vždycky se tato změna podaří. Ve své práci se právě proto zabývám popisem případů dětí, které to štěstí neměly a jejich adaptace na nové prostředí se nezdařila, neboť se domnívám, že nejde o záležitost veskrze ojedinělou.

Podrobné popsání těchto zkušeností se specifickým jevem, jakým pěstounská péče je, patří – a to na základě shromážděných dat - mezi další cíle výzkumu. Na základě jejich roztřídění do skupin a následném porovnání je dalším dalším záměrem pochopit důležité problémy, které se v takovém případě mohou objevit. Závěry výzkumu by tak případně mohly být využitelné k snazšímu řešení obdobných případů.

4.1 Výzkumná otázka

V souvislosti se svými výzkumnými záměry jsem definovala následující výzkumnou otázku:

- **Jaké psychosociální jevy se ukazují v popsáných případových studiích, které vycházejí z neúspěchu v procesu svěřeni dítěte do pěstounské péče nebo po navrácení dítěte z takovéto péče, a jaká vysvětlení lze z těchto neúspěchů vyvodit?**

5 Metodologie výzkumu

Vzhledem k tomu, že cílem mého výzkumu je co nejvíce porozumět a pochopit zkoumaný problém, dále také popsat životní zkušenosti, se kterými se zúčastněné osoby potýkají v průběhu procesu svěřování dítěte do pěstounské péče, vybrala jsem si výzkum kvalitativní.

5.1 Plán výzkumu

Hlavním úkolem kvalitativního výzkumu je hledat a následně analyzovat informace, které by mohly objasnit výzkumné otázky. Otázky je možné v průběhu výzkumu doplňovat nebo přetvářet, což umožňuje rozvíjet či proměňovat výzkumný plán. (Hendl, 2005, s. 50) Limitem takového výzkumu je možná skutečnost, jak říká Gavory, že kontakt s respondenty a zkoumanými jevy může výzkumníka ovlivnit, a to natolik, že se jeho subjektivní postoj může promítnout do analýzy. (Gavory in Hlad'o, 2011, s. 83).

Pro výzkumnou práci je tedy možné zvolit různé přístupy. Rozhodla jsem se, že nasbíraná data soustředím prostřednictvím případových studií. Jedná se v tomto případě o popis a rozbor několika případů, který je spojen se sběrem většího množství dat. Podstatou případové studie je zachytit složitost jednotlivých případů a popsat je v jejich celistvosti za předpokladu, že prostřednictvím porozumění těmto případům bude možné porozumět i případům obdobným. (Hendl, 2005, s. 104)

5.2 Výzkumný soubor

Výzkum jsem realizovala v rámci Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Při výběru respondentů jsem oslovila vedoucí Klokánku, zda bych za tímto účelem mohla použít data ze spisové dokumentace dětí, které v tomto zařízení splňují podmínku mého výzkumného záměru. Tato dokumentace je vedena dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. a rovněž dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Jsou v ní zaznamenány všechny dostupné skutečnosti, které se konkrétních případů týkají. Spisová dokumentace je vedena pro každé dítě

individuálně a je průběžně o nově vzniklé skutečnosti doplňována. Informovaný souhlas s použitím dat je uveden v příloze.

Pro účely své práce jsem zvolila záměrně zahrnout do výzkumu pouze případy dětí, které byly nebo stále jsou umístěny v Klokánku. Mohu tak dobře využít znalosti tamního prostředí a uplatnit svoje poznatky z přímé práce s těmito dětmi. Většina dětí je zde umístěna z důvodů zanedbávání, týrání, zneužívání, neuspokojivé sociální situace rodiny a dalších podobných závažných důvodů. Dá se říci, že se v tomto případě tato cílová skupina nijak neliší od dětí přijímaných do ústavní výchovy. Část dětí umístěných v Klokánku pravidelně odchází do pěstounské péče. Smyslem pobytu těchto dětí v tomto zařízení je tedy nalézt pro ně vhodnou náhradní rodinu pokud biologická rodina selhala ve své funkci a nejeví snahu o úpravu svých poměrů.

Mými respondenty jsou 3 případy dětí (v rámci příslušných případových studií) v současném věkovém rozmezí 5 až 11 let, které se nepodařilo úspěšně umístit do pěstounské péče nebo byly z náhradní rodinné péče navraceny zpět do Klokánku. Děti reprezentující jednotlivé specifické problémy jsem vybrala s tím záměrem, aby jednotlivé případy byly co nejvíce různorodé, a aby průběh procesu svěření do pěstounské péče v těchto případech vykreslil své možné eventuality.

5.2.1 Popis případových studií

Případová studie č. 1 - Příloha č. 1

Pro první studii jsem si vybrala sourozeneckou dvojici chlapců, Aleše a Simona. Alešovi je v současné době 5 let a Simonovi 9 let. Chlapci mají ještě 3 další sourozence, kteří jsou shodou okolností umístěni v jiných zařízeních. Protože děti mezi sebou nemají vytvořeny sourozenecké vazby, Orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) v tomto složitém případě doporučil sourozeneckou skupinu rozdělit, a to nejlépe s možností zachování kontaktů mezi dětmi. Rodiče nejeví žádný zájem o převzetí dětí do své péče, a proto byli oba chlapci zařazeni do registru náhradní rodinné péče. Každé z dětí je výchovně náročné a potřebuje individuální přístup. Prožitá traumata v nich zanechala hluboké stopy. Zatím dva pokusy o svěření chlapců do pěstounské péče nebyly úspěšné.

Případová studie č. 2 - Příloha č. 2

Druhým případem je jedenáctiletá dívka Věra, která si v útlém věku prošla zanedbáváním ze strany svojí rodiny. Věra se už dvakrát pokusila navázat kontakt s pěstouny. Poprvé to byla žena, která měla v pěstounské péči ještě čtyři další děti. Podruhé se jednalo o manželský pár s jedním dospívajícím vlastním dítětem, chlapcem. Ani jeden z pokusů se nezdařil.

Případová studie č. 3 – Příloha č. 3

Ve třetí studii je popsán případ dnes téměř devítileté Katky, která byla vrácena z již probíhající pěstounské péče zpět do Klokánku s odůvodněním neplnění funkce této péče. Dívka se ocitla zpět v Klokánku bez jakéhokoli předchozího upozornění či vysvětlení. Další pokus o svěřením dívky do pěstounské péče byl již úspěšný.

5.2.2 Popis postupu šetření

V první části výzkumu jsem tedy nejprve chronologicky seřadila data, která byla uvedena ve spisových dokumentacích Klokánku.

Pro upřesnění některých skutečností jsem dále použila metodu polostrukturovaného rozhovoru, který jsem uskutečnila se sociální pracovnící Klokánku, a jehož přepis je uvedený v každé případové studii. Tato sociální pracovnice působila v průběhu celého procesu, jak s rodinou biologickou a pěstounskou, tak i se svěřenými dětmi. Pro rozhovor jsem zvolila několik shodně zaměřených otázek, jejichž cílem bylo získat ještě podrobnější informace o procesu zařazení dítěte do pěstounské péče, a které mohly být v souladu s kvalitativní povahou výzkumu doplňovány a měněny. Předmětem rozhovoru byly následující základní otázky:

- **Jak často a jakým způsobem jste pracovala přímo s dítětem v rámci přípravy na svěřením do náhradní rodinné péče a v čem spočívala?**
- **Jak se Vám spolupracovalo s pěstouny?**
- **Jak jste vnímala spolupráci s biologickou rodinou před zařazením dítěte do registru náhradní rodinné péče, a jak se Vám dařilo spolupracovat s rodiči?**

- **Vnímáte nějaké překážky na Vaší straně v průběhu procesu svěření dítěte do náhradní rodinné péče?**
- **Co myslíte, že by mohlo dítěti pomoci, aby se lépe adaptovalo v pěstounské rodině?**

5.3 Etické zásady výzkumu

Při každém výzkumu by měly být dodržovány etické zásady. Jedním ze základních pravidel je plná informovanost o záměru, způsobu, průběhu a okolnostech výzkumu zúčastněné osobě. V případě mé práce se jedná o případy nezletilých dětí, a proto jsem písemný informovaný souhlas s použitím dat získala od vedoucí tohoto zařízení. Protože se jedná o práci s citlivými údaji, je nezbytné zachovávat důvěrnost za tímto účelem použitých informací. V rámci ochrany osobních údajů dětí jsem veškerá data vedoucí k jejich identifikaci změnila. Dále jsem v průběhu výzkumu plně respektovala potřebu emočního bezpečí, tělesné ani duševní zdraví žádného respondenta jsem neohrozila a všechny nové skutečnosti vyplývající z povahy výzkumu jsem brala na zřetel.

V průběhu výzkumu jsem si uvědomovala, jak silnými a emočně náročnými příběhy se zabývám. Práce s vlastními emocemi se stala přirozenou součástí celé mé výzkumné práce. Čím hlouběji jsem pronikala do osudů dětí, které znám, tím více jsem musela být obezřetná, abych nesklouzla k zaujímání odsuzujícího postoje vůči jejich rodičům, kteří ve své výchovné funkci opakovaně selhávali.

Můj kontakt s dětmi byl vzhledem k jejich věku orientován převážně na hry a rozhovory. Vzhledem k mému dlouhodobému působení v tomto zařízení jsem měla s těmito dětmi již navázaný vztah, což mi komunikaci s nimi výrazně usnadnilo.

V každém případě bylo zapotřebí mít neustále na paměti, že se jedná o děti deprivované, a to ve smyslu výchovného zanedbávání i psychické deprivace. Tyto životní zkušenosti se mohou ve vzájemných interakcích projevovat různými neobvyklými způsoby. Děti mohou reagovat od odmítání kontaktu po agresii nebo až po bezbřehé přijetí. V komunikaci s dítětem je tedy potřeba volit citlivý přístup a nevystavovat ho pro něj frustrujícím situacím. (Langmeier aj. 2010, s. 306).

Postupy přístupu k dětem jsem v případě nejistoty vždy konzultovala s dětskou psycholožkou Klokánku, abych zcela eliminovala jakékoli možné znovuotevření již prožitého traumatu.

6 Zpracování získaných dat

6.1 Metody zpracování dat

Každá případová studie obsahovala množství různorodých dat, které jsem nejprve chronologicky uspořádala, aby byl jasně patrný vývoj každého případu v čase. Dále jsem použila metodu různých typů kódování, abych získala několik kategorií, které zachycují podstatné nebo opakující se okamžiky v procesu svěření dítěte do pěstounské péče. Dále jsem takto ustanovené kategorie rozpracovala a sloučila témata do obecnějších skupin. Z takto rozčleněného textu jsem určila klíčové jevy, které se v procesu svěřování zkoumaných případů dětí do pěstounské péče vyskytují.

7 Výsledky výzkumu

Každou případovou studii jsem zpracovávala z důvodu velkého objemu nasbíraných dat nejprve odděleně a z následného porovnání jsem vyvodila dále uvedené skutečnosti.

7.1 Adaptace dítěte

Ve všech uvedených případech se shodně objevuje, že děti byly přijaty do Klokánku na žádost OSPOD s odůvodněním, kdy jejich biologické rodiny, a v případě případové studie č. 1 ještě i rodina pěstounská, neplnily svou funkci.

Jedním z hlavních témat, které se v popsáných případech objevuje, je doba potřebná k adaptaci dítěte na novou situaci. Příchod do nového prostředí, ať se jedná o umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen ZDVOP) nebo do pěstounské péče, je jistě v životě nejen dítěte velikou změnou. Přizpůsobit se novým okolnostem a přijmout takové životní změny vyžaduje určitý čas.

Adaptací se obecně rozumí přizpůsobení se nové životní situaci. V případě dětí v Klokánku to znamená přivyknutí na nové sociální prostředí jako je nový pokojíček, pečující tety a provozní řád. Většinou je nutná změna školy a ošetřujícího lékaře, což pro dítě znamená přizpůsobit se novým učitelům, nalézt si nové kamarády a další nové sociální kontakty. Důležitou součástí adaptace je také, aby svěřené dítě úměrně svému věku a schopnostem pochopilo důvod umístění, svá práva a povinnosti.

Jak již bylo zmíněno v předchozí části, deprivované děti, jimiž ty umístěné v Klokánku bezpochyby jsou, potřebují většinou k adaptaci na nové okolnosti v závislosti na prožitých traumatech delší čas. Úspěšně adaptované dítěte se cítí v nové rodině přijímané a mezi ním a pěstounem vznikla citová vazba. Jak již bylo zmíněno v teoretické části. Do této fáze se může dostat až po počáteční nejistotě a strachu z nové situace (fáze poznávací) vyzkouší stabilitu a hranice nového domova, uvolní se (fáze uvolnění) a získá potřebnou jistotu (fáze přijetí).

G. Trasler v porovnání skupiny dětí, které se úspěšně adaptovaly v pěstounské péči a skupiny dětí, kde se adaptace nezdařila, říká, že takový neúspěch je nejvýznamnější podmíněn delším pobytem v institucionalizovaném zařízení před umístěním do náhradní rodinné péče. Jako příčinu uvádí neschopnost citové odezvy, pocity izolovanosti až zavržení. Následné projevy agresivity jsou potom důsledkem pobytu v zařízení a separace. (Langmeier a Matějček, 2011, s. 86)

Ze shromážděných údajů vyplývá znatelný rozdíl v adaptační době, kterou děti potřebovaly pro přijetí situace odebrání z vlastní rodiny, oproti době, kterou měly k dispozici pro seznámení se s potencionálními pěstouny. V případě umístění do Klokánku trvalo přizpůsobení těmto dětem v rozmezí 10 měsíců až 1 roku. V zařízení jsou děti se svými vychovateli a obsluhujícím personálem v každodenním kontaktu. I přes to je tedy vidět, že pro přivyknutí novým skutečnostem potřebovaly poměrně velký časový prostor. V adaptačním procesu pěstounské péče byla však tato doba výrazně nižší, v rozmezí od 1 – 3 měsíců. Navíc děti byly v kontaktu s pěstouny jen po omezenou dobu návštěv a propustek. Údaje jsou uvedeny v tabulce č. 1.

V případě studie č. 1 doba v délce 3 měsíce plně stačila k adaptaci dívky na novou rodinu. Což mohlo být zapříčiněno skutečnostmi, že se v případě pěstounů jednalo o příbuzenský vztah s nezletilou. Rodina také projevovala velký zájem o dívku a plně respektovala všechny okolnosti s tím spojené.

Ve studii č. 2 v první pokusu nemohla dívka, která se běžně projevuje vůči neznámým dospělým opatrně a navíc je silně fixována na svoji biologickou rodinu, dostát představě pěstounky, která má v pěstounské péči 4 další děti. Z vlastní zkušenosti práce s holčičkou mohu říci, že poznávací doba v délce 1 měsíce byla v tomto případě naprosto nedostačující. Také v takto početné a náročně vedené rodině by dívka se svými předpoklady jen stěží naplňovala očekávání pěstounky.

„Dne 21. 3. 2014 proběhlo jednání na Magistrátu hlavního města Prahy ve věci pěstounské péče nezletilé. Hlasováním se rozhodlo, že pěstounka je vytipována jako vhodná (vedoucí tohoto sociálního odboru byla proti).“ (viz. Příloha č. 2, s. 13)

„Často si o tom povídáme s tetou. Máme stejný názor, že tahle pěstounka se pro Věrušku nehodí. Zažité zvyklosti dívky se neshodují s vyžadovaným standardem paní pěstounky, která vyžaduje, aby se děti vzdělávaly, dodržovaly rytmus a pravidla rodiny, kde se čas tráví společně, např. s deskovými hrami, děti chodí elegantně oblékané, dívky nenosí kalhoty.“ (viz. Příloha č. 2, s. 16)

Ve druhém případě pokusu o pěstounskou péči uběhlo od první návštěvy k ukončení kontaktů přibližně 5 měsíců, přičemž 2 měsíce z této doby tvořily prázdniny, kdy holčička pobývala na pobytech mimo Klokánek. Po prázdninách pěstouni ihned po první propustce od zprostředkování ustoupili s odůvodněním dívčina nadměrného zájmu o jejich dospívajícího syna a neustálého vyžadování sledování televizních pořadů.

Ze studie č. 3 vyplynulo, že při prvním pokusu pěstouni po první propustce odstoupili z procesu s odůvodněním výchovné náročnosti obou hochů, přestože na tuto skutečnost byli několikrát upozorněni. Jednalo se o rodinu s dvěma již většími vlastními chlapci. Druhým pokusem o svěření chlapců do pěstounské péče byla rodina s vlastní dcerou ve

věku staršího chlapce. Rodina odmítla oba hochy z důvodu nadměrné agresivity. Po odborných konzultacích se pokusili o adaptaci pouze staršího z nich, ale pro nevhodné chování ho znovu a již definitivně odmítli.

V průběhu procesu může být dítě v kontaktu také s biologickými rodiči. Tato skutečnost může u dětí vyvolávat různé reakce, které mohou mít dopad na úspěšnost pěstounské péče. Ve studii č. 1 dívku z původní rodiny navštívila pouze babička, která nakonec od své žádosti o svěření dívky do péče ustoupila. Ve druhé studii byla holčička po celou dobu v kontaktu i se svou rodinou, která však svým přístupem adaptační proces vážně narušila. S rodinou muselo být intenzivně pracováno, protože dopady takového chování negativně ovlivnily psychický stav dítěte. V třetí případové studii byly děti průběžně navštěvovány svými rodiči v době pobytu dětí v zařízení. Četnost návštěv však pomalu klesala, až návštěvy zcela ustaly. Přerušování kontaktu s dětmi ze strany rodičů se také výrazně odrazilo v psychickém stavu dětí, více však u staršího Simona.

Tabulka č. 1: Průběh adaptace ve zkoumaných případech

	Případová studie č. 1	Případová studie č. 2	Případová studie č. 3
Doba potřebná k plné adaptaci v Klokánku	není uvedeno	Dítě se plně adaptovalo po roce pobytu v zařízení.	Oba chlapci byli plně adaptováni po cca 10 měsících pobytu.
Adaptační doba strávená v prvním procesu pěst. péče	2 měsíce	1 měsíc	2 měsíce
Adaptační doba strávená v druhém procesu pěstounské péče	3 měsíce	5 měsíců	3 měsíce
Počet propustek v prvním procesu pěstounské péče	není známo	2	1
Počet propustek v druhém procesu pěstounské péče	Od vánoc 2013 do 28. 3. 2014 každý víkend a každé prázdniny, poté dívka odešla před svěřením do pěstounské péče na dlouhodobou propustku.	1	1 – oba chlapci 3 – Simon bez bratra

V případě propustek se jedná o čas strávený s pěstouny v jejich rodinách, což znamená 1 den a více.

Z vlastní zkušenosti vím, že pro pěstouny, kteří žijí mimo Prahu je obtížné, jak z důvodu času tak vzdálenosti, častěji navštěvovat dítě v zařízení. Proto dávají co nejdříve přednost vícedenním víkendovým propustkám, což potvrdila i sociální pracovnice Klokánku.

„Není reálné, aby pěstouni dojížděli hodinu i déle na konzultace. Od toho se samozřejmě odvíjí intenzita konzultací. Ne všechno můžete řešit po telefonu, že. V ideálním případě bychom se žadatelům rádi věnovali intenzivněji, ale prostě to nejde. (povzdech) Vzájemné možnosti to bohužel neumožňují.“ (viz. Příloha č. 1, s. 31-32)

Z výše uvedeného vyplývá, že seznámení se s novými pěstouny a přivyknutí nové situaci je citlivá záležitost, která sebou přináší pocity nejistoty a vyžaduje čas. Také je zřejmé, že se jedná o záležitost velmi individuální. O podobné pocity se se mnou nedávno podělila další dívka (13 let) umístěná nyní také v Klokánku a vyjádřila svoje obavy a nejistotu z odjezdu k novým pěstounům na propustku poté, co je se sourozenci jen dvakrát viděla. Chtěla by je nejdřív lépe poznat a na návštěvu k nim jet až později.

7.2 Příprava dítěte a podpora rodiny

Dalším ve všech případech společným stěžejním tématem je příprava dítěte a pěstounské rodiny na tento složitý proces. Jak již bylo řečeno, jedná se o velkou životní změnu u všech zúčastněných osob.

Spolupráce s rodinou je upravena zákonem 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, kde je uvedeno, že preventivní a poradenskou činnost nad uvedenými případy vykonává stát. Jedná se hlavně o poradenskou pomoc, kurzy, vzdělávání a další. V případě umístění dítěte do ZDVOP pomáhá stát prostřednictvím OSPOD nejprve rodinám v uspořádání rodinných poměrů, řešení životní situace či případné krize, neboť prioritní je vždy návrat dítěte do vlastní rodiny. (Zákon č. 359/1999 Sb.)

Z toho vyplývá, že nelze tyto tři subjekty, dítě, biologická rodina a pěstounská rodina, posuzovat odděleně, ale je nutné počítat s tím, že se různými způsoby vzájemně ovlivňují.

Příprava dítěte na pěstounskou péči probíhá v Klokánku více méně obdobně a je odvislá od individuálních potřeb každého konkrétního dítěte. Ve spolupráci s pečujícími „tetami“ se touto činností zabývá sociální pracovnice a psychologka tohoto zařízení. Ve všech třech případech s dětmi za tímto účelem pracovala sociální pracovnice nebo psychologka Klokánku, a to dva až třikrát týdně. Někdy ještě děti docházely v rámci přípravy na pěstounskou péči do specializovaných zařízení, která se doprovázením dítěte a rodiny v procesu pěstounské péče zabývají nebo navštěvovaly převážně odbornou terapeutickou pomoc.

„S Kačenkou jsme pracovali asi 2x týdně zejména formou rozhovorů a her. Vždycky to bylo podle situace. Zajímali jsme se o její prožívání, představy, názory, spokojenost u tety se strejdou, obavy apod.“ (viz. Příloha č. 3, s. 10)

„S Věrkou jsme pracovali asi 2x - 3x týdně a spolupracovali jsme také s Centrem náhradní rodinné péče.“ (viz. Příloha č. 2, s. 20)

„S dětmi jsem pracovala asi 2x – 3x týdně. A nejenom já, ještě taky naše dětská psychologka i pečující tety. Už před prvním pokusem o pěstounskou péči byli kluci k tomuto procesu od nás motivováni.“ (viz. Příloha č. 1, s. 29)

Nedílnou součástí a zároveň prevencí neúspěchu jsou příslušná doporučení, která nastiňují strukturu rodiny, která by mohla být vhodná pro svěření konkrétního dítěte do péče. Tato vyjádření jsou uvedena převážně v závěrech psychologických vyšetření, jež jsou zaznamenána ve spisové dokumentaci dětí. Jejich stručný přehled je uveden v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Doporučení ZDVOP a spolupracujících organizací

Případová studie č. 1	V případě Katky se doporučují bezdětní pěstouni, kteří budou schopni vyjádření jak pozitivních tak negativních emocí
Případová studie č. 2	Doporučuje se pěstounská rodina, která zachová kontakty s původní rodinou. Spolupracující organizace doporučila dále svěřit dívku pečující osobě, který bude jen pro ni, bude zahrnovat ji pozorností, akceptací a ochranou, nejlépe tedy rodina s odrostlými dětmi
Případová studie č. 3	Pro staršího Simona by byla nejvhodnější rodina bezdětná nebo s větším dítětem, které bude mít větší intelektuální převahu. Mladší Aleš potřebuje přítomnost jedné fixní osoby, nejlépe rodinu se stejně starým nebo o málo mladším dítětem a mužskou autoritu, se kterou by se mohl identifikovat. Doporučuje se rozdělení sourozenců z důvodu specifické a náročné výchovy každého z bratrů.

Příprava pěstounů vyžaduje podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí povinnou přípravu, jak již bylo uvedeno v teoretické části. K zařazení žadatele do evidence pro zprostředkování pěstounské péče v minimálním rozsahu 48 hodin a u pěstounů na přechodnou dobu je tato doba stanovena na 72 hodin. Dále je minimálně jedenkrát ročně krajský úřad povinen zajistit konzultace o výkonu pěstounské péče. (Zákon č. 359/1999 Sb.)

Kromě těchto zákonných povinností s rodinou v tomto směru spolupracuje ještě Klokánek, OSPOD a popřípadě další organizace, které se danou odbornou problematikou zabývají.

V případové studii č. 1 byla dívka navrácena z již probíhající pěstounské péče zpět do Klokánku.

„Katka se ocitla v Klokánku náhle, bez předchozího upozornění. Náhradní rodiče již dlouho plánovali zrušení pěstounské péče, dívku však neinformovali. Katka byla přijata na žádost OSPOD, kde bylo uvedeno, že pěstouni péči nezvládají.“ (viz. Příloha č. 3, s. 5)

Práce s touto rodinou probíhala na více úrovních. Sociální pracovnice Klokánku spolupracovala s rodinou podle potřeby. Jednalo se v tomto případě o ukončování kontaktů s dítětem. Sanace rodiny se zde jevila jako neúspěšná, neboť rodina o další spolupráci neměla zájem. Stejného názoru byla i organizace, která se dlouhodobě na procesu pěstounské péče s rodinou i s holčičkou podílela. I přes intenzivní snahu všech stran se spolupráci nepodařilo obnovit.

„V následném rozhovoru tato pracovnice uvedla, že s celou rodinou dlouhodobě pracovali a na jaře došli společně k názoru, že se v tomto případě bude jednat o pěstounskou péči na přechodnou dobu. Strany se dohodly, že v případě odmítnutí Katky, na to bude dívka dlouhodobě připravována. Nic takového se ale nestalo.“ (viz. Příloha č. 3, s. 6)

„Rodinu jsme se snažili opakovaně motivovat k další spolupráci, ale nepodařilo se to. S rodinou se pokoušel pracovat OSPOD i nadace Rozum a cit, výsledek jejich snahy byl bohužel totožný s tím naším. Rozhodnutí pěstounů jsem vnímala jako nezvratné.“ (viz. Příloha č. 3, s. 10)

V druhém pokusu o svěřením do péče probíhala spolupráce s rodinou po všech stránkách bez problémů. Náhradní rodiče byli motivovaní k péči o dívku, tolerovali pozvolný proces a měli pochopení pro dívčiny občasné výkyvy nálad. Obtížné situace neváhali řešit.

Práce s pěstounskými rodinami se ve studii č. 2 průběžně prolínala s prací s biologickou rodinou dítěte. Při prvním pokusu s pěstounkou intenzivně spolupracoval Klokánek, OSPOD a Dětské centrum, které se touto problematikou zabývá.

„První žadatelka o pěstounskou péči byla přátelská, zároveň ale měla jasné představy, které by mělo dítě a celá ta situace splňovat. Upozorňovaly jsme jí na potřebu delšího navazování kontaktu, ale to bylo pro ni komplikované.“ (viz. Příloha č. 2, s. 20)

Pěstounka potřebovala hodně podpory, byla se sociální pracovnicí Klokánku ve velmi častém telefonickém kontaktu. Po intervenci matky dívky vůči pěstounce však bylo

potřeba ze strany Klokánku přijmout opatření, která by zabránila manipulaci dívky ze strany biologické rodiny. Poté se stávající rodinou intenzivně spolupracovala pracovnice OSPODu a rovněž se snažila motivovat tuto rodinu k pravidelné a systematické spolupráci.

„Pěstounka po březnovém stráveném víkendu s Věruškou, telefonovala na OSPOD a informovala, že matka dítěte s babičkou telefonovaly dívce celý víkend a podle pěstounky to dívku natolik ovlivnilo, že si přála vrátit se do Klokánku. Také s pěstounkou obě ženy komunikovaly hrubě a osočovaly ji z toho, že jim krade dítě. Sociální pracovnice Klokánku informovala OSPOD o skutečnosti, že psychický stav dítěte se po této události velmi zhoršil.“ (viz. Příloha č. 2, s. 12)

„Dva dny na to dorazila matka v doprovodu sociální pracovnice OSPOD do Klokánku a důrazně sdělila, že jakoukoli možnost pěstounské péče odmítá. K vzájemné spolupráci se staví negativně a řekla, že jí jedno, kde Věruška bude, nezáleží jí na tom, zda bude vyrůstat v Klokánku nebo v Dětském domově.“ (viz. Příloha č. 2, s. 12)

V druhém případě pokusu svěřením této dívky do pěstounské péče sociální pracovnice OSPOD s původní rodinou pracovala ještě intenzivněji. Matka holčičky změnila svůj postoj a příslušná pracovnice ji vedla, aby s babičkou dívku nezatěžovaly svými pocity. Pěstounská rodina naopak nevyžadovala od Klokánku žádnou spolupráci.

„V druhé rodině to vypadalo dobře, žadatelé nechtěli konzultace, říkali, že je vše v pořádku, že se s Věrkou poznávají a mají ji rádi. Překvapilo nás a to teda hodně, když poté od pěstounské péče odstoupili, aniž by nás informovali. Pro další spolupráci nebyl prostor.“ (viz. Příloha č. 2, s. 21)

V případové studii č. 3 obdrželi pěstouni nejprve kompletní informace a mohli po první nezávislé návštěvě odstoupit, což nevyužili. Z procesu odstoupili však ihned po první propustce. V druhém případě rodina spolupracovala v rámci doprovázení ještě s nadací Rozum a cit, kde všechny vzniklé skutečnosti konzultovala. Pracovníci Klokánku a

OSPODu také poskytovali rodině podporu a doprovázeli je v intenzivní míře. Kontakt probíhal několikrát do týdne.

„U těch prvních to bylo rychlé. Odstoupili ihned po první návštěvě a nebylo možné s nimi navázat další spolupráci. Nechtěli. (pomlka) Ta druhá rodina s námi ještě několik týdnů spolupracovala, ale názor změnit nechtěli, spíš se jednalo o spolupráci ve formě ukončování kontaktů. Asi tak.“ (viz. Příloha č. 1, s. 31)

Tabulka č. 3: Důvody odstoupení od pěstounské péče

	Důvod odstoupení První pokus o pěstounskou péči	Důvod odstoupení Druhý pokus o pěstounskou péči
Případová studie č. 1	<ul style="list-style-type: none"> • Odmítnutí z důvodu, kdy pěstounská rodina neplnila svoji funkci. 	<ul style="list-style-type: none"> • Úspěšné zařazení dítěte do pěstounské péče.
Případová studie č. 2	<ul style="list-style-type: none"> • Odmítavý postoj dívky („teta je moc přísná“). • Pěstounka v afektu odstoupila. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nezájem z důvodu průběhu propustky, dívka projevovala zájem jen o televizi a jejich dospívajícího syna, který byl neadekvátní dívčině věku.
Případová studie č. 3	<ul style="list-style-type: none"> • Výchovná náročnost obou chlapců, odstoupení po první propustce. • Pěstouni na tuto skutečnost byli upozorněni. • OSPOD následně vyřadil rodinu z evidence. 	<ul style="list-style-type: none"> • Agresivní chování chlapců a ADHD u Aleše, stížnost na nedostatek informací. Oba chlapci jsou výchovně příliš nároční. Návrh na předpěstounskou péči pro Simona, hostitelskou pro Aleše. • Po 2 měsících okamžité odstoupení od pěstounské péče pro Simona, hoch se ztratil na půl hodiny v lese.

7.3 Psychická deprivace

Psychická deprivace je psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost k ukojení některé jeho základní (vitální) psychické

v potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu“ (Langmeier a Matějček, 2011, s. 26)

Ve všech třech případech jsou ve studiích uváděny zmínky o psychické deprivaci dětí. Jedná se o její různé podoby v různých oblastech. Dále jsou ve zprávách také zaznamenány projevy chování dětí, které mohly být negativními a dříve prožitými situacemi zapříčiněny. Údaje o nich jsou shrnuty v tabulce č. 4.

Neuspokojující naplnění některých psychických potřeb se opakuje v různé míře a intenzitě u dětí ze všech popsaných studií. Langmeier a Matějček uvádějí, že podnětové ochuzení, které dítě zažilo v depriváční situaci, je psychický stav, který jako takový má projevy chování s charakteristickými rysy. Tyto projevy chování jsou tedy následky předchozího ochuzení. (Langmeier a Matějček, 2011, s. 27)

Jak rozpoznat následky psychické deprivace je věc rozmanitá a proměnlivá vyvolaná vnějšími či vnitřními činiteli. Přemýšlet o ní je možné v případech dlouhodobé separace, při zřejmém zanedbávání dítěte, které může být spojené s nízkým sociokulturním statutem, při projevech nezájmu, při nadměrných nárocích, při psychickém onemocnění rodiče, a dalších podobných. (Langmeier a Matějček, 2011, s. 300)

Prožité negativní události a nevhodná výchova mají podle Camerona vliv na nadcházející problémy v oblasti sociální i emocionální, mohou ovlivnit i budoucí rodičovskou roli dítěte. Proto děti v náhradní péči potřebují autenticky vřelou výchovu a emocionální podporu, aby bolest způsobená sociálním odmítnutím mohla být zahojena. Citlivý a důsledný vychovatel, který dokáže dítěti v tomto období nabídnout vřelost a pomoc, mu tak může pomoci zvládat životní situace a navést je na cestu znovunalezení sebe sama. (Cameron a Maginn, 2012, s. 82-84)

Tabulka č. 4: Příčiny a projevy psychické deprivace ve zkoumaných případech

	Případová studie č. 1	Případová studie č. 2	Případová studie č. 3
Rodinné prostředí	<ul style="list-style-type: none"> nepřijímána v pěstounské rodině ponižování, odmítání, zneuznávání 	<ul style="list-style-type: none"> zanedbávání péče nepřiměřené trestání 	<ul style="list-style-type: none"> bití nadměrné trestání
Závěry vyšetření	<ul style="list-style-type: none"> afektivní stavy 	<ul style="list-style-type: none"> expresivní dysfázie psychomotorická retardace lehkého stupně 	<p>Simon</p> <ul style="list-style-type: none"> podezření na narcistický vývoj opoždění výslovnosti separační nejistota maladaptivní problémy citová, výchovná a podnětová deprivace <p>Aleš</p> <ul style="list-style-type: none"> ADHD rovnoměrný vývoj
Projevy chování	<ul style="list-style-type: none"> časté výkyvy nálad snížené sebevědomí dominance nutkavé sebeprosazování občasná agresivita 	<ul style="list-style-type: none"> nedostatečné sebepojetí intenzivní úzkost bezmoc empatie sociální citění výkyvy v citové oblasti (lítostivost, vzdorovitost) 	<p>Simon</p> <ul style="list-style-type: none"> záchvaty vzteku nízké sebevědomí agresivita depresivní chování manipulace s dospělými <p>Aleš</p> <ul style="list-style-type: none"> agresivita pesimistické nálady
Doporučení	<ul style="list-style-type: none"> pozitivní stimulace podpora sebevědomí stabilní potřeba saturace potřeb 	<ul style="list-style-type: none"> podpora sebevědomí zvýšená podpora v oblasti rozvoje a vzdělávání 	<p>Simon</p> <ul style="list-style-type: none"> potřeba bezpodmínečného přijetí <p>Aleš</p> <ul style="list-style-type: none"> potřeba přítomnosti fixní osoby

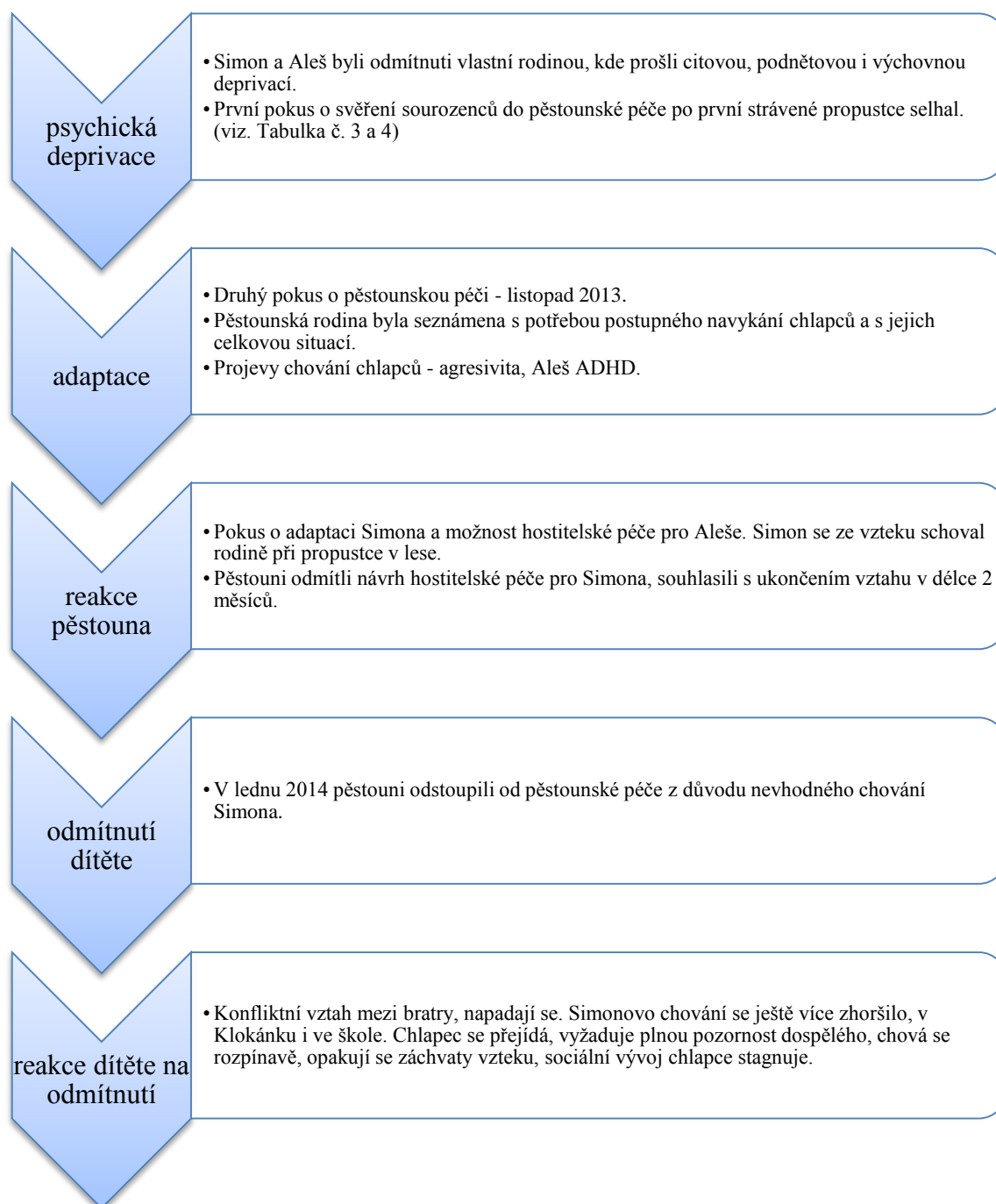
8 Odpověď na výzkumnou otázku

Události či případy, které vedly k neúspěchu v procesu umístění dítěte do pěstounské péče, jsem popsala pomocí následujících modelů.

8.1 Modely obsahující nápadné jevy v procesu neúspěšné pěstounské péče

8.1.1 Případová studie č. 1

Model č. 1

Z vývoje případu druhého pokusu o svěření sourozenců do pěstounské péče je patrné, že jev, kterým byla vzájemná adaptace dětí a nových pěstounů, se nezdařila. Pěstouni byli

na začátku procesu dobře obeznámeni s potřebou postupného navykání obou chlapců i s jejich celkovou situací. V průběhu adaptace, která trvala 3 měsíce, rodinu doprovázela nadace Rozum a cit, Klokánek a OSPOD. Chování chlapců bylo ovlivněno předchozím odmítnutím prvními zájemci o pěstounskou péči. Zejména starší Simon to těžce nesl a projevy jeho chování se zhoršily. Pěstouni vnímali výchovnou náročnost bratrů a obávali se agresivních projevů, zejména ze strany Simona.

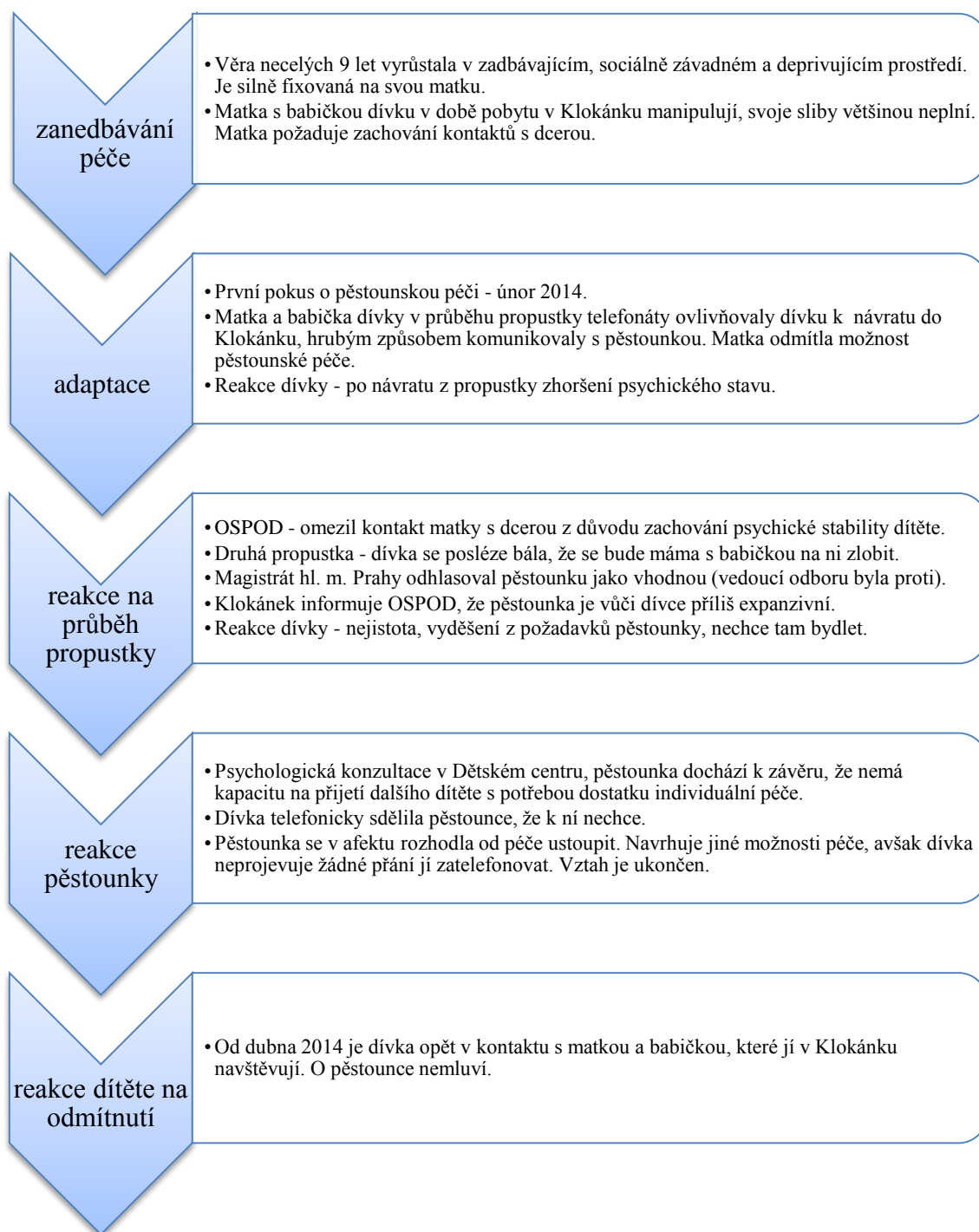
Podle Rohnerovi „Teorie rodičovské akceptace a odmítání“ je vysoce pravděpodobné, že odmítané děti budou pociťovat stále rostoucí hněv a další destruktivní emoce, které pro ně budou bolestivé. Aby se před rostoucí bolestí ochránily, potlačí tyto emoce a důsledkem takového prožívání se stává citové ochladnutí. Tyto děti mohou mít následně potíže pozitivní emoce dávat nebo je nedokáží ani přijmout. (Cameron a Maginn, 2012, s. 22)

Je možné říci, že reakce těchto dětí odpovídají dříve prožitým traumatům. Dobře připravený a poučený pěstoun by měl být schopen obtížné situace, jenž v procesu adaptace s dítětem vyvstanou, dobře analyzovat. A dále zvážit možné další postupy a následně z nich vyvodit příslušné řešení, kdy je možné citlivě a trpělivě pokračovat ve zmírňování prožitých zkušeností, které se v reakcích dětí projevují nebo požádat o odbornou pomoc.

Proto se domnívám, že tento pokus o svěření chlapců do pěstounské péče se nezdařil z důvodu selhání pěstounů, kteří, leč byli dobře obeznámeni se situací dotčených dětí a disponovali průběžnou a intenzivní podporou, nedokázali situaci zvládnout. Z výše uvedeného se mi jeví, že pěstouni nebyli dostatečně připraveni na přijetí výchovně náročných dětí.

8.1.2 Případová studie č. 2

Model č. 2

V tomto případě se jednalo o první pokus svěření dítěte do pěstounské péče. Z průběhu procesu vyplývá, že se úkol, kterým byla vzájemná adaptace dítěte a nové rodiny, nezdařil. Pěstounka byla v rámci doprovázení po celou dobu adaptace, která trvala 2 měsíce, v kontaktu s Klokánkem, OSPODem a organizací Dětské centrum. S dívkou pravidelně pracovala sociální pracovnice a psychologka v Klokánku a odborní pracovníci v Dětském centru, kam dítě docházelo. Celý proces výrazně ovlivnilo manipulující chování matky a babičky dítěte. Dále se již v průběhu poznávání zúčastněných stran ukázalo, že pěstounka má nadměrná očekávání, která dívka nemůže naplnit. A to nejen z důvodu psychomotorické retardace lehkého stupně, ale i pro silnou citovou fixaci na matku, se kterou se dívka identifikovala. Přesto výběrová komise krajského úřadu odhlasovala pěstounku jako vhodnou.

I u tohoto případu lze poukázat na nedostatečně dlouhou dobu poskytnutou k adaptaci obou stran. Změny, které mělo dítě v krátké době přijmout, byly nad rámec jeho současných možností. Dále bych také chtěla poukázat na práci se stávající rodinou dítěte, která byla o procesu pěstounské péče informována až v jeho průběhu. Podle mého názoru v případě požadovaného zachování kontaktů dítěte s původní rodinou by se sociální pracovnice OSPODu měla této rodině dostatečně věnovat, a to s náležitým předstihem, neboť tato rodina bude nadále součástí života dítěte i pěstounské rodiny.

Domnívám se tedy, že zde při výběru vhodné rodiny nebyly zohledněny veškeré skutečnosti, které se dívky týkají, a nebylo v tomto případě jednáno v zájmu dítěte. Zařazení této dívky se speciálními výchovnými a individuálními potřebami do početné rodiny s podobně nastavenými dětmi se jeví jako velmi nevhodné a všechny předem dostupné informace tomu také nasvědčují. Navíc pěstounka neměla dostatečný prostor pro péči o takové dítě a nedokázala ohleduplně a s trpělivostí přistupovat k celému průběhu procesu.

8.1.3 Případová studie č. 3

Model č. 3

V případě Katky o průběhu procesu svěření dítěte do první pěstounské péče nejsou k dispozici širší údaje. Bylo však možné analyzovat data její adaptace při opakovaném návratu do Klokánku. Z údajů vyplývá, že odmítnutí pěstouny bylo provedeno necitlivě a bez předchozí přípravy dítěte na tuto skutečnost, což je z mého hlediska v rámci pěstounské péče nepřijatelné a chápu to jako selhání pěstounské rodiny ve své funkci.

Jako přinejmenším s podivem se také jeví skutečnost, že nadace Rozum a Cit byla již delší dobu obeznámena se skutečností potřeby přípravy dítěte na ukončení vztahu. Záznam o jejich případné práci s rodinou v rámci doprovázení za tímto účelem v dostupných zprávách není uveden. Jaký postoj k tomuto případu v té době zaujímal OSPOD není známo, přestože je tato instituce pověřena průběžným dohledem nad vykonávanou pěstounskou péčí. O všech skutečnostech, proč nebyly v této pěstounské rodině náležitě uspokojovány potřeby dítěte, se můžeme jen dohadovat. Ze spontánních výpovědí dítěte je známo pouze to, že „náhradní rodiče“ upřednostňovali svou nejmladší dceru na úkor Katky.

„Ve spontánním rozhovoru Katka povídá, že nejraději si hraje se sestrou Petrou (10 let), ale rodiče pořád říkali, že Petra umí všechno líp. Byla pořád smutná. Ví, že je v Klokánku už po druhé, ale na to první si nevzpomíná. Doma měli rodiče „Zdravou výživu“, ale Katka neví, proč jí nedávali jídlo. Má ráda sladké. Myslí si, že je tady proto, že by rodiče nezvládli tolik dětí.“ (viz. Příloha č. 3, s. 6)

Katka zažila odmítnutí pečující rodinou už po třetí, což se negativně odrazilo na jejím psychickém stavu. S dívkou na zmírnění těchto dopadů několikrát týdně intenzivně pracovala sociální pracovníce a psychologka Klokánku, dále také pracovníci nadace Rozum a cit. Další spolupráce s pěstounskou rodinou nebyla pro jejich pevné přesvědčení o konci vztahu možná. Mám tedy v první řadě pochybnosti, zda neselhaly mechanismy výběru a kontroly nových pěstounů. A považuji za podivné, proč v tak závažném případě dotčené organizace nadace Rozum a cit a OSPOD neprověřily kontrolou plnění uzavřené dohody. Katka měla nakonec štěstí a na další pokus odešla do pěstounské péče rodiny vlastního strýce, kde ji přijali s otevřenou náručí.

8.2 Faktory ovlivňující neúspěch v pěstounské péči

Pokud bych tedy měla odpovědět na výzkumnou otázku, jaké psychosociální jevy se ukazují v popsáných případových studiích, které vycházejí z neúspěchu v procesu svěření dítěte do pěstounské péče nebo po navrácení dítěte z takovéto péče a jaká vysvětlení lze z těchto neúspěchů vyvodit, shrnula bych je do následujících okruhů.

- **Odmítnutí dítěte z důvodu selhání pěstouna.**
- **Nedostatečná příprava pěstouna.**
- **Potřeba pozvolnějšího procesu adaptace.**
- **Nevhodný výběr pěstounské rodiny.**
- **Nedostatek kontrolních mechanismů při práci s rodinou a dítětem v systému pěstounské péče.**
- **Psychická deprivace dítěte, která se s dalšími neúspěchy prohlubuje.**

Odmítnutí dítěte z důvodu selhání pěstouna

Tento faktor se objevuje ve všech třech modelech. V prvním modelu pěstounská rodina nebyla připravena na výchovnou náročnost chlapců. Je možné říci, že k tomu přispěla skutečnost prožitých traumat, kterým byli chlapci v minulosti vystaveni. Z toho plyne jejich nedůvěra v navazování nových vztahů a potřeba pozvolného kontaktu. Obzvláště v chování staršího Simona se odráží jeho potřeba po bezpodmínečném přijetí, která se projevuje lpěním na pozornosti dospělého, egocentrickým chováním, maladaptivními problémy a separační nejistotou. Odmítnutí ze strany pěstouna přispělo výrazně ke zhoršení chlapcova psychického stavu, jeho záchvaty vzteku se prohloubily. Zároveň se zhoršil vzájemný vztah obou sourozenců. Faktor odmítnutí z důvodu selhání pěstounů v tomto případě jistě přispěl k tomu, že maladaptivní problémy chlapce mohou v současné době trvat i několik let. Což výrazně snižuje možnost dalšího úspěšného pokusu o svěření dítěte do pěstounské péče.

Ve druhém modelu pěstounka nedokázala přizpůsobit svá očekávání potřebám a možnostem dítěte. Svoji přílišnou expanzivitou a nedostatkem trpělivosti přispěla k neúspěchu v procesu pěstounské péče. K faktoru také výrazně přispělo manipulativní jednání ze strany stávající rodiny. Tlak, který byl na dívku v tomto případě vyvíjen,

nemohla zvládnout. O to více se holčička upnula ke své biologické rodině. A to opět snižuje její další možnosti umístění do pěstounské péče. Z takové situace potom může vyplývat dilema, zda je lepší znovu a znovu sanovat původní ve své péči selhávající rodinu, ke které má dítě silný citový vztah nebo se ubírat cestou pěstounské péče. Přejít dítěte do ústavní výchovy, kde by bylo možné nadále zachovávat kontakty s rodinou, se jeví jako nevhodné, právě z důvodu dívčina několikaletého pobývání v Klokánku a její plné adaptace v tomto zařízení. Cítí se zde přijímána a k pečujícím tetám si vytvořila citový vztah.

Ve třetím modelu pěstounská rodina plně selhala ve svojí funkci. Dívce zde nebyly naplňovány její potřeby, což je jedním ze smyslů náhradní rodinné péče. K selhání jistě přispělo dívčino chování, které je ovlivněno dříve prožitými zkušenostmi. Již třetí odmítnutí se projevilo na jejím sníženém sebevědomí, což by se mohlo negativně projevit v dalším pokusu o svěřením do péče. Naštěstí holčička poznala část své biologické rodiny, kde získala pocit bezpodmínečného přijetí a další odmítnutí se tak v dalším, již úspěšném, pokusu o svěřením dítěte do pěstounské péče neprojevilo.

Nedostatečná příprava pěstouna

Je otázkou, zda v případě chlapců v prvním modelu pěstounská rodina dobře porozuměla jejich problémům. Z toho vyplývá ke zvážení úvaha, zda je zákonné minimum potřebné pro přípravu žadatelů o evidenci pro zprostředkování pěstounské péče dostačující. A to i v případě přípravy pěstounů na přechodnou dobu, kteří by měli být povinni přijmout kdykoli a jakékoli dítě se všemi jeho specifickými problémy. Řešením tohoto negativního jevu by tak podle mě byla legislativní úprava v této oblasti a nový systém přípravy a průběžného vzdělávání osob, které se chtějí pěstounské péči věnovat. Dostatečné množství informací a povinné vzdělávání by tak mohlo umožnit budoucím pěstounům získat lepší vhled do problematiky, neboť děti zařazené do registru náhradní rodinné péče jsou velmi křehkou cílovou skupinou a každé byt' neúmyslné poškození může mít dalekosáhlé následky. Pěstouni by tak i získali čas, aby dobře zvážili, zda se uvedené činností opravdu chtějí věnovat.

Každý dobře připravený a dostatečně proškolený pěstoun by podle mého názoru v lepším případě měl umět zvládnout i výchovně náročné dítě nebo alespoň by měl být vybaven dovednostmi vyhodnotit případné neúspěchy a vyhledat za účelem jejich řešení odbornou pomoc. Přestože byla pěstounská rodina důkladně upozorněna na výchovné problémy chlapců, nedokázala vzniklou situaci včas vyhodnotit ani zvládnout. K tomuto faktoru jistě přispělo chování chlapců, kteří v minulosti prošli výchovnou, citovou a podnětovou deprivací. Jejich reakce jsou v tom případě těmito zkušenostmi ovlivněny. Selhání pěstouna z důvodu nepřipravenosti tedy také přispívá k riziku předčasného odmítnutí dítěte.

Nevhodný výběr pěstounské rodiny a potřeba pozvolnějšího procesu adaptace

Rozhodnutí o výběru pěstounů pro dítě je zcela v kompetenci Magistrátu hl. m. Prahy či příslušných krajských úřadů. Nevhodný výběr v případě modelu č. 2, příliš expanzivní a vyčerpávající pěstounky, negativně ovlivnil průběh procesu. Dívka nemohla její očekávání naplnit z důvodu potřeby specifických vzdělávacích i výchovných potřeb.

Ze zkušenosti přímé práce s dětmi umístěnými v Klokánku se domnívám, že odborná komise, která rozhoduje o výběru pěstounů pro konkrétní dítě, nemůže mít k dispozici dostatek relevantních informací. Dobře poznat dítě v celé jeho celistvosti je proces. Rozhodnout proto, co bude pro dítě nejlepší, je zatíženo velkou odpovědností. Jako příhodné se mi jeví, kdyby bylo možné, aby potencionální výběr příslušné komise ještě pravomocně posuzovali pracovníci dotčeného zařízení, kde je dítě umístěno. Tito pracovníci jsou s dítětem v každodenním kontaktu a mohli by tedy lépe z pozice obeznámení s dětskými reakcemi a obtížemi posoudit vhodnost příslušného výběru nebo odhadnout přiměřeně potřebnou adaptační dobu. Potřeba postupného navykání je zřejmá i v ostatních popsáných případech. Několik setkání neumožňuje dětem i pěstounům se lépe poznat a včas vyhodnotit případná rizika, což se opět výrazně podílí na neúspěchu pěstounské péče.

Nedostatek kontrolních mechanismů při práci s rodinou a dítětem v systému pěstounské péče

V popsaném případě případové studie č. 3 byli pracovníci nadace Rozum a cit včas informováni o možnosti ukončení již probíhající pěstounské péče, neboť strany uzavřely dohodu o dlouhodobé přípravě dítěte na tuto skutečnost. Přesto pěstouni selhali a dítě bez předchozího upozornění vrátili do Klokánku. Skutečnost, že v tomto případě zřejmě nefungovaly kontrolní mechanismy, se odrazila ve zhoršeném psychickém stavu děvčátka. S dítětem poté muselo být velmi intenzivně pracováno, aby tyto dopady byly zmírněny.

Empirické důkazy dosvědčují tvrzení Rohnerovy teorie, která uvádí, že odmítání ze strany rodičů se pojí s jevy jako je špatná psychologická adaptace a další problémy v osobnostní i sociální oblasti. (Rohner in Cameron a Maginn, 2012, s. 22-23)

Je tedy zřejmé, že nedostatečná kontrola procesu pěstounské péče ze strany pověřených orgánů či organizací může zapříčinit závažné poškození psychického stavu dítěte a tím snížit jeho další schopnost nové adaptace.

Psychická deprivace dítěte, která se s dalšími neúspěchy prohlubuje

Deprivace ať již citová, výchovná či podnětová je patrná ve vývoji všech dětí v popsaných studiích. Z prvního modelu jasně vyplývá, že v pořadí třetí odmítnutí pěstouny se výrazně projevilo na zhoršeném psychickém stavu zejména staršího z bratrů. Chlapec začal reagovat na okolí zvýšenou agresivitou, častějšími a prudšími záchvaty vzteku nebo egocentrickým a rozpínavým chováním.

Bruce Perry poukazuje na skutečnost, že ne všechny děti, které si v dětství prošly odmítnutím, zneužíváním nebo zanedbáváním, se chovají v dospělosti násilně. Raná zranění se pak mohou projevit v emočně destruktivních vztazích, citové prázdnotě, odtržením od ostatních lidí. (Perry in Cameron a Maginn, 2012, s. 27)

Reakce mladšího chlapce nebyly tak výrazné, zhoršil se však jeho vztah s bratrem. Z vývoje celého případu je patrné, že Aleš pobýval v deprivujícím rodinném prostředí nejkratší dobu a jeho vývoj se v prostředí Klokánku ustálil jako rovnoměrný.

„Těžké a dlouho trávající deprivace působí v psychické struktuře dítěte zpravidla hluboké změny, které mohou být trvalé. Čím mladší je dítě a čím déle deprivace trvá, tím menší je naděje, že bude možno následky beze zbytku odstranit. Je také pravděpodobné, že jisté poruchy, hlavně v emocionální oblasti, přetrvávají i tam, kde se pacient sociálně i intelektově přizpůsobil celkem normálně.“ (Langmeier a Matějček, 2011, s. 310)

Tento vývoj je patrný i u modelu č. 3, kdy dívka rovněž již třikrát odmítnutá pečující osobou, reagovala zhoršením psychického stavu a problémovým chováním. V případě modelu č. 2 se u holčičky odmítnutí pěstounkou nijak výrazně neprojevovalo. Tuto skutečnost mohla ovlivnit pevná citová vazba, kterou má dívka vytvořenou se svojí biologickou rodinou.

Podle M. D. Ainsworthové je možné, aby krátkodobá deprivací zkušenost nezanechala na dítěti zjevné následky. Vnitřně však v takovém dítěti přetrvává alespoň jeden skrytý následek a tím je zvýšená „zranitelnost“, která se v podobných či opakujících zkušenostech znovu projevuje. (Langmeier a Matějček, 2011, s. 310)

Z popsaných studií tedy vyplývá, že psychická deprivace dítěte se s opakujícími neúspěchy v pěstounské péči prohlubuje, a to jakým způsobem se s ní dítě vyrovná, závisí na přidružených okolnostech nebo věku dítěte. Může však dítě poškodit i natolik, že jeho další adaptace bude z těchto důvodů neúspěšná a maladaptivní problémy mohou dítě provázet i několik let. Jak však bylo vidět v případě Katky, která získala v nové rodině pocit bezpodmínečného přijetí, lze i takové obtíže překonat.

9 Diskuze

Z podrobného rozboru případových studií bylo možné popsat jevy, které se podílejí na neúspěchu v procesu svěřením dítěte umístěného v Klokánku do pěstounské péče. Některé tyto jevy se do určité míry prolínají všemi studiemi.

Jsem si vědoma, že popsané případy zaujímají z hlediska systému pěstounské péče u nás pouze nepatrný zlomek. Je jistě oproti tomu velká spousta případů, kdy

se pěstounská péče podaří a naopak obě strany za dobu společného soužití k sobě natolik přílnou, že dovršením zletilosti dítěte kontakty zůstávají zachovány a děti jsou i nadále součástí takové rodiny. Jedná se tedy o příliš malý výzkumný vzorek, aby bylo možné výsledky výzkumu zobecnit.

Limitem výzkumu je řízený výběr respondentů, jejichž příběhy byly popsány v případových studiích. Cílová skupina byla také záměrně ohraničena pouze na děti umístěné v Klokánku. Vnímám také, že všechny děti, jejichž životní příběhy byly součástí výzkumu, osobně znám. Můj subjektivní pohled tedy mohl některé mé názory, byť nevědomě, ovlivnit.

Při zpracovávání výsledků výzkumu jsem přemýšlela o dalších možných souvislostech, které se mohou týkat neúspěchu v procesu pěstounské péče, a uvažovala jsem nad dalšími otázkami.

- Jsou kritéria pro výběr potencionálních pěstounů dodatečná proto, aby uchazeči byli připraveni na péči i o výchovně náročné dítě?
- Je dostatečný současný systém přípravy a průběžného vzdělávání pěstounů?
- Výběr pěstounské rodiny by neměl záležet jen na rozhodnutí poradního sboru příslušného krajského úřadu. Jakým způsobem probíhá taková volba a kdo se jí účastní?
- Jaké existují mechanismy kontroly v rámci systému pěstounské péče?
- Je kapacita služeb pro rodiny a děti v rámci tohoto procesu dostatečná?
- Je současná legislativní úprava příslušného zákona pro úspěšný průběh pěstounské péči přínosná?

Výsledky výzkumu mohou přispět pracovníkům v pomáhajících profesích, kteří se touto problematikou zabývají nebo i dalším pracovníkům, kteří jsou s těmito dětmi v kontaktu. Popsané jevy mohou těmto pracovníkům pomoci dříve eliminovat možná rizika, jenž takové situace přinášejí, a včas je řešit. Uvedené závěry mohou také pomoci vychovatelům těchto dětí k tomu, aby našli ten správný způsob vzájemného naladění, čímž mohou pomoci dítěti vyznat se ve svých pocitech, ve vlastním chování a následně tak dítě vést k pozitivnímu sebepřijetí.

Z výsledků výzkumu také nepřímo vyplývá, že současný systém pěstounské péče u nás má svá slabá místa, i když obecně platí, že výchova dítěte v pečující rodině je, pokud je to možné, přínosnější než výchova ústavní. Bylo by tedy dobré se do budoucna zamyslet nad problémy, které se v tomto procesu vyskytují a pokusit se nalézt novou a pro všechny strany přínosnější cestu. Pěstounská péče podle mého názoru není pro každého a vykonávat by ji měl jen ten, kdo si uvědomuje rizika, která pěstounská péče přináší, a přesto je dobrovolně ochotný poskytnout dítěti vřelou citovou vazbu, bezpodmínečné přijetí a bezpečné zázemí. Prospěšná by mohla být také nová legislativní úprava, jež by modifikovala současné normy především s ohledem k zájmům dítěte.

.

Závěr

V této práci jsem si vzala za cíl vymezit současnou podobu procesu svěřování dítěte umístěného v Klokánku do pěstounské péče, která odpovídá nové legislativní úpravě v dané oblasti. Ze statistiky vyplývá, že pěstounských rodin přibývá, přesto v mnoha případech se adaptace dítěte v náhradní rodině nezdaří.

Za účelem zjištění neúspěchů podílejících se na pěstounské péči byly v práci popsány jednotlivé kroky tohoto procesu, jimiž pěstoun musí projít od okamžiku zapsání do evidence žadatelů. Rovněž je zde zachycen postupný vývoj také z pozice dítěte, a to od okamžiku jeho zařazení do registru náhradní rodinné péče.

Součástí tohoto procesu tvoří taktéž spolupráce zúčastněných stran s týmem odborníků. Ti pěstouna i dítě v jejich úsilí doprovázejí. Podpora a rada ve složitých okamžicích může výrazně napomoci odstranit negativní jevy už v průběhu vzájemného poznávání.

Z popsaných případů byla tedy s tímto záměrem vyvozena suma faktorů, které se na neúspěchu v pěstounské péči podílely. Selhání pěstouna z důvodu nepřipravenosti na přijetí výchovně náročného dítěte se ukázalo jako hlavní, opakující se jev. Z řečeného a ještě z dalších zjištěných informací tak vyplynulo několik dalších otázek, jež by mohly blíže vysvětlit souvislosti týkající se procesu pěstounské péče.

Smyslem pěstounské péče by mělo být pozitivní přijetí dítěte v nové rodině s respektováním jeho historie a naplnění jeho dětských potřeb. Ovšem ve variabilitě lidských osudů není možné stanovit univerzální a obecně platný vzorec, podle kterého by se měla pěstounská péče odvíjet. Ve výzkumu se dále jednoznačně ukázalo, že je potřeba v tomto případě jednat hlavně v zájmu dítěte, neboť jakákoli pochybení mají dalekosáhlé důsledky pro jeho zdárný vývoj a následně mají vliv na budoucí zařazení jedince do společnosti.

Úspěšná adaptace dítěte v nové rodině je tedy hlavním cílem pěstounské péče. K jeho naplnění se jako důležitý ukázal vhodný výběr pěstounské rodiny, důkladná spolupráce s biologickou rodinou a potřeba kvalitní přípravy budoucích pěstounů, osobností schopných poskytnout bezpečné zázemí a přijmout i výchovně náročné dítě.

Ráda bych závěrem zdůraznila svůj obdiv lidem, kteří se věnují pěstounství opravdově a bez postranních zájmů, neboť se jedná o velmi zodpovědné poslání a náročnost takového úkolu jistě není pro každého.

Seznam použité literatury:

Barvíková, J. a Palonciová, J. 2012. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 112 s. ISBN 978-80-7416-100-1

Bechyňová, V. Náhradní výchova dětí – pohled nestátní neziskové organizace, zabývající se sanací rodiny. In: Kolektiv autorů. *Náhradní výchova dětí – možnosti a meze: Kolokvium I.: sborník 39*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2008, s. 8 – 14.

Bechyňová, V. a Konvičková, M. 2011. *Sanace rodiny*. 2. vyd. Praha: Portál, 152 s. ISBN 978-80-262-0031-4

Boston, M. a Szur, R. 1983. *Psychotherapy with Severely deprived Children*. London: Karnac Books, 163 s. ISBN 978-0-946439-97-3

Cairns, K. 2012. *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem: Traumata v raném vztahu a psychická odolnost*. Praha: Portál, 179 s. ISBN 978-80-262-0370-4

Cameron, R. J. a Maginn, C. 2012. *Cesta k pozitivním výsledkům u dětí v náhradní rodinné péči*. Praha: TOGGA, 179 s. ISBN 978-80-87652-61-9

Fischer, S. a Škoda, J. 2014. *Sociální patologie – Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 408 s. ISBN 80-7367-040-2

Hlad'o, P. 2011. *Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 134 s. ISBN 978-80-7375-544-7

Kolektiv autorů. 2008. *Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v České republice*. Brno: Triada, 68 s. ISBN 978-80-254-3353-9

Kolektiv autorů. 2013. *Rodina v II. decenniu 21. století*. Praha: EDUCA SERVICE, 528 s. ISBN 978-80-87306-13-0

Kolouchová, J. Výsledky využívání psychologie v pěstounské péči. In: Kolektiv autorů. *Náhradní výchova dětí – možnosti a meze: Kolokvium I.: sborník 39*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2008, s. 62 – 73.

Langmeier, J. Balcar, K. Špitz J. 2010. *Dětská psychoterapie*. 3. vyd. Praha: Portál, 432 s. ISBN 978-80-7367-710-7

Langmeier, J. a Matějček, Z. 2011. *Psychická deprivace v dětství*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5

Masarovičová, P. *Adaptace dítěte v pěstounské rodině*. Diplomová práce. Olomouc, 2015. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Ústav speciálně pedagogických studií. Vedoucí: Mgr. Martin Dominik Polínek, PhD.

Matoušek, O. 1997. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 144 s. ISBN 80-85850-24-9

Matoušek, O., Kodymová, P., Koláčková, J. (ed.) 2005. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 352 s. ISBN 80-7367-002-X

Matoušek, O. a Pazlarová, H. 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8

Nožířová, J. 2012. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde Praha, a.s., 94 s. ISBN 978-80-8613191-7

Odbor analýz a statistik Ministerstva práce a sociálních věcí. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2013*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, s. 87-104. ISBN-978-80-7421-075-4,

Smolíková, V. 2014. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: KEY Publishing, 77 s. ISBN 978-80-7418-218-1

Sobotková, I. Poznámky k současné situaci v ústavní výchově dětí. In: Kolektiv autorů. *Náhradní výchova dětí – možnosti a meze: Kolokvium I.: sborník 39*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2008, s. 107 – 112.

Radvanová, S. (ed.) 2009. *Náhradní rodinná péče – představy a skutečnost: Kolokvium II.: sborník 45*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 99 s. ISBN 978-80-87146-25-5

Zákon č. 108/2006 Sb., O sociálních službách. In: *Sbírka zákonů částka 37*. ISSN 1211-1244

Zákon č. 359/1999 Sb., O sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů částka 111*. ISSN 1802-8012

Zeulová, D. 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 200 s. ISBN 978-80-262-0062-9

Internetové zdroje:

Fond ohrožených dětí: Naše činnost [online]. Praha: Fond ohrožených dětí, ©2012 - 2015 [cit. 26.7.2015]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/nase-cinnost>

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Případová studie č. 1

Příloha č. 2: Případová studie č. 2

Příloha č. 3: Případová studie č. 3

Příloha č. 4: Informovaný souhlas

Příloha č. 5: Rozhovor

Příloha č. 1

Případová práce – Simon a Aleš

Obsah

1	Popis případové studie.....	4
2	Základní údaje o dětech.....	5
2.1	Anamnéza základní	5
2.2	Anamnéza rodinná	5
3	Analýza případu.....	6
3.1	Rok 2011	6
3.1.1	Říjen.....	6
3.1.2	Listopad	8
	Prosinec	11
3.2	Rok 2012.....	11
3.2.1	Únor	12
3.2.2	Březen	12
3.2.3	Duben.....	13
3.2.4	Červenec	14
3.2.5	Říjen.....	15
3.2.6	Listopad	16
3.2.7	Prosinec.....	16
3.3	Rok 2013	16
3.3.1	Únor	18
3.3.2	Březen	18
3.3.3	Duben.....	19
3.3.4	Květen.....	19
3.3.5	Červen.....	19
3.3.6	Červenec	20
3.3.7	Srpen	21
3.3.8	Září.....	22
3.3.9	Říjen.....	22
3.3.10	Listopad	23
3.3.11	Prosinec.....	24
3.4	Rok 2014.....	25

3.4.1	Únor	27
3.4.2	Březen	27
3.4.3	Duben.....	28
3.4.4	Květen.....	29
3.4.5	Červen.....	29
3.4.6	Srpen	29
3.4.7	Listopad	29
3.4.8	Prosinec.....	31
3.5	Rok 2015	31
3.5.1	Únor	31
3.6	Rozhovor se sociální pracovnící Klokánku.....	31
4	Sebereflexe	34

1 Popis případové studie

Tato případová studie se týká opakovaného procesu umístění dvou sourozenců, kteří v současné době pobývají v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 8, do pěstounské péče. Umístění dítěte do nové rodiny, když biologická rodina selhala, je v životě dítěte velice náročným okamžikem a v případě úspěchu bezpochyby velkou změnou.

Tato případová studie popisuje v co nejširší možné míře proces, který musí za tímto účelem děti a zúčastněné strany podstoupit. Mým záměrem je tedy popsat co nejobsáhleji tuto zlomovou část života dvou sourozenců, kteří byli zařazeni do Registru náhradní rodinné péče. Jde o to, zaměřit se postupně na jednotlivé kroky, které v tomto případě ke svěření sourozenecké skupiny do pěstounské péče vedou a pokusit se zachytit také co nejvíce aspektů v prožívání dětí a osob, kterých se dotýká, a to v celé jeho celistvosti.

Cílem je pokusit se analyzovat tento specifický jev a zároveň zachytit fenomény, které se na této cestě vyskytují. Data jsem čerpala ze spisové dokumentace ZDVOP Klokánek Praha 8, jež je vedená dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., a rovněž ze spisové dokumentace vedené dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Písemný informovaný souhlas s použitím dat mi poskytla vedoucí tohoto zařízení, paní Margareta Johnová.

V rámci této práce se budeme podrobně zabývat především příběhem bratrů Aleše a Simona, kteří jsou v současné době stále v péči Klokánku. Ostatní informace jsou uvedeny v takovém rozsahu, aby byla v dostatečné míře situace obou chlapců popsána. Potřebné údaje jsem pečlivě vybrala z rozsáhlé dokumentace s nejlepším vědomím a svědomím ve snaze zachytit případ co nejpřesněji.

Prohlašuji, že veškeré identifikační údaje o popisovaných osobách byly změněny.

2 Základní údaje o dětech

Simon a Aleš byli přijati do Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 8 (dále jen Klokánek) dne 27. září 2011 v 12.00 hodin. Důvodem přijetí byla žádost Orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) v Havlíčkově Brodě, a to z důvodu zjištěné existenční nouze rodiny a ztráty bydlení. Chlapci byli přijati společně se svými sourozenci, Marií, Adélou a Benediktem. V době nástupu do Klokánku byly Alešovi téměř dva roky a Simonovi pět let. Děti přivedli rodiče a společně s pracovníci OSPOD je předali do péče zařízení. Při vstupu měli všechny děti rodný list, kartičku zdravotní pojišťovny, očkovací průkaz a několik kousků špinavého a zapáchajícího oblečení. Zdravotní stav dětí byl v době přijetí dobrý.

2.1 Anamnéza základní

Simon se narodil v březnu 2006 a Aleš v prosinci 2009. Simonovi je tedy v současné době devět let a Alešovi pět. Mladší Aleš je zdravý, Simon pravidelně dochází na psychoterapii a nadále zůstává v péči dětského psychologa. Dále je chlapci poskytována logopedická péče.

2.2 Anamnéza rodinná

V době přijetí dětí do Klokánku bylo matce 25 let a otci 42 let. Chlapci mají dvě starší sestry a ještě jednoho bratra. Marii je v době přijetí téměř deset let a Adéle šest let a Benovi 4 roky. Rodina se často stěhovala po celé republice, hlavním důvodem bylo neplacení nájemného, znehodnocování cizího majetku a dluhy. Naposledy společně obývali zanedbaný a špinavý dům. Děti doma spaly po dvou na jedné znečištěné posteli, Adéla se Simonem, Marie s Alešem a Ben s rodiči. Péči o děti obstarávala z větší míry nejstarší Marie. Všichni bydleli v jedné místnosti a ve zbytku bydlení se pohybovali psi. K dispozici měli suchý záchod a chyběla teplá voda.

Marie se narodila krátce po dovršení jejího patnáctého roku. Otec dětí byl od tří let léčen psychiatricky. Děti mají také strýce z matčiny strany, který po nějakou dobu žil s rodinou v jedné domácnosti. Dále maternální babičku, která nepřetržitě pečovala

o nejstarší dívku Marii do jejích 4 let. Babička v době přijetí dětí žije s přítelem a společně pečují o jeho dospívajícího vnuka.

Rodiče dětí přišli o bydlení. V současné době se zdržují na ubytovně v Praze.

3 Analýza případu

Veškerá data uvedená v kapitole Analýza případu, jsou řazena chronologicky.

3.1 Rok 2011

Děti byly přijaty do Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 8.

3.1.1 Říjen

Všichni sourozenci byli přijati do Klokánku v zanedbaném stavu, zapáchali a byli špinaví. Projevovali se nesocializovaným, „zvířecím“ chováním. Jejich oblečení muselo být vyhozeno, neboť i po vyprání nepůsobilo hygienicky přijatelně. Velké nadšení děti projevily ze samostatných postelí a rovněž ze splachovacích toalet. Simon s Adélou opakovaně a s radostí zkoušeli splachovat.

5. 10. 2011 požádala psychologka Klokánku o hospitalizaci Bena na oddělení dětské psychiatrie pro chlapcovy trvalé pocity ohrožení a negativismu. Projevuje se neklidně, neukázněně, nevnímá dospělého. K okolí je hlučný, necitlivý, netečný a bezohledný. Chová se pudově a nebezpečně sobě i okolí. Běžnými výchovnými a psychologickými metodami je zcela nekorigovatelný.

10. 10. 2011 bylo provedeno vyšetření Marie a ve zprávě se uvádí, že podvyživená dívka, která zcela postrádá dětský vzhled a také ve větší míře ženskost, má na obličej starou jizvu po pokousání psem. Incidentu matka údajně přihlížela, ale ze strachu nezasáhla a utekla. Dívka zcela potlačuje své potřeby či přání. Z dívčiny výpovědi vyznělo, že rodiče často sedí u PC, nadávají dětem, mluví sprostě a dávají jim facky.

Nejvíc jí, protože je nejstarší. Marie vyjmenovala, že hlídala děti, přebalovala je, vařila, myla nádobí i podlahu, dělala všem snídane a svačiny. K Benovi má Marie negativní vztah a k ostatním sourozencům se vyjadřuje ambivalentně. Následně v rozhovoru dívka popírá, že by je rodiče bili a říká, že se o ně dobře starali. Co to znamená, však neví. Připouští, že jí to radí rodiče. Z výsledků vyšetření a projevů dívky je patrné naplnění skutkové podstaty trestných činů zanedbání povinné výchovy, zdraví a výživy, nepřihlídnutí k potřebám dítěte, týrání, zotročování dítěte nadměrnou prací a povinnostmi nepřislušejícími jejímu věku, což má celkově za následek ztrátu dětství a ohrožení jejího zdravého psychického vývoje. Právní následky tohoto chování budou předmětem dalšího řešení.

12. 10. 2011 nastoupil Ben na oddělení dětské psychiatrie za účelem diagnostického a léčebného pobytu.

12. 10. 2011 proběhlo psychologické vyšetření Simona z důvodu zanedbávání povinné rodinné péče a výchovy. Ve zprávě je uvedeno, že chlapec, toho času předškolák, se projevuje bezelstně, umí být milý a bez problémů se podřídí. Má však velmi málo osvojených znalostí, povrchní a nerozvíjené myšlení, rovněž se jeví značně opožděný vývoj výslovnosti. Není pochyb, že jeho duševní rozvoj byl zcela ponechán náhodě. Je doporučeno nalézt chlapci vhodnou mateřskou školu, kde by netrpěl z důvodu neznalosti záměrných řízených činností a začlenění do kolektivu. Taktéž je nutná okamžitá návštěva logopedie a foniatrie.

18. 10. 2011 vyplynulo z Adélin vyšetření, že se jí nelíbí ve škole, protože nezná, co vědí jiné děti. Doma nemá hračky a musí hlídat kluky. Ben je sprostý, lítá a řve. Táta dává Simonovi řemenem, všude. S mámou mlátí Bena, když neposlouchá a taky Marii. Měli hlad a lidé jim dávali jídlo a taky babička, která rodičům nadává, že nepracují. Adéla trpí panickou obavou z otce a trestání.

Z průběžných záznamů za říjen:

Rodiče byli necelou hodinu na návštěvě za dětmi a otec se projevoval vulgárně a hrubě, před dětmi nadával. Dále otec na vyžádané schůzce sdělil, že navštívil Bena na psychiatrii a zakázal, aby chlapci byly podávány antidepresiva. Na propustku si nyní budou brát jen jedno dítě, neboť na nové adrese mají pouze jednu postel navíc.

Simon vzteky brečí, když nemůže trávit čas u počítače. Teta mu to nedovolila, chlapec se na ní rozpřáhl ovladačem na TV.

Aleš nechce spát sám v posteli a spí s bratrem. Je hodný a umí si sám hrát. Hodně jí a vůbec není vybíravý. Po návštěvě rodičů pláče a někdy mluví vulgárně.

Simon strávil celý den s matkou. Po návratu se vztekal a málem tetu uhodil. Druhý den dal sám od sebe téže tetě polibek. Chlapec se často rozčiluje, že nebude jíst oběd. Vyžaduje hlavně pečivo a sladkosti.

Simon v záchvatu vzteku uhodil tetu. Chlapec začal docházet na psychoterapii.

3.1.2 Listopad

V dopise ze dne 13. 11. 2011 reagovala sociální pracovnice Klokánku na dva dopisy, kde se rodiče vyjadřují k lékařskému ošetření Bena poté, co na něj vystříkly kapky oleje. Také si stěžovali na nedostatečné zajištění bezpečnosti svěřených dětí a diskriminaci na základě jejich socioekonomických podmínek. Sociální pracovnice vysvětlila, že úraz byl dětským lékařem řádně ošetřen a kvalifikován jako naprosto běžný dětský úraz. Dále byli rodiče důrazně upozorněni na nezákonné pořizování jakýchkoli nahrávek pracovníků Klokánku a na nepřipustnost vulgárního chování před dětmi. Sociální pracovnice vyzvala rodiče k lepší spolupráci, dodržování návštěv a podpořila je ve snaze více se věnovat rozvíjení svých dětí. V návazném dodatkovém dopise vedoucí instituce důrazně upozornila otce dětí na skutečnost, že v případě opakování vulgárního a agresivního chování nebude do zařízení vpuštěn.

Rodiče si sedmnáct dní po přijetí dětí vyžádali konzultaci v Klokánku, na kterou se dostavili se zpožděním a v rozzlobené, neklidné náladě. Přáli si okamžitě vidět sociální

spis dětí. Projevili důrazný nesouhlas se zjištěnými skutečnostmi a výsledky psychologických vyšetření dětí. Popírají, že by neustále seděli u PC nebo u televize. Odmítli, že by nejstarší dcera zastávala domácí práce, prý si často vymýšlí. Sdělili, že v domácnosti vařil hlavně otec. Děti podle jejich názoru trestali jen minimálně, hlavně Bena a Simona, ale rozhodně ne často. Na hřiště děti chodily samy, a kdo zlobil, zůstal doma. Jídla bylo také dostatek, a co děti nesnědly, dostávali psi. Jedí hodně, a proto Marie nechodila ve škole na obědy, okolí by je totiž mohlo nařknout z toho, že jsou děti hladové. Špinavé oblečení dětí otec a matka nepopírají. Dále rodiče projevují vůli situaci řešit. Dostali proto kontakt na rodinnou poradnu, kde matka podle příslibu objedná rodinu do terapie. Počáteční nepříjemná atmosféra se trochu uklidnila.

Babička z matčiny strany kontaktovala 16. 11. 2011 Klokánek s návrhem, že by si byla schopna převzít do péče obě starší dívky. Je jí v současné době 58 let. Otec dětí na tuto informaci při následné návštěvě reagoval rozčileně, choval se opět agresivně a dcery citově vydíral. Na druhý den se rodiče dostavili do kanceláře Klokánku, omluvili se za chování z předchozího dne a sdělili, že nechtějí pustit dívky k babičce, neboť je alkoholička.

22. listopadu 2011 zaslala sociální pracovnice Klokánku Policii ČR podnět k prošetření rodičů z důvodu podezření na zanedbávání dětí a jejich nadměrné trestání. Jsou zde vysvětleny následující okolnosti. Nejstarší Marie je milá a šikovná dívka, která zastávala rodičovské role. Domácí úkoly dělala až v noci při svíčce, aby měla čas a prostor. O rodičích pověděla, že na děti pořád křičeli, vulgárně jim nadávali a fyzicky je trestali. Nestýská se jí po nich. Adéla, Ben i Simon se projevovali „zvířecky“, nechápali smysl pozdravu, slova děkuji, prosím. Neuměli jíst příborem a odmítali teplá jídla. Přáli si jíst pouze pečivo a sladkosti. Chovali se bezhraničně, nerespektovali výchovné pokyny a nechápali smysl požadavků tet. Bili se mezi sebou a hrubě si nadávali. Konfliktní byli i vůči dalším dětem. Adéla se nechce vrátit domů, v Klokánku se jí líbí. Simon je bystrý a šikovný, nemá však osvojeny základní návyky. Nejprve chtěl celé dny trávit sledováním televize nebo počítače. Na usměrnění reagoval záchvaty vzteku a jednou udeřil tetu do tváře. Následně projevily lítost a snažil se o nápravu. Z obavy z trestu se choulí do klubíčka. O rodině mluví spíše negativně. Ben je ze všech sourozenců nejvíce

v negativním smyslu poznamenán. Odmítá uposlechnout jakoukoli výzvu, křičí, vulgárně nadává, dupe, tluče se do hlavy, mračí se nebo vrčí na ostatní. V kolektivu se projevuje nebezpečně. Z nabídky vrátit se domů má panickou hrůzu. Alešův vývoj se jeví jako rovnoměrný, byl zatížen negativním rodinným prostředím nejkratší dobu. Je fixován na Marii a používá v řeči vulgární výrazy. Rodiče děti navštěvují 1 – 2x týdně na krátkou dobu. Nedodržují termíny, ruší či přesouvají schůzky. Během návštěv se dětem nevěnují. Matka zachovává formální slušnost, avšak neprojevuje zájem. Otec bývá opakovaně agresivní a vulgární. Babička z matčiny strany projevila zájem o svěření dívek do péče, nahlíží ale, že na všechny děti nemá kapacitu. Souhlasí s domněnkou o zanedbávání dětí a odmítá osobu otce dětí.

Z průběžných záznamů za listopad:

Sociální pracovnice hovořila se Simonem. Chlapec říká, že má oba rodiče moc rád. Na otázku, zda ho otec bil, odpověděl, že ano, rukou. Poté se rozčílil a uvedl, že rodiče jim říkali, že se o ně starají, nebijí je a společně vaří.

Během návštěv v Klokánku děti od rodičů odbíhají, neprojevují o ně velký zájem. Říkají však, že je mají rády a idealizují si je. Rodiče věnují pozornost spíše chlapcům.

Adéla v rozhovoru se sociální pracovnící po ujištění, že se to rodiče nedozví, pověděla, že se nechce vrátit domů k rodičům. Chce zůstat v Klokánku, kde se jí líbí nebo by šla k babičce.

Simon je hodný a poslouchá, také pomáhá. Rodiče slíbili, že přijdou. Z důvodu návštěvy byla Simonovi zrušena psychoterapie. Nakonec přišla jen matka a vzala si děti na 45 minut ven. Simon se chtěl mazlit a dát jí ruku, matka si však dala ruce do kapes a odmítla ho.

Otec šel s Alešem ven i přes upozornění tety, že je nemocný. Po návratu chlapci stoupla teplota. Po návštěvách rodičů chlapec také často pláče.

Terapeutka chválí Simona, že už lépe mluví a zapojuje se.

Simon nechtěl odejít s otcem ven a neřekl proč. Zůstal tedy v Klokánku. Při návštěvě babičky s ní byl celou dobu.

Prosinec

19. 12. 2011 odeslala sociální pracovnice Klokánku doporučení svěřeni dívek do pěstounské péče babičky, u které bylo v prosinci provedeno sociální šetření. Babička dětí následně podala návrh na unesení o předběžném opatření v této věci.

Z průběžných záznamů za prosinec:

Ben hodil knihou po Simonovi a zasáhl ho pod okem, vzniklá rána silně krvácela. Během rozhovoru se sociální pracovníci dal také Simonovi pěstí.

Matka s otcem se dostavili k rozhovoru se sociální pracovníci. Nesouhlasí s propustkou dcer k babičce. Obviňují vnuka babičky, že osahává nejstarší Marii. Otcí dětí byla podána zpětná vazba ohledně křiku na děti a manipulaci. Děti po této návštěvě plakaly.

Sociální pracovnice prověřila poměry u babičky a zjistila, že druh babičky je nemocný s klouby a nemůže chodit. Vnuk je normální, dospívající chlapec se známkami hyperaktivity, který spí v pokoji s babičkou. Obě dívky budou mít také pokoj samy pro sebe.

3.2 Rok 2012

V lednu 2012 babička podala návrh na svěřeni vnuček do své pěstounské péče. Matka dětí s tím souhlasí. Babička zároveň požádala, aby se otec dětí nesměl s potomky stýkat v místě jejího bydliště z důvodu vulgárního a agresivního chování. V případě zájmu otce o setkání s dětmi prý sama ráda obě dívky doveze do sousedního města. Od konce ledna 2012 budou Marie a Adéla pobývat u babičky na základě dlouhodobé propustky.

Z průběžných záznamů za leden:

Matka dětí odešla od manžela. Ten reagoval demonstrativním pokusem o sebevraždu, načež byl hospitalizován v psychiatrické léčebně. Matka má nového přítele, chce s ním bydlet a následně by ráda zažádala o šetření v místě nového bydliště.

Otec dětí přišel na návštěvu pod vlivem alkoholu a choval se neslušně. Z tohoto důvodu byl z Klokánku vykázan.

Matka sdělila, že s otcem dětí vychází a nevadí jí, když bude znát její novou adresu. Po přestěhování si chce požádat o propustky pro chlapce na víkend.

3.2.1 Únor

25. 2. 2012 kontaktovala vedoucí Klokánku OSPOD a požádala o provedení sociálního šetření v místě současného pobytu otce dětí, jenž nyní žije u své nové družky. Za syny dochází do Klokánku pravidelně a jeho chování a vystupování se výrazně zlepšilo.

Z průběžných záznamů za únor:

Otec dětí sdělil, že bydlí s přítelkyní na pražské adrese. Požádal kancelář Klokánku o pomoc se sepsáním žádosti pro OSPOD. Chce požádat o sociální šetření v místě současného pobytu za účelem vystavení propustek pro děti. Žádost, kterou na základě instrukcí vlastnoručně sepsal, byla odeslána.

3.2.2 Březen

13. 3. 2012 požádala psychologka Klokánku o přijetí čtvrtého nejmladšího Bena do diagnostického ústavu s odůvodněním, že chlapec při přijetí působil jako vlčí dítě, byl citově těžce deprivován, vše nové v něm vyvolávalo hrůzu, kterou provázely trvalým nelidským řevem. Trpěl separační nejistotou, nevydržel ani minutu u samostatné činnosti či o samotě. I přes psychiatrickou medikaci se budí několikrát za noc, svítí, křičí. Velkou agresivitu začal obracet proti dětem i proti dospělým. Chová se zákeřně a účelově.

Z průběžných záznamů za březen:

Sociální pracovnice hovořila s tetami poté, co Ben strávil sobotu dopoledne s rodiči, a dozvěděla se, že v pondělí chlapec opět škrtil v Klokánku mladší holčičku a následně ji bezdůvodně odkopl přes půl místnosti. Dívka si následkem toho lehce poranila hlavu.

3.2.3 Duben

13. 4. 2012 podala sociální pracovnice Klokánku podnět Policii ČR, v němž uvedla nové skutečnosti, které odkazují na podezření na zanedbávání dětí a jejich nadměrné trestání rodiči. Klokánek navštívil strýc dětí, polorodý bratr matky, jenž s rodinou v minulosti žil ve společné domácnosti. Ve své výpovědi potvrdil, že dětem nebyla věnována péče a pozornost. O děti se starala nejstarší Marie a otec ji často a nadměrně bil. Strýc potvrdil, že byl svědkem události, kdy otec vytáhl dceru ven se slovy, že ji jde bít ven, aby nezakrvácela byt. Dále strýc vyjádřil přesvědčení, že rodiče děti zanedbávali a Marii týrali. Na věc upozornil školu a je ochotný o všem vypovídat. Sociální pracovnice ve zprávě ještě uvedla, že předposlední nejmladší Ben je rodinným prostředím těžce poznamenán. Jeho agresivní záchvaty a násilnosti vůči dětem neustále trvají. Opakovaně byl hospitalizován na oddělení dětské psychiatrie. Rodiče děti v zařízení navštěvují zpravidla 1 x týdně. Otec se zdržuje v Praze u nové partnerky, ohledně matky je známa pouze poslední uvedená adresa.

30. 4. 2012 byly dívky Marie a Adéla po předchozím souhlasu rodičů propuštěny z Klokánku do pěstounské péče babičky.

Z průběžných záznamů za duben:

Ben škrtil nejmladšího bratra Aleše. Po návštěvě strýce z matčiny strany se na Aleše rozzlobil, vytáhl ho ze stanu a držel mu deku na obličej.

3.2.4 Červenec

Sociální pracovnice Klokánku odeslala vyžádanou informační zprávu OSPOD, ve které sděluje informace o pobytu dětí. Chlapci se v zařízení již adaptovali a k pečujícím tetám navázali silný vztah. Simonovi se výrazně zlepšila mluva a z dříve posmutnělého a nekomunikativního hochy se nově stal veselý, usměvavý a zvědavý kluk. Má odloženou školní docházku o rok, je zdravý a poslušný. O rodičích moc nemluví a nestýská se mu. Mladší Ben má stále záchvaty vzteku a agrese, i když o něco méně než v předchozím roce. Na individuální vedení reaguje lépe, v kolektivu se ale stále projevuje zlostně a ubližuje dětem. Vyžaduje, aby vše bylo podle něj, jinak křičí, je vulgární a bije dospělé i děti. Byl již proto několikrát hospitalizovaný na dětské psychiatrii a medikován. Nepřípustnost svého chování si je vědom, neumí se však ovládat. Je fixován na otce a přeje si, aby přišel. Nejmladší Aleš prospívá řádně, je zdravý. Na rodiče nevzpomíná, nestýská se mu. Je živelný, má tendenci napodobovat žádoucí i nežádoucí chování ostatních dětí. Dá se říci, že Simonův a Alešův psychický stav je stabilizovaný. Benovy projevy chování jsou z hlediska zajištění bezpečnosti dětí pro chod zařízení rodinného typu nadále neúnosné. Rodiče navštěvují děti nepravidelně a většinou až po urgencích. Na motivaci ohledně rozvíjení dětí nereagují a kontakty na rodinnou psychoterapii dosud nevyužili. V roce 2012 se rodiče navštívili děti v lednu 3x, v únoru 3x, v březnu 4x, v květnu 3x, v červnu 3x, v červenci 1x. Sám otec navštívil děti ještě v únoru 2x a v dubnu 1x. Matka také navštívila děti samostatně, a to v lednu 2x, v březnu 2x a v dubnu 4x. Návštěvy trvaly v rozmezí 20 minut až 2 hodiny. Děti zpravidla chodí s rodiči na procházku, někdy dostanou drobné dárky nebo sladkosti. Rodiče většinou nedodržují dohodnuté časy vycházek a chlapci tuto nespolehlivost vnímají.

Do Klokánku telefonovala Policie ČR a informovala, že proti rodičům bylo zahájeno trestní stíhání.

Ben touží po návratu k otci. Všichni chlapci reagují na návštěvy rodičů pozitivně, když se však podle svého slibu nedostaví, bývá Ben zlostný a smutný. Simon a Aleš situaci přejdou a smutní nejsou, nevádí jim to, nemají k rodičům navázán pevný citový vztah. Při návštěvách je Ben prosazován, někdy i Aleš. Simona rodiče opomíjejí. S ohledem na silnou citovou vazbu Aleše a Simona k pečujícím tetám sociální pracovnice navrhuje, aby

byli chlapci svěřeni do péče Klokánku a byla jim hledána vhodná pěstounská rodina. U Bena se uvažuje o ústavní péči. Rozdělení sourozenců je závažné rozhodnutí, Simon s Alešem však nemají k Benovi vytvořen sourozenecký vztah. V jeho nepřítomnosti sdělují, že jsou rádi, když s nimi není a neubližuje jim. Oba chlapci v Klokánku prospívají, cítí se zde doma a vytržení ze stabilního prostředí by na ně mělo negativní dopad. Vztah s Benem by byl nadále udržován prostřednictvím vzájemných návštěv stejně jako se sestrami. Z těchto i předchozích důvodů podněcuje sociální pracovnice Klokánku návrh na vydání předběžného opatření a přemístění Bena do ústavní péče. Rodiče jsou s touto skutečností srozuměni a přislíbili intenzivnější spolupráci, kterou však nenaplnili. Pokud by měli být chlapci svěřeni zpět do péče rodičů, bude žádoucí vypracovat soudně znalecký posudek, který vyhodnotí, zda by návrat dětí do péče rodičů byl v jejich zájmu.

3.2.5 Říjen

17. 10. 2012 zaslala sociální pracovnice Klokánku OSPODu průběžnou zprávu, ve které se uvádí, že Ben i Simon docházejí do MŠ, kde si obtížně zvykají na režim a povinnosti, v souvislosti s docházkou se u nich objevovaly psychosomatické obtíže. Jejich adaptace trvala přibližně měsíc. Rodiče si požádali o propustky pro děti na každý víkend. Z toho fakticky o děti pečovali 4 víkendy v září (2x měli od pátku a 2x od soboty do neděle). V říjnu si vyzvedli děti na jeden celý víkend a jeden den z dalšího víkendu. Avšak nerespektují rozvrh propustek a chodí si pro potomky často i s několikadenním zpožděním. Zpravidla se ale předem omluví prostřednictvím SMS nebo telefonického rozhovoru. Děti jsou po návštěvách cítit kouřem nebo přijdou v jiném oblečení, střídavě lepší i horší kvality. Aleš s Benem užívají neadekvátní výrazy, které jsou markantní hlavně u malého Aleše, jako například „ty vole“, „zabiju tě“, „líbat kozy“, „ty dobytku“ a podobné. Děti střídání prostředí a nespolehlivost rodičů obtížně snášejí, bývají mrzuté, plačtivé nebo zlostné. S rodiči bylo v této věci opakovaně hovořeno, avšak bezvýsledně. Podmínky bydlení a zaměstnání mají upraveny, ale děti do své péče stále nepřebírají. Žádost o osobní konzultaci odmítli. Rodiče nehradí příspěvek na péči a pobyt potomků, proto na ně bylo ze strany Klokánku podáno trestní oznámení pro neplnění vyživovací povinnosti.

3.2.6 Listopad

V podání trestního oznámení jsou kromě základních informací o svěřených dětech vyčísleny neuhrazené náklady na pobyt a péči o děti v zařízení. Klokánek vymáhá na rodičích celkovou dlužnou částku za období od nástupu všech sourozenců, která činí 49 334,- Kč. Současně sociální pracovnice Klokánku informuje orgán činný v trestním řízení, že proti rodičům je rovněž vedeno trestní stíhání pro zanedbávání dětí.

3.2.7 Prosinec

Z průběžných záznamů za prosinec:

Proběhlo jednání se zástupcem kriminálního oddělení PČR ve věci sexuálních hrátek mezi Benem a jedním chlapcem z Klokánku, které inicioval Ben a chlapec mu to oplácel. Uvažuje se o přemístění Bena do specializovaného zařízení, neboť je nebezpečí, že se bude chovat sexualizovaně i k jiným dětem.

3.3 Rok 2013

Z průběžných záznamů za leden:

OSPOD podporuje umístění Bena do ústavní výchovy a svěřením Simona a Aleše do péče Klokánku.

Sociální pracovnice Klokánku odeslala vyžádanou zprávu OSPOD ohledně svěřených dětí. V dokumentu je uvedeno, že Simon je citlivý a šikovný chlapec, rád maluje, prohlíží si knihy, vyrábí, hraje si s dětmi a povídá si s dospělými. Nadále projevuje zvýšenou potřebu uznání a kontaktu. Má nízké sebevědomí, na propustky k rodičům se těší, i když o nich hovoří často kriticky. Stěžuje si, že otec často křičí a nadává. Přízeň matky si snaží naklonit různými výrobky a dárky. Nadále špatně artikuluje a nesprávně vyslovuje hlásky. Dostává se mu intenzivní logopedické péče. Ben je bystrý, pohybově nadaný, citlivě vnímá dění kolem sebe. Chlapec obtížně přijímá, když se nevyhoví jeho vůli. Často se rozčiluje, kleje nebo bije ostatní děti, přesto však za dobu pobytu v zařízení dosáhl pokroku. Osvojil si většinu sociálních návyků, rozumí přijatelnému i nepřijatelnému

chování. Snížila se četnost záchvatů vzteku, chlapec je však ve svém chování vypočítavý a sobecký. Reaguje pouze na hrozbu sankce. Odmítá se přizpůsobit i základním pravidlům, což mu způsobuje problémy v běžných věcech, jako je například oblékání, včasný odchod do školy a další. Ben nadále preferuje otce, o matce se vyjadřuje vulgárně, například „Zkurvená máma, nikam s ní nepůjdu. Až budu velký, budu střílet lidi i zvířata.“ Matka jeho projevy nezvládá. Chlapec je v péči dětského psychiatra a byla mu na podzim vysazena medikace. Aleš je šikovný, má osvojeny hygienické návyky a správně vyslovuje. Vytváří se rovnoměrně, v tetách vnímá jistotu a k cizím lidem je ostražitý. Rád si hraje.

Sourozenci se nevyhledávají, popřípadě spolu rivalizují. Není mezi nimi vytvořený sourozenecký vztah.

Rodiče projevují o děti pouze nepravděpodobný zájem. Děti si i po opakovaných připomenutích do péče nepřevzali. I přes motivaci argumentují nutností docházení do práce. Nabídku na řešení jejich situace dosud nevyužili. Na rozvoji dětí se nepodílejí, neprojevují žádný zájem o jejich školní docházku, ani chlapce nedoprovodili k zápisu do školy. Neinformují se a nemají tedy přehled o jejich dětských potřebách. Dávají potomkům naděje, které se nenaplnují a chlapci, hlavně Simon a Ben, jsou zklamání, smutní, pláčou a nadávají rodičům. Veškeré péče a výchovy se tedy dětem dostává v zařízení Klokánek. Rodiče několikrát sdělili, že upřednostňují Bena, který se nejvíce podobá otci. Dále dosud neuhradili žádnou částku příspěvku na péči a pobyt nezaopatřených dětí. Jejich dluh činí v současnosti 58 070,- Kč.

Sociální pracovnice vzhledem k uvedeným skutečnostem podporuje svěřeni Simona a Aleše do péče Klokánku a s ohledem na specifické potřeby Bena odmítá jeho svěřeni do péče tohoto zařízení. Doporučuje ho co nejdříve předat do dětského diagnostického ústavu, kde se mu dostane náležitě odborné péče.

24. 1. 2013 byli Simon a Aleš vyšetřeni psychologkou Klokánku za účelem následné péče. Ve zprávě je uvedeno, že oba jsou výchovně dobře zvládnutelní, hrají si spolu, vyhledávají se. Umějí se spolu podělit o sladkosti. Simonův řečový vývoj je poznamenán

zanedbáním z domova, ale chlapec se snaží, aby mu bylo rozumět. Je citlivý, milý a jemný, dokáže si už říct o fyzický kontakt, který vyhledává, protože trpí ex post citovou deprivací. Aleš je učenlivé dítě, netřeba mu nic říkat, většinu činností okouká a následně se vše snaží udělat sám. Rád dělá společnost dospělým, pomáhá tetám s domácími pracemi. Dříve se projevoval jako nehybná loutka, neznal mazlení a velmi se obával vyvinout aktivitu směrem k dospělému. V současnosti chlapec získal jistotu, že je bezpodmínečně přijímán a oblíben dětmi i dospělými. V závěru psychologka doporučuje svěřit oba chlapce do péče Klokánku, kde jsou zvyklí a prospívají.

Soud rozhodl ve věci předběžného opatření a svěřil všechny chlapce do péče Klokánku.

Rodiče po několikaměsíčním odloučení opět žijí spolu a zaslali koncem ledna do Klokánku SMS, kde informují, že přišli z důvodu rušení pracovních míst o práci. Sociální pracovnice telefonovala zaměstnavateli rodičů a dozvěděla se, že otec je propuštěn ze zaměstnání už delší dobu, a to z důvodu vulgárního chování. Matka byla propuštěna nyní, z obdobných důvodů, to znamená více méně kvůli manželovi. Jedná se o výpověď dohodou se zajištěním bydlení do konce měsíce.

3.3.1 Únor

Z průběžných záznamů za únor:

Aleš průběžně rozvíjí se speciální pedagožkou řečové dovednosti. Po návštěvě babičky, strýce a sester brečel. Simon byl z návštěvy potěšený. Kamarád mu na arteterapii zničil obrázek a chlapec dostal záchvat, kdy nebyl k utišení. Ve školce reagoval obdobně, když ztratil autíčko. Simon dál pravidelně dochází na logopedii.

3.3.2 Březen

Z průběžných záznamů za březen:

Aleš je hodný. Byl s rodiči a Simonem na matějské pouti a strávili s nimi jeden celý den. Simon je někdy vybíravý v jídle. Na konci března chlapec v herně opakovaně neposlouchal a zlobil, Alešovi způsobil bouli a byl odveden do svého pokoje.

3.3.3 Duben

Z průběžných záznamů za duben:

Bratr chlapců, Ben, opět nastoupil k hospitalizaci na dětské psychiatrii. Simon byl většinou hodný, uklízel si pokojík, psal si moc hezky domácí úkoly. Jednou prohledával koš, jestli tam jeden chlapec nehodil něco dobrého. Simon dostal zákaz počítače, protože opět vyváděl jako dříve, když chtěl počítač používat také někdo jiný. Simon zlobil na muzikoterapii, byl z ní vykázan. Chlapec strávil jeden den s rodiči. Aleš také strávil jeden den s rodiči, zlobil v herně Simona, tak musel odejít do pokojíčku.

3.3.4 Květen

30. 5. 2013 zaslala sociální pracovnice Klokánku zprávu pro OSPOD o zařazení Simona a Aleše do registru náhradní rodinné péče s cílem vyhledat jim vhodnou pěstounskou rodinu. Rodiče v současné době děti navštěvují 1 – 3x měsíčně, a to bez předchozí domluvy. Chodí špinaví a zpustlí, není známo, kde pobývají. Bylo by vhodné najít chlapcům vhodnou pěstounskou rodinu, která by jim umožnila občasné návštěvy se sestrami a bratrem. Zda budou rodiče projevovat o děti zájem i nadále, není možné nyní odhadnout.

Klokánek oznamuje příslušnému pracovišti OSPOD, že 31. 5. 2013 v 10 hodin a 30 minut propustil Bena na základě soudního rozsudku do péče Dětského diagnostického ústavu.

Z průběžných záznamů za květen:

Aleš se Simonem v péči dočasně zastupující tety neposlouchají. Aleš neposlouchá, bije děti, plive na ně a vzteká se.

3.3.5 Červen

Z průběžných záznamů za červen:

Matka dětí se informovala o možnostech propustky na léto. Dostalo se jí kompletních informací. Byla vytipována pěstounská rodina se dvěma syny, která by chtěla někomu pomoci. Na schůzce obdrží informace o rodičích dětí.

Vytipovaní žadatelé o pěstounskou péči absolvovali pohovor a následně navštívili Simona a Aleše v Klokánku. Manželé na chlapce reagovali hezky a paní uměla navázat s dětmi kontakt. Strávili společně 2 hodiny a jak děti, tak dospělí hodnotili návštěvu pozitivně.

Simon přinesl ze školy 2 diplomy. Oba chlapci s rodiči navštívili Bena.

3.3.6 Červenec

30. 7. 2013 informovala sociální pracovnice Klokánku OSPOD o průběhu dalšího styku rodičů s umístěnými dětmi. Frekvence návštěv se snižuje. V dubnu rodiče navštívili děti 2x, v květnu 3x, v červnu 3x a v červenci i se sestrou Adélou 2x. Po jedné z červencových návštěv Aleš sdělil, že mu otec snědl svačinu, kterou mu teta připravila, a on měl potom hlad. Simon se od květnové návštěvy projevuje depresivně. Někdy mluví o tom, že život nemá cenu a že se chce zabít. Na toto chování upozornila i třídní učitelka v ZŠ. Simon přiznal, že mu to říkala matka a tak to říká také. Dostal od ní medailonek s fotografií, aby na ni nezapomněl. Simona nespolehlivost rodičů trápí a říká, že nechce být jako oni. Matka se během návštěv chová slušně, dřív bývala spíš apatická. Otec se projevoval agresivně, což se postupem času zklidnilo. Po celou dobu umístění dětí v Klokánku se rodiče nepodíleli i přes opakovanou motivaci na výchově svých dětí. Ani po úpravě podmínek po mnoha připomínkách nejevili snahu převzít si děti do své péče. Za dobu pobytu dětí rodiče vystřídal několik ubytování. V lednu 2013 vedoucí hostelu, kde byli manželé ubytovaní a zaměstnaní, sdělila, že nejprve propustila z pracovního poměru otce dětí, a to pro nevhodné a vulgární jednání, následně i jeho ženu. Oba tím přišli i o poskytnuté ubytování. V současné době tedy není známo, kde manželé pobývají. Dlužnou částku za pobyt dětí v zařízení zatím, i přes podanou žalobu, neuhradili a nadále vyživovací povinnost neplní. Sociální pracovnice Klokánku navrhuje podat návrh na zbavení, pozastavení či omezení rodičovské odpovědnosti matky i otce.

Z průběžných záznamů za červenec:

Pěstouni si požádali o třídní propustku pro chlapce, kterou budou společně trávit u nich doma. Po návratu z pobytu se pěstouni vyjádřili, že si uvědomili, že dvě děti nezvládnou a chtějí od zprostředkování odstoupit. Dále sdělili, že jsou unavení a mysleli si, že si kluci spolu vyhrají. Nepočítali s tím, že se budou muset věnovat každému zvlášť. Jejich synové (toho času na základní a střední škole) na chlapce žárlili. Mladší syn raději na konci prvního dne odjel k babičce, protože mu vadilo, že k němu Simon vzhlíží a chce, aby se mu věnoval. Pěstouni si oblíbili mladšího Aleše a rádi by si vzali jen jeho. O delší adaptaci pro celou rodinu nemají zájem. Argumentují, že dojíždění je pro ně dlouhé.

Simon měl problémy na letním táboře. Telefonickou informací bylo sděleno, že chlapec se často vzteká, 3x rozbil sklo. Po upozornění na nevhodné chování je lítostivý a vyjadřuje se, že ho nikdo nemá rád. Ostatní děti se ho straní.

OSPOD informoval sociální pracovníci Klokánku, že pěstounská rodina, která projevila o chlapce zájem, byla pro odmítnutí hochů vyřazena z evidence. Pěstouni uváděli důvody, na něž byli předem dostatečně upozorněni. Pěstounka se vyjádřila, že si není jistá, zda se bude moci účastnit povinného školení pěstounů.

3.3.7 Srpen

Z průběžných záznamů za srpen:

Simon a Alešem již tolik k rodičům netíhnou. Aleš nechtěl dát otci na přivítanou pusu a neplakal, když rodiče odcházeli.

Sociální pracovníce na začátku srpna mluvila se Simonem o jeho chování na táboře a o návštěvě v rodině. Hoch nahlíží na své nevhodné chování, ale neví, proč se ho dopouští. S chlapcem byly probrány možné motivy jeho chování. Simon reagoval sdělením, že je to asi proto, že se mu nikdo tolik nevěnoval. Neví, jak zvládne druhý tábor. Sociální pracovníce chlapce podpořila v jeho kladech a nadáních. Simon podporu oceňuje a už

neříká, že bude chudý na ulici, ale chtěl by být zubařem nebo malířem. Ví, že se musí na táboře chovat lépe. Opakovaně jsou s chlapcem probrány následky jeho chování.

8. 8. 2013 Simon v afektu před tetami křičí, nadává a sděluje, že skočí z okna. Následně do něj vylezl. Byl zadržen, rozplakal se a nařikal, že chce tatínka. V následném rozhovoru Simon potvrdil, že si uvědomuje své špatné chování a nechce do nemocnice. Sociální pracovníce chlapci vysvětlila, jak se o něj ostatní bojí, když říká, že skočí z okna. Kdyby tohle říkal na táboře, kde ho nikdo nezná, mohla by ho odvézt sanitka. Simon pověděl, že to říká máma. Vyhrožují s tátou, že máma odejde od táty a táta od mámy. Dále se ptá, proč rodiče nepřišli, když to slíbili. Hovořilo se s chlapcem o chování rodičů, které nikdo z Klokánku nemůže změnit, ale sociální pracovníce ubezpečila chlapce, že ho tu mají rádi. Simon chodí na psychoterapii, je tam šikovný a snaživý. Baví ho to.

3.3.8 Září

Z průběžných záznamů za září:

Simonovi se líbí ve škole, ale nevěří tomu, že je šikovný a hezky píše. Ptá se, jestli se pro něj najde teta se strejdou. Touží po nové rodině. Aleš je ve školce hodný a adaptovaný.

3.3.9 Říjen

Dne 8. 10. 2013 sociální pracovníce doplnila průběžně zasílané zprávy pro OSPOD o informaci, kde uvádí, že rodiče naposledy navštívili děti 30. 7. 2013. Od té doby nemá Klokánek o rodičích žádné informace. Simon se opakovaně a dlouhodobě vyjadřuje, že nechce skončit jako rodiče. Od dubna 2013 se vyjadřuje slovy, že matku a otce nevnímá jako rodiče, protože se k němu i k sourozencům chovali špatně. Nechce s nimi být v kontaktu. Nejmladší Aleš o rodičích nemluví a nevzpomíná na ně.

Z průběžných záznamů za říjen:

Simon se ve škole snaží, má výtvarný talent. Na základě svého přání začal chodit také na kroužek fotbalu. Aleš začal ve školce zlobit, je negativistický, často se zlobí.

Z důvodu momentálního psychického stavu dětí se pracovnice OSPOD s Klokánkem dohovorela, že pokud rodiče přijdou, nebude jim návštěva umožněna.

Babička dětí z matčiny strany na konci měsíce telefonovala, že je v nemocnici. Sestry chlapců jsou umístěny na dohodu v dětském domově. Koncem týdne si je chce vzít zpátky domů. Babička chlapce pozdravuje a slíbila jim poslat balíček.

3.3.10 Listopad

Z průběžných záznamů za listopad:

Chlapci byli navštívit bratra Bena, který Aleše nepoznal.

Byla vytipována druhá potencionální pěstounská rodina, jež byla seznámena s minulostí chlapců, i s potřebou postupného navykání, protože Simon s Alešem přistupují k novým lidem s nedůvěrou. Rodina to respektuje. Mají osmiletou dceru Veroniku, dva psy a žijí v rodinném domku u Prahy.

Pěstouni hodnotí první dvě návštěvy, jednu v sobotu a v následující neděli, pozitivně. Kluci si s Veronikou rozuměli, hlavě Simon. V neděli byli v cirkusu a vše proběhlo v pořádku. Pěstouni žádají o víkendovou propustku pro chlapce.

Simon dochází pravidelně na psychoterapii do Trianglu, někdy jednou za týden, někdy jedou za čtrnáct dní.

Společně strávený víkend pěstouni vyhodnotili jako náročný. Kluci zlobili a několikrát napadli jejich dceru, která má diagnostikovanou ADHD. Po rozhovoru o situaci se sociální pracovníci Klokánku se rozhodli podat žádost o předběžnou pěstounskou péči.

Následně pěstouni v telefonickém rozhovoru informují sociální pracovníci a sdělují, že neustále přemýšlejí o tom, že by raději od žádosti odstoupili. Vnímají agresivní chování chlapců jako alarmující a říkají, že o nich nedostali dostatek informací. Sociální pracovnice upozorňuje pěstounku na veškerá proběhlá jednání, a to včetně prostudování

spisové dokumentace. Paní argumentuje tím, že by dětem nechtěla ublížit. U Aleše vnímá projevy ADHD a má obavy, že dvě takové děti by s manželem nezvládli. Představovali by si ke svojí dceři někoho klidnějšího. Celou situaci už konzultovali s organizací Rozum a cit, která poskytuje pěstounům službu „doprovázení“. Společně usoudili, že sourozenci by se neměli dělit. Z diskuze sociální pracovnice Klokánku a pěstounů pak vyplynulo, že se pokusí, aby se u nich zatím adaptoval Simon, protože oba chlapci jsou příliš nároční. Na další schůzce bude situace opět řešena.

Před vánocemi proběhla další schůzka, které se účastnili pěstouni, sociální pracovnice a dětská psychologička Klokánku. Pěstouni objasnili, že oba chlapce opravdu nezvládnou a nechtějí je jako sourozence rozdělit. Víkend strávený se Simonem byl opět velmi náročný. Hoch se vztekal a neustále soupeřil s jejich dcerou. Sociální pracovnice a psychologička znovu hovoří s pěstouny o historii chlapců a jejich projevech v chování. Zdůrazňují zejména Simonovy problémy s adaptací od příchodu do Klokánku, přes nástup do školky a školy. Tyto situace byly v životě chlapce vždy velmi náročným obdobím. Nyní však je šikovný, poslušný, dobře se učí, nosí pochvaly za chování. Pěstounům byly znovu nabídnuty k prostudování kompletní psychologické a sociální zprávy. Manželé rady a doporučení vítají a sdělují, že Simonovým projevům nyní lépe rozumějí a věří, že se jeho chování upraví. Pěstounka se v některých okamžicích projevuje úzkostně. Vysvětluje svoje obavy, neboť chlapec uhodil Veroniku. Má strach, že bude dceři tímto dávat výchovný vzor, z kterého vyplyne, že takto je vše v pořádku. Psycholožka rodině doporučuje metody pro stabilizaci rodinné situace i vedení Simona. Nabízí spolu se sociální pracovnicí, že budou informovat Krajský úřad i OSPOD o možnosti rozdělení sourozenců. Prozatím budou návštěvy Simona brány jako hostitelská péče a pokud by Krajský úřad s rozdělením souhlasil a zájem rodiny trval, seznámily by s touto situací Simona. Psycholožka však s ohledem na zvýšenou citlivost Simona nedoporučuje dělení bratrů.

3.3.11 Prosinec

27. 12. 2013 telefonovala pěstounka, že Simon se nechce vrátit do Klokánku a zůstane tedy v rodině až do začátku školy. Jeho chování se postupně upravuje.

Tety v Klokánku nyní shodně doporučují rozdělení chlapců, protože se napadají a oba jsou velmi výchovně nároční. Sociální pracovníce také v současné době doporučuje rozdělení sourozenců, neboť Simon si v rodině zvykl a oddělení od nich by ho pravděpodobně traumatizovalo. Odmítnutí první rodiny snášel chlapec velmi těžko. Jako vhodné se však jeví zachování kontaktů s Alešem. Po vánočních svátcích budou předány všechny informace Krajskému úřadu.

3.4 Rok 2014

23. 1. 2014 zaslala sociální pracovníce Klokánku trestní příkaz zvláště' otci i matce dětí pro neplnění vyživovací povinnosti ke všem nezletilým dětem. Matka ani otec nejsou s dětmi v kontaktu od srpna 2013 a svou vyživovací povinnost neplní, nespolupracují s Klokánkem ani s OSPOD.

29. 1. 2014 vypracovala psycholožka Klokánku návrh na rozdělení sourozenců z důvodu náhradní rodinné péče, který se týkal Simona. Kromě základní rodinné anamnézy je ve zprávě uvedeno, že se mezi Simonem s Alešem po dobu pobytu v Klokánku neupevnila sourozenecká vazba. Dva pokusy o svěření obou chlapců do pěstounské péče ztroskotaly. Simon, vyprahlé dítě s citovou a podnětovou deprivací, touží po naplňování těchto potřeb. Je zvýšeně zvědavý a i v důsledku vyššího intelektuálního nadání potřebuje větší pozornost ze strany dospělých. V takových situacích je vyloučena přítomnost dalšího dítěte. Chlapec lpí na dospělém a odmítá se vzdálit nebo věnovat se samostatné činnosti. Při další adaptaci na nového vychovatele Simon může upadat do regresí, chová se egocentricky, zhoršuje se dříve markantní dyslalie. Běžně se však chlapec jeví jako jemný, ohleduplný, s vysokým sociálním cítěním, bezelstný, s absencí agresivity a ochotný rozdělit se na svůj úkor. Trpí však maladaptáčními problémy a separační nejistotou. Nelze vyloučit, že zvláště v novém rodinném prostředí se mu formou flash-backů budou vybavovat vzpomínky na rodiče. Po pomnutí adaptační zátěže se objevují chlapcovy přirozené vlastnosti, milá, přítulná povaha a empatie. V základní škole je premiantem, oproti vrstevníkům má širší znalosti a výborně rozvinutou slovní zásobu. V jeho případě „mít dospělého jen pro sebe“ se jeví jako trvalá charakteristika. Proto by bylo vhodné svěřit Simona do rodiny bezdětných

manželů nebo s klidnějším a již větším dítětem, které bude mít přirozenou intelektuální převahu. Rozdělení sourozenců se proto doporučuje, neboť ani při delším odloučení se jim nestýská, při soužití v Klokánku se ani vzájemně příliš nevnímají a nejsou mezi nimi vytvořeny citové vazby. Každý z chlapců má jiné osobní potřeby a výchova obou je natolik specifická a náročná, že pro zdárný vývoj každého je vhodnější pečovat o každého zvlášť, s umožněním občasného navštívení, a to i se zbývajícími sourozenci, které si pamatují.

Zároveň byla vypracována i zpráva na Aleše, kde je mimo jiné uvedeno, že chlapec za dobu pobytu v Klokánku udělal velký pokrok. Dětská patlavost u něj neproběhla, od malička vyslovuje všechny hlásky správně. Velmi potřebuje přítomnost dospělé fixní osoby, s níž si rád povídá, má smysl pro humor a legraci a rozvinutou slovní zásobu. Motoricky je velmi rychlý a mrštný, přetrvává však fyziologický psychomotorický neklid. Zabavit se Aleš dokáže jen chvilkově. Často trpí pesimistickými rozlady, příčiny trudomyslnosti nelze nijak vysledovat, ani na něho v té chvíli působit za účelem změny nálady. Ve vztahu ke staršímu bratrovi Simonovi působí nezávisle, přestože bydlí spolu, pevný vztah se nepodařilo vypěstovat. Alešova hyperaktivita vadí klidnému Simonovi a ruší ho. Rozdělení sourozenců tedy nebude bolestné, ale bylo by dobré, kdyby chlapci měli možnost občasných návštěv, a to i s ostatními sourozenci. Alešovi by tedy vyhovovalo umístění do rodiny s jedním stejně starým nebo o málo mladším dítětem. Chlapec také nutně potřebuje mužskou autoritu, se kterou by se mohl identifikovat.

Z průběžných záznamů za leden:

Pěstouni se rozhodli pro péči o Simona s možností hostitelské péče pro Aleše.

V průběhu propustky telefonovala pěstounka, že se jim Simon včera na půl hodiny ztratil v lese. Poté se však vrátil. Na základě této skutečnosti odstupují od pěstounské péče. Vráti ho zítra, protože dnes chlapec ještě nechce.

Pracovnice OSPOD telefonuje s pěstouny a důrazně jim doporučuje, alespoň hostitelskou péči s odůvodněním, že nelze chlapce po dvou měsících takto necitlivě vrátit. Byla domluvena konzultace s manželi.

Po konzultaci pěstouni odmítli hostitelskou péči, souhlasí však s ukončením vztahu v trvání 2 měsíců. Na návštěvu však mohou přijet až na konci ledna.

Simon vysvětlil, že se v lese schoval ze vzteku. Bylo to po setmění a hledala ho celá vesnice.

3.4.1 Únor

13. 2. 2014 byla zaslána žádost o provedení sociálního šetření u psychologky z Klokánku, která má zájem o vystavování propustek pro Simona do své péče.

27. 2. 2014 byla na Krajský úřad Vysočina zaslána žádost o zvážení možnosti najít každému ze sourozenců, Simonovi a Alešovi, pěstounskou rodinu.

3.4.2 Březen

Sociální pracovnice zaslala na Krajský úřad vyžádanou doplňující zprávu, kde je uvedena aktuální situace dětí. Aleš má s bratrem konfliktní vztah, i když bydlí každý v jiném pokoji. Simon ho často napadá a má radost, když mu může ublížit. Simonovo chování se po návratu z druhé pěstounské rodiny zhoršuje. Nerespektuje dospělé, často křičí a nadává. Vychází dobře pouze se „svými tetami“ a psychologkou z Klokánku. Simon nedůvěřuje druhým lidem, zhoršilo se jeho dříve chválené chování ve škole, někdy dospělým vyhrožuje svým vztekem, když po něm budou něco chtít. Jeho maladaptivní projevy mohou v nové situaci trvat několik měsíců i let.

Z průběžných záznamů za březen:

OSPOD s rozdělením sourozenců nesouhlasí. Klokánek považuje za vhodné uspořádat ohledně chlapců případovou konferenci, aby se co nejdříve rozhodlo, co s nimi bude dál. Chování obou je problematické, Simon se váže na paní psycholožku.

Aleš nechtěl odejít ze školky a cestou domů plakal. Večer se popral se Simonem. Plakal také, když Simon odcházel k paní psycholožce. Simon zlobil a provokoval kluky v Klokánku. Na dopis od třídní učitelky reagoval výmluvami. Měl ve škole záchvat vzteku, na který si paní učitelka velmi stěžovala. Simon stále dochází na psychoterapii do Trianglu, centra pro rodinu.

3.4.3 Duben

12. 4. 2014 požádala psycholožka Klokánku o psychiatrické vyšetření Simona. Ve zprávě je uvedeno, že se jedná o těžký případ casus socialis s citovou výchovnou a podnětovou deprivací. Dvakrát byl odmítnut k přijetí pěstounskými rodinami. Projevují se u něj nekorigované afektivní výbuchy v bezvýznamných situacích, například když něco prohraje nebo mu je něco odepřeno. V ZŠ se dosud nepřizpůsobil a chová se stále rozpínavěji. Dělá naschvály, provokuje paní učitelku, neumí přijmout trest, většinou si dělá, co chce. Paní učitelka Simona hodnotí jako „macha“. K hostitelské rodině nebyl schopen za celou dobu přilnout, odmítá fyzický kontakt. Stále se cítí ohrožen, že není doceněn jeho intelekt. Těší ho provokovat dospělého. Psychický zisk získání pozornosti je pro něj důležitý. Nemá autokorekci, stále ztrácí věci a zapomíná. Okolo sebe vytváří chaos, který není schopný uspořádat. Neustále vyžaduje víc než plnou pozornost, a to bez ohledů a pochopení mezí. Sám se nezabaví a trvale se vyptává na běžné věci. Nostalgicky vzpomíná na biologického otce a bájí si o něm nerealistické fantazie. O matce nemluví. Jeho matka byla v době rodinného soužití ponižována o 17 let starším otcem a chlapec tak nejspíše získal k ženám despekt. Neustále se přejídá, bezohledně dokáže sníst jídlo celé rodině. Dospělého manipuluje a vydírá. Při odmítnutí se opakují afekty vzteku, Simon hází věcmi, šlape po hračkách a podobně. Chlapec má pocit, že jeho problémy jsou jedinečné a nikdo mu nerozumí. Chová se účelově, využívá mezilidské vztahy

k vlastním cílům. Dále vykazuje nedostatečnou schopnost vcítění, jeho sociální vývoj stagnuje, je maladaptivní a propadá depresím. Je podezření na narcistický vývoj.

Z průběžných záznamů za duben:

Proběhla případová konference za přítomnosti OSPOD, Krajského úřadu a Klokánku. V zájmu dětí bylo odsouhlaseno rozdělení sourozenců v rámci náhradní rodinné péče.

3.4.4 Květen

27. 5. 2014 podala sociální pracovnice trestní oznámení na matku a otce dětí z důvodu zanedbání povinné výživy. Matka ani otec trestní příkaz nerespektují a dluh nesplácejí. Naposledy byli náhodně viděni v centru Prahy v dubnu 2014. O děti neprojevují zájem od léta 2013.

3.4.5 Červen

30. 6. 2014 bylo zasláno sdělení soudu o tom, že matka neuhradila žádnou částku z dlužného výživného.

Z průběžných záznamů za červen:

Babička chlapců požádala o propustky pro chlapce na prázdniny, kdy bude s jejich sestrami u tety. Bylo jí vyhověno.

3.4.6 Srpen

4. 8. 2014 bylo zasláno stejné sdělení soudu, které týká otce dětí. Také dosud neuhradil dlužné výživné.

3.4.7 Listopad

Z průběžných záznamů za listopad:

Babička dětí koncem října zemřela na celkové selhání organismu. Dívky jsou hospitalizované na dětské psychiatrii. Starší Marie se pokusila o sebevraždu, protože

mladší Adéla jí vyčítala, že za to může. Ben bude pro výchovné problémy přemístěn z diagnostického ústavu. Problémy ve škole ani přes přítomnost asistenta nezvládají, přestože je chlapec velmi bystrý a v první třídě umí již celou malou násobilku. V brzké době bude hospitalizován na psychiatrii se sestrami. V dohledné době také proběhne případová konference. Dívky jsou adaptované v dětském domově a OSPOD zřejmě bude podávat návrh, aby byli sourozenci umístěni v jednom zařízení.

Simon na zprávu o úmrtí babičky řekl, že to čekal a věděl, že se to někdy stane. Myslel si, že se mu to budeme bát říct. Víc emocí neprojevil.

Chlapce navštívily sestry a dvě tety. Společně spolu byli venku na hřišti. Simon ztropil scénu, že se nechce vracet, byli venku prý jen chvíli. Vztekal se i v Klokánku. Vinil návštěvu, že přišli jen na chvíli a bůhví, kdy zase přijdou.

Následně měl Simon dva záchvaty vzteku ve škole. Paní učitelka telefonovala, že utekl na WC a zamknul se tam. Ve škole si na něj stěžují. Příště paní učitelka zatelefonuje, aby si pro Simona z Klokánku přijeli.

Sociální pracovnice hovoří se Simonem. Trápí ho, že babička umřela. Je smutný, že tu sestry byly jen chvíli. Řekly mu, že by chtěly být společně v jednom dětském domově. Simon se vyjádřil, že by tam šel. Nebyly by pak smutné sestry ani on. Na dotaz odpovídá, že by to pro něj bylo těžké. Na možnosti návštěv sester v Klokánku reaguje chlapec s nadšením. Nemusel by tak být v dětském domově. Při rozhovoru o ventilaci smutku Simona zaujalo, že by mohl napsat dopis babičce. Má vztek na to, že sestry a babička viděly rodiče, ale za chlapci nikdo nepřišel.

Simon dostal dopis od sester. Těší se na jejich návštěvu, ale do dětského domova nechce. Je pro něj těžké, když ho holky přesvědčují. Chtěl by, aby byli všichni v Klokánku.

Do Klokánku volá paní učitelka, aby si někdo přijel pro Simona. V afektu se zamkl na WC a vyhrožuje sebevraždou.

3.4.8 Prosinec

Z průběžných záznamů za prosinec:

Simon ve škole zlobí. Je domluvena návštěva chlapce na dětské psychiatrii.

3.5 Rok 2015

21. 1. 2015 proběhla případová konference. Soudní znalkyně bude zpracovávat posudek dětí.

Z průběžných záznamů za leden:

Sociální pracovnice hovořila se Simonem o vzniklé situaci. Chlapec má teď prostor a čas přemýšlet o tom, co by skutečně chtěl, jaký by chtěl mít život třeba za 3 roky. Jsou mu předloženy varianty pobytu v dětském domově, pěstounské péči nebo Klokánku. Simon do pěstounské péče nechce, má z ní obavy. Rád by zůstal v Klokánku i s Alešem. Ví, že ho tu mají rádi.

3.5.1 Únor

Z průběžných záznamů za únor:

Sociální pracovnice hovořila se Simonem. Chlapec řekl, že se má dobře. Baví ho fotbal, ve škole mu to jde a těší ho samé jedničky ve škole. Chce zůstat v Klokánku, má tety rád. Sestry by chtěl nadále vídat, ale Ben mu nechybí. Do dětského domova rozhodně nechce.

3.6 Rozhovor se sociální pracovnící Klokánku

- 1. Jak jste vnímala spolupráci s biologickou rodinou před zařazením dítěte do registru pěstounské péče a jak se Vám dařilo spolupracovat s rodiči v průběhu pokusu o svěření chlapců do náhradní rodinné péče?**

Odpověď: Bylo to těžké. Rodiče s naším zařízením ani s OSPODem nespolupracovali, o děti neprojevovali zájem. Postupem času je už ani nenavštěvovali ani se na ně neinformovali. Dneska ani nevíme, kde jsou.

2. Jak často jste pracovala přímo s dětmi v rámci přípravy na svěření do náhradní rodinné péče a v čem spočívala?

Odpověď: S dětmi jsem pracovala asi 2x – 3x týdně. A nejenom já, ještě taky naše dětská psychologka i pečující tety. Už před prvním pokusem o pěstounskou péči byli kluci k tomuto procesu od nás motivováni. Bylo na nich vidět, jak jsou plní očekávání a naděje. No, ale taky si nebyli dost jistí.

Situaci jsme jim vysvětlovaly a neustále jim oběma byla poskytována emoční podpora. V rámci doprovázení jsem se jim věnovala buď já, paní psychologka nebo tety. (povzdech) Alešek je ještě malý. Je to neposed, tak si u povídání vždycky musíme hrát. (úsměv)

Pak to ale rychle skončilo. Bylo to těžké. Musely jsme společně stabilizovat psychický stav hlavně Simona. Těžko to nesl a hodně se zlobil. Chodil k psychologce, terapeutce a já jsem se s ním snažila co nejvíc mluvit taky. Bylo to hrozný. Cílily jsme se úplně bezmocně. Na Simona to odmítnutí hodně těžko zapůsobilo. No a Aleš to zkoušel po něm.

Simon si už předtím prošel mnoha traumaty, a přesto ho dnešní systém nedokázal ochránit od dalších. V takových chvílích jsem často bilancovala a přemýšlela, jak moc systém (ne)funguje. Snažily jsme se vymyslet, co by kdo pro kluky mohl ještě udělat, aby to bylo lepší.

Při tom druhém pokusu jsme hlavně se Simonem pracovaly na pocitu bezpečí a jistoty, aby se u nás cítil hodně přijímaný. Snažily jsme se situaci předvídat a vyvarovat se dalšího zklamání. Bohužel se to nepodařilo!

Jak jsme to dělaly? (pomlka) Nejvíc bych asi řekla, že jsme se věnovaly Simonovým projevům, které bylo potřeba verbalizovat a zvědomňovat. Všichni vyvinuli ohromnou snahu, aby zažíval co nejmíň nejistoty. Bylo to opravdu náročné.

3. Co myslíte, že by mohlo chlapcům pomoci, aby se lépe adaptovali v pěstounské rodině?

Odpověď: Zejména správný výběr pěstounské rodiny. Oba páry žadatelů vystupovali srdečně a problematické projevy během adaptace očekávali. Mluvili jsme o tom. Žádný z párů však situaci neustál, nebyly naplněny jejich představy a zažily si, že 24hodinová péče o tyto děti v průběhu jejich adaptace je složitější, než si připouštěli, i když jsme se na to snažili rodiny důsledně připravit. Chlapcům by určitě, jsem si jistá, pomohl čas a skutečnost, že by je potenciální pěstouni neodmítli během prvního měsíce.

4. Jak se Vám spolupracovalo s pěstouny?

Odpověď: Na projevy chlapců jsme nazírali opravdu hodně realisticky a oba páry jsme řádně poučili o projevech dětí. Dali jsme jim prostudovat část spisové dokumentace včetně psychologických zpráv apod.

Víte, moc dobře si uvědomujeme riziko, že se nám děti z pěstounské péče vrátí. Proto žadatelům popisujeme projevy dětí s vyšší mírou intenzity, aby očekávali spíš to horší. Taky aby kluci nebyli zklamaní z prvního odmítnutí. S krajským úřadem jsme se dohodli, že první návštěva bude nezávislá. Pěstounům jsme tedy předaly veškeré informace, viděli děti nezávisle v kolektivu a mohli od zprostředkování kdykoli odstoupit.

Při druhém pokusu jsme se snažily postupovat ještě o hodně důsledněji a opravdu hodně opatrně. Pěstouni byli nadšení, hned si začali s chlapci budovat vztahy, ale přesto od pěstounky odstoupili. Vůbec to tak nevypadalo. Během návštěv dětí

u nás s nimi byla spolupráce dobrá, vzájemně jsme si předávali informace, pěstouni využívali poradenství i doprovázení, byli s námi v kontaktu několikrát do týdne.

U těch prvních to bylo rychlé. Odstoupili ihned po první návštěvě a nebylo možné s nimi navázat další spolupráci. Nechtěli. (pomlka) Ta druhá rodina s námi ještě několik týdnů spolupracovala, ale názor změnit nechtěli, spíš se jednalo o spolupráci ve formě ukončování kontaktů. Asi tak.

5. Vnímáte nějaké překážky na Vaší straně v průběhu procesu svěřením dítěte do náhradní rodinné péče?

Odpověď: Překážky jsou spíš takové, že s ohledem na to, že pěstouni pracují a jsou ze vzdálenějších měst, je obtížné domluvat konzultace se sociální pracovnící a psychologkou v běžné pracovní době. Není reálné, aby pěstouni dojížděli hodinu i déle na konzultace. Od toho se samozřejmě odvíjí intenzita konzultací. Ne všechno můžete řešit po telefonu, že. V ideálním případě bychom se žadatelům rádi věnovali intenzivněji, ale prostě to nejde. (povzdech) Vzájemné možnosti to bohužel neumožňují.

4 Sebereflexe

Nyní jsou oba chlapci stále v péči Klokánku. Po dobu mého několikaletého působení v instituci jsem s chlapci pracovala převážně jen skupinově. Přesto mohu uvést několik osobních poznatků.

Simon rád hraje skupinové hry, kde je potřeba přemýšlet. Je zvědavý na nové věci, ale někdy se nechává přesvědčovat, aby u činnosti setrval. Když je smutný nebo nenaladěný, nereaguje na otázky a je těžké ho přimět ke změně.

Aleš je milý klučina, co moc neposedí. Společné hry s dětmi nehraje, protože ho to moc nebaví. V individuálním rozhovoru nebo při samostatné práci reaguje se zájmem.

Rád si povídá a moc ho baví učit se novým věcem. Je potom pyšný sám na sebe, že nabyl nové znalosti či zkušenosti. Líbí se mi na něm, že se nebojí zkoušet nové věci. Když si neví rady, tak mu stačí vidět, jak to dělají druzí a hned je začne sám napodobovat i s vlastním dotvořením. Práce s chlapci je hodně proměnlivá. Je potřeba se na ně naladovat a vnímat hodně u Simona také jeho neverbální projevy. Při skupinové hře většinou svoje pocity nijak neventiluje.

Při individuální práci jsou oba milí a pozorní. Pozoruji, že jako každé dítě z tohoto zařízení, se kterým jsem byla v kontaktu, i oba kluci upřednostňují, když je pozornost dospělého soustředěna jen na ně samotné. Chtějí mít dospělého jen pro sebe. Bylo pro mě užitečné naučit se vnímat pro mě trochu odlišný klučí svět a rychle řešit drobné šarvátky. Aleš má občas tendenci oplácet dětské potyčky strkáním, urážkou nebo uhozením. Důležitá byla pro mě důslednost, kterou bylo potřeba si udržet. Oba kluci jsou poté dobře výchovně ovlivnitelní. Nastavení pevných hranic prospívá dobře celé dětské skupině, jak pro slabší děti, které cítí oporu, tak pro silnější, jež vnímají, že hrubost a neomalenost nikomu jen tak neprojde. Udržet však takovou rovnováhu je v daném provozu někdy opravdu velká alchymie.

Příloha č. 2

Případová práce – Věra

Obsah

1	Popis případové studie.....	3
2	Základní údaje o dítěti	3
2.1	Anamnéza základní	4
2.2	Anamnéza rodinná	4
2.3	Školní docházka	5
2.4	Psychický stav	5
3	Analýza případu.....	6
3.1	Rok 2012	6
3.1.1	Můj kontakt s dítětem	7
3.2	Rok 2013	7
3.2.1	Můj kontakt s dítětem	10
3.3	Rok 2014	12
3.3.1	Můj kontakt s dítětem	16
3.4	Rok 2015	18
3.4.1	Můj kontakt s dítětem	18
4	Plánování a návrh řešení.....	18
5	Sebereflexe	20
6	Rozhovor se sociální pracovnící Klokánku.....	20

1 Popis případové studie

Rozhodla jsem se sepsat případovou studii, která se týká procesu umístění holčičky, která v současné době pobývá v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Kokánek, do pěstounské péče. Umístění dítěte do nové rodiny, když biologická rodina selhala, je v životě dítěte velice náročným okamžikem a v případě úspěchu bezpochyby velkou změnou.

Tato případová studie popisuje v co nejširší možné míře proces, který musí za tímto účelem dítě a zúčastněné strany podstoupit. Mým záměrem je tedy popsat co nejobsáhleji tuto zlomovou část života dítěte, které bylo zařazeno do Registru náhradní rodinné péče. Jde o to, zaměřit se postupně na jednotlivé kroky, které v tomto případě ke svěřeni dítěte do pěstounské péče vedou a pokusit se zachytit také co nejvíce aspektů v prožívání dítěte a zúčastněných osob, kterých se dotýká, a to v celé jeho celistvosti.

Cílem je pokusit se analyzovat tento specifický jev a pokusit se zachytit fenomény, které se na této cestě vyskytují. Data jsem čerpala ze spisové dokumentace ZDVOP Klokánek Praha 8, která je vedená dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. a rovněž spisové dokumentace vedené dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Písemný informovaný souhlas s použitím dat mi poskytla vedoucí tohoto zařízení, paní Margareta Johnová.

Prohlašuji, že veškeré identifikační údaje o popisovaných osobách byly změněny.

2 Základní údaje o dítěti

Věra byla přijata do Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 8 (dále jen Klokánek) 21. června 2012 v 12.00 hodin. Důvodem přijetí byla žádost Orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), a to z důvodu zjištěné existenciální nouze, zanedbávání péče a neplnění povinné školní docházky u nezletilé. V době nástupu do Klokánku bylo holčičce téměř 9 let. Dítě předala do péče pracovnice OSPOD společně

s matkou holčičky, která s umístěním dítěte do zařízení souhlasila. Dítě při vstupu disponovalo pouze rodným listem, kartičkou zdravotní pojišťovny a očkovacím průkazem.

Matka a její původní rodina dříve bydlela v bytě v jednom pražském obvodě. Pro neplacení nájemného byla vystěhována a později dostala sociální byt, kde také vznikl dluh na nájemném, který měl být uhrazen do konce března 2009. Z tohoto důvodu nebyla matce nájemní smlouva prodloužena. Od té doby se matka s Věrou pohybovaly na neznámých místech. Holčička docházela do celotýdenní mateřské školy v roce 2010 a tehdy byla také naposledy u lékaře. V říjnu 2010 se obě, matka i dcera, z hledáčku OSPOD ztratily. Opět nalezeny byly v roce 2012, kdy Věra žila s matkou v nevyhovujících podmínkách v rozpadlém domě na periferii Prahy. Holčička ještě nezačala chodit do školy, i když jí v té době bylo už 8 let a 9 měsíců. Na matku bylo pro její chování podáno trestní oznámení.

2.1 Anamnéza základní

Věra se narodila v září 2003. V současné době je jí jedenáct let. Zdravotní stav Věry byl v době přijetí dobrý. Dívka má všechna povinná očkování, dokonce i proti hepatitidě. Ve školce docházela také do logopedické ordinace. Po fyzické stránce je Věra zdráva a nemá žádné sourozence. V současné době užívá nootropika na posílení bdělosti a zlepšení poznávacích schopností.

2.2 Anamnéza rodinná

Matka je svobodná, v současné době je jí 32 let a má pouze jednu vyživovací povinnost k nezletilé Věře. Její mentální vývoj je lehce opožděný. Z širší rodiny se dívka stýká s babičkou z matčiny strany, tetou a strýcem. Má jednoho dospívajícího bratrance a malou, v současné době tříletou sestřenicí. Otec není v rodném listě uveden. Věra o něm říká, že neví, kde je. Babička s tetou pobývaly v době dívčina přijetí do Klokánku ve výkonu trestu pro krádeže.

2.3 Školní docházka

26. 6. 2012 se sociální pracovnice Klokánku dostavila s dívkou na vyšetření do Pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP). Ze zprávy vyplynulo, že Věra je těžce zanedbaná a nelze s jistotou zatím říci, zda jsou její podprůměrné výkony zapříčiněny nízkým intelektem nebo zanedbáváním. Odbornice PPP se spíše přiklání k zanedbávání. S ohledem na celou situaci byla Věře doporučena docházka do běžné základní školy, nejlépe menší a přátelské.

2.4 Psychický stav

Dne 6. 7. 2012 byla Věra v Klokánku po odebrání od matky vyšetřena místní paní psychologkou. Ve zprávě je uvedeno, že dívka spontánně vyprávěla o své rodinné situaci. Nejvíce má ráda svojí babičku, která je teď zavřená a Věře se po ní stýská. Její teta z matčiny strany je také zavřená, protože kradla kabelky a peníze. Holčička ví, že maminka nepracuje, ale možná bude prodávat v Tesco. O svém otci neví, kde je, prý chlastá. Věra pověděla, že má hodně strejdů a vyjmenovala jich šest. Důvod umístění v Klokánku Věra vysvětluje, že sociálka řekla, že doma mají bordel, pavouky, špínu, nemohli se mejt a Věra spí na zemi na matraci.

Psycholožka popisuje dívenku jako pohlednou, avšak posmutnělou, sociálně rozkolísanou osůbku, která je aktuálně zatížená starostmi, zda matka dodrží slíbený termín návštěvy. Matka však dohodnuté opakovaně nedodrží, což způsobuje holčičce, která je na ni fixovaná, veliký stres, nejistotu a leckdy mnohahodinový zoufalý pláč. Jinak je holčička komunikativní se smyslem pro humor a dobrou slovní zásobou. Od ukončení mateřské školy, což je cca před 3 lety, nebyl její rozumový vývoj stimulován. Ve výslovnosti je patrná těžká patlavost. Má nedostatečně vyvinuté sebepojetí a trpí intenzivní tělesnou úzkostí až bezmocností. Na základě vyšetření psycholožka doporučuje intenzivní dohled sociálního odboru a rodinnou terapii. Dívenka má toho času šanci vymanit se ze zanedbávajícího, sociálně závadného a deprivujícího prostředí.

3 Analýza případu

3.1 Rok 2012

Matka od přijetí dítěte do zařízení vzala na vědomí, že smí holčičku navštěvovat podle planého návštěvního řádu Klokánku. To znamená kdykoli, i bez ohlášení, přes den do 18.00 hodin. Telefonáty po osmnácté hodině jsou možné jen ze závažných důvodů. Matka dítě v zařízení navštěvuje, v červnu 2012 proběhly celkem čtyři návštěvy, v červenci také čtyři. V průběhu letních prázdnin matka slíbila dívce spoustu návštěv, ale nakonec na většinu z nich nedorazila. Věře se stýská a často pláče. Neustále vyhlíží maminku, která jí slibuje, že brzy půjde domů.

V září nastoupila Věra do první třídy základní školy. Matka dívce donesla téměř všechny pomůcky, tašku a přezůvky do školy. Věra nechtěla, aby ji na první školní den doprovázela máma, chtěla jít s tetou z Klokánku. Po promluvě se sociální pracovnící Klokánku se situace uklidnila a dívka se nechala matkou do školy doprovodit.

Matka Věry byla v září přijata do zaměstnání jako prodavačka v potravinách. Zároveň si podala žádost o umístění do azylového domu. Dále požádala, zda by Věra nemohla zůstat v zařízení do konce kalendářního roku, poté si upravila ve spolupráci s OSPOD splátkový kalendář, který jí pomůže uhradit finanční náklady spojené s vzniklou situací umístění dítěte.

Po cca 5 měsíčním pobytu, 14. 12. 2012, proběhlo kontrolní psychologické vyšetření dívky v Klokánku. Ve zprávě je uvedeno, že Věra má chování přizpůsobivé, příjemné a je mezi dětmi oblíbena. Dívka je v rozhovoru aktivní a kontaktní. Vyžaduje stále jako kompenzaci citové deprivace dárky. Materiální stránka je pro ni důležitá. Věře se v Klokánku líbí, ráda by se ale vrátila k matce, alespoň na zkoušku. Dívka vypráví, že maminka je často zamračená, křičí a bije ji i v době víkendových propustek. Dřív ji prý máma tloukla denně, třeba proto, že nechtěla jít ven a radši by se dívala na televizi (seriály TV NOVA pro dospělé). Omlouvá chování svojí matky, která se nenaučila dobře se chovat, babička to taky neumí, protože dala svoje dva syny do dětského domova. V ZŠ má holčička trojky a nejraději má přestávky a tělocvik. Mentální věk je u Věry 5 let,

chronologický 9 let a 3 měsíce. V testu převládá výhradně negativní prožívání a myšlení. Udělá-li dívka něco špatně, dostane vynadáno. V závěru je doporučení pouze krátkodobých propustek. Matce by byla doporučena návštěva terapie. Zatím se u dívky zvládnutí nároků běžného typu ZŠ jeví nejistě.

3.1.1 Můj kontakt s dítětem

S Věrou jsem se seznámila v září 2012, kdy nastoupila do první třídy. V té době jsem se v Klokánku věnovala jednou týdně společnému trávení odpoledního volného programu se skupinkou dětí. Ten se sestával převážně z hraní her nebo jiné kreativní či tematicky zaměřené volnočasové aktivity. Věra se do činností aktivně zapojovala a projevovala o ně zájem. Její schopnost soustředění však nevydržela dlouho. Při delší činnosti buď odešla do herny, nebo jsem ji musela často motivovat, popřípadě činnost vyměnit za jinou. Vnímala jsem ji od začátku jako milou, přívětivou, pohlednou a nekonfliktní dívku. Často se usmívala, i když mluvila jen málo. V kontaktu s dětmi se projevovala spíše pasivně, při hře se dokázala vystřídat. Všimla jsem si, že u vyrábění je neobratná a chybí jí vlastní nápad. Nejčastější její reakce na otázku, co by ji napadlo, odpovídala, že neví.

3.2 Rok 2013

Sociální pracovnice zařízení poskytující náhradní rodinnou péči 8. 1. 2013 reagovala na zprávu dotčeného Orgánu sociálně právní ochrany dětí a doporučila za vhodné svěřeni nezletilé Věry do péče FOD Klokánek z důvodu její plné adaptace zde a s ohledem na matčin schopnosti a vzrůstající nároky a náročnost náležité péče o dívku.

Ve zprávě jsou uvedeny skutečnosti nejprve počáteční horší adaptace dívky v zařízení a silná fixace na matku, dlouhotrvající pláč a křik. Matka dceru od počátku nepravidelně navštěvuje (4x – 6x za měsíc), slíbené termíny často nedodrží. Příbuzní Věru také navštěvují nepravidelně. Telefonicky ji kontaktuje matka a dědeček, a to několikrát týdně. Matka i příbuzní průběžně slibují, že zažádají o sociální šetření, aby u nich Věra mohla trávit víkendy a prázdniny. Podle dostupných informací tak dosud neučinili. Dále holčička navštěvuje ZŠ se speciálními vzdělávacími potřebami, kde je na doporučení PPP menší počet dětí ve třídě. Je v učení pomalejší, často zapomíná pomůcky, neumí setrvat

u řízených činností. Dívka nemá zevnitřněny některé základní společenské návyky, má kolem sebe nepořádek, který si automaticky neuklidí. Na výzvu však vždy vyhoví a ráda pomáhá. Základní hygienické návyky má osvojeny, stále vyžaduje pozornost a touží po pochvale a ocenění.

Matka dosud neuhradila plnou částku za pobyt dítěte v zařízení, s tetami ve věcech přímé péče o dceru spolupracuje, v kontaktu se sociálními pracovníci však není. Věra je v přítomnosti matky neukázněná, z toho důvodu ji matka jednou vrátila z vycházky do Klokánku dříve. Na základě pozorování nejsou matčiny schopnosti pečovat o dceru dostatečné a není známo, že by si již upravila podmínky.

14. 2. 2013 soud na základě skutečnosti, kdy výchova nezletilé matkou nenaplnuje potřeby dívky a nikdo z širší rodiny neprojevil o výchovu dítěte zájem, svěřil nezletilou Věru z důvodu vážného ohrožení do péče Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Matce byla stanovena povinnost přispívat na výživu nezletilé minimální částkou 1000 Kč.

Sociální pracovnice písemně kontaktovala 8. 7. 2013 OSPOD s doporučením zařadit dívku co nejdříve do registru náhradní rodinné péče s cílem vyhledat pro ni vhodnou pěstounskou rodinu, která jí umožní zachovat kontakty s matkou a babičkou. Dále v dopise poskytla další informace týkající se umístění nezletilé Věry v zařízení. Matka jí neustále slibuje návštěvy a výlety. Tyto sliby zintenzivňuje zejména ve významnějších dnech, jako jsou narozeniny, vysvědčení apod. Bohužel své sliby neplní nebo se dostavuje v jiný čas. Matka s babičkou Věře často v telefonátech slibují, že si ji vezmou domů. Věra je z toho smutná a v posledních týdnech mluví o tom, že by si přála novou rodinu. Situaci nahlíží a říká, že tomu nevěří. Ptá se, proč jiné děti odcházejí a ona musí zůstat v zařízení. Matka si vyžádala termíny letních táborů, aby si dceru mohla vzít na prázdniny. Nakonec jí sdělila, že dovolenou má v době, kdy je dívka pryč. Za víc jak rok pobytu holčičky v zařízení si matka neupravila podmínky ani možnosti krátkodobých propustek pro dceru.

Dne 22. 7. 2013 proběhlo další soudní řízení ve věci péče o nezletilou Věru. Dívka byla svěřena do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek

Dívka byla 5. 8. 2013 vyšetřena v Klokánku z důvodu umístění dítěte do náhradní rodinné péče. Ve zprávě se uvádí, že po ročním pobytu v Klokánku se zde dívka dobře adaptovala. Původní depresivní, nedětsky ustarané ladění ustoupilo. Nepříznivé vlivy z rodiny jako bití, holdování alkoholu, střídání „strejdů“, kriminalita a necitlivost k jejím dětským potřebám odezněly. Navenek vystoupila její milá a dětsky bezelstně upřímná a usměvavá povaha. Holčička je u dětí i dospělých oblíbena, má smysl pro humor a předchozí negativní zážitky vnímá s až dospělým nadhledem. Citovou supdeprivaci kompenzuje kontaktem a společnou činností s dospělými, intenzitu citů si vynahrazuje materiálními věcmi, které ale často a rychle ztrácí. Přes počáteční známky vlivu nepodnětného a rozvíjejícího prostředí, jako je opožděný vývoj grafomotoriky cca o tři roky, hluboké neznalosti a absence věkově příslušných vědomostí, má Věra vypěstovanou silnou empatii a sociální citění.

Matka si dívku vyzvedává zřídka a společný strávený čas je naplněný neefektivními aktivitami jako je návštěva nákupního centra nebo dlouhé jízdy v MHD. Za celou dobu dívčina umístění do Klokánku si matka neupravila podmínky, aby mohla dceru převzít do péče. Stále nemá byt a žije u kamarádky. Nevytvořený pocit zodpovědnosti přesunuje na druhé. Její pracovní uplatnění je nárazové a matka se nachází stále ve stavu existenční nouze. Holčička si stěžuje, že nadměrné fyzické trestání do jisté míry pokračuje i o návštěvách. Matka nedokáže řešit složité situace jinak než bitím a afektivním vyléváním zlosti na dítě. Dívku si občas vyzvedává babička z matčiny strany, která byla propuštěna z výkonu trestu. Bohužel ani ona není zárukou opory pro vhodné prostředí pro dítě, neboť sama svoje děti svěřila do Dětského domova a povinné podmínky nebyla ochotna dodržovat. Věra v této rodině není přijímána a není zde ani snaha pro zlepšení jejich materiálních, citových a existenčních podmínek. Dívka se doporučuje svěřeni do náhradní rodiny vzhledem k věku pokud možno co nejdříve a je zde nutné do budoucna počítat s občasnými návštěvami matky či babičky.

Dne 8. 8. 2013 byla sociální pracovnící odeslána zpráva Magistrátu hlavního města Prahy pro zařazení Věry do registru náhradní rodinné péče s cílem vyhledat jí vhodnou pěstounskou rodinu, která jí umožní zachovávat občasné kontakty s biologickou rodinou.

5. 12. 2013 byl pedagogicko-psychologickou poradnou vydán odborný posudek, jehož důvodem byly výukové obtíže a projevy školní neúspěšnosti Věry. Holčička je v zařízení náhradní rodinné péče velmi úspěšně adaptovaná. V kolektivu ostatních dětí je spokojená, projevuje se empaticky a se sociální zralostí, která je srovnatelná s ostatními dětmi. Ve druhé třídě vykazuje projevy výrazné školní neúspěšnosti ve většině školních předmětů. Při vyučování pracuje se zájmem, má výkyvy v citové oblasti, je lítostivá, někdy vzdorovitá a pracovně neobratná. Vyžaduje pomoc, má omezenou slovní zásobu a artikulačně je neobratná. Těžce nese, že se jí děti ve třídě smějí, protože ještě neumí číst. Aktuální intelektové schopnosti dívky jsou v pásmu výrazného podprůměru a je poznamenána řadou deficitů v oblasti jednotlivých mentálních funkcí, které jsou důsledkem předchozí péče v disharmonické rodině. Nelze předpokládat, že by byla schopna zvládnout nároky druhé třídy. Je zde doporučeno zvážit přeřazení žákyně do specializované třídy.

3.2.1 Můj kontakt s dítětem

S Věrou jsem začala samostatně pracovat v březnu 2013. Dívka mě znala z některých dřívějších společných volnočasových činností. S vedoucí Klokánku jsme se dohodly na individuální péči o holčičku, která potřebovala rozvíjet ve všech směrech. Frekvence takových setkání byla stanovena na jednou týdně.

Při prvním blízkém kontaktu se holčička chovala plaše. I přes nabídku tykání mi vykala. V té době bydlela v pokoji s Naďou, která chodila v té době také do první třídy. Začaly jsme nejprve s Věrou společně pracovat na zvládnutí učiva první třídy. Věra se snažila, ale moc jí to nešlo, skoro vůbec. Chyběly jí běžné návyky v plnění povinností. Měla nepořádek ve věcech, často ztrácela pomůcky nebo nevěděla, kde je má. Naďa byla zvídavá, co děláme a chtěla se také učit. Věra to vítala a zpočátku ji přítomnost kamarádky motivovala k práci. Po výuce jsme se věnovaly dalším rozvíjejícím činnostem jako je kreslení, pracovní činnosti, hry a další.

Bylo pro mě náročné pracovat s oběma dívkami naráz. Nad'a, dítě se syndromem CAN, se chovala v páru dívek dominantně a neustále se snažila strhnout mou pozornost jen k ní. Navíc se moc dobře učila a při společné školní práci byl zjevný rozdíl ve výsledcích na první pohled patrný. Věra z toho byla smutná a zároveň se vůči Nadě nedokázala vymezit. Uvědomila jsem si, že si na to musím dát dobrý pozor. Ve výukové části jsem dívky oddělovala a práci pro Nad'u jsem řešila pracovními listy, protože dívka byla schopná pracovat samostatně. Situace se tak uklidnila a společné části už probíhaly v uvolněné atmosféře. Nad'a se zrovna v té době začala seznamovat s novou pěstounskou rodinou. Na Věru to mělo celou velkou vliv. Její kamarádka začala odcházet na víkendy a ona nikam nemohla. V květnu Nad'a z Klokánku odešla do nové rodiny.

Od té doby jsme s Věrou měly pravidelně jednou týdně společné odpoledne. V rámci jejího rozvíjení jsme začaly chodit na tematické vycházky mimo Klokánek. Věra tak seznamovala s některými stěžejními historickými památkami a poprvé byla v knihovně. Její rozhled byl značně omezený a v popředí jejího zájmu stále byl výběr priorit, které si nesla ze své původní rodiny jako třeba sledování komerčních seriálů, nakupování a další. Hodně jsme si spolu povídaly, chodily jsme na hřiště ve městě nebo jsme trávil čas společně i s dalšími dětmi v Klokánku.

V druhé třídě měla Věra velké problémy se školou. Začala „zatloukat“ domácí úkoly, nosila špatné známky. Kamarádů ve třídě moc neměla, děti se jí smály, protože je z Klokánku. Za to Věra často vyprávěla, který kluk se jí líbí nebo ona jemu. Maminka s babičkou si ji braly na vycházky jen narázově. Věra pořád neuměla dobře číst tiskací písmena, psací vůbec ne. Měla krabici plnou pohledů, které jí posílala rodina. Při každém setkání je ode mne chtěla všechny přečíst. Vyhověla jsem jí, ale vzápětí jsem se dostala do nepříjemné pozice. Dívka je chtěla přečíst celé, ale zprávy obsahovaly hodně manipulativních sdělení, hlavně od babičky. Začala jsem tedy ve čtení problematické věty vynechávat, i když to nebylo úplně celé. Holčičce jsem to neřekla. Cítila jsem, jak moc holčička potřebuje alespoň takový zprostředkovaný kontakt s rodinou, cítila se v té době hodně osamělá. Začala také sama mluvit o tom, že by chtěla někam do rodiny jako Nad'a. Reflektovala mnohokrát, že mámě nevěří, když slibuje, že přijde. Vyvolávalo to ve mně hodně protichůdných pocitů. Holčičku jsem si oblíbila a ona také ke mně hodně přilnula.

Nelíbil se mi přístup její biologické rodiny, který dívce ubližoval. Zároveň jsem chápala, jak moc je to pro ni důležité a jediné, co má, i když to nedokáže ještě vzhledem k věku nahlédnout. Uvědomila jsem si, jak moc jsou děti do určitého věku s námi dospělými trpěliví a jak moc dokážou odpustit i velké viny. Také mi bylo holčičky líto. Má milou a přátelskou povahu, i přes všechna úskalí v jejím malém životě je stále usměvavá. Při další školní práci jsem si uvědomila, že ten pocit lítosti mě brzdí a mám tendenci ulevovat jí v přípravě na školu.

Průběhy našich setkání jsem průběžně konzultovala se sociální pracovnící nebo vedoucí zařízení. Jejich citlivý pohled na případ dívky mi hodně pomohl. Některé situace prožívaly jako já, v něčem už byly z praxe otrlejší. Osud děvčátka jsem si postavila jako danou věc a začala jsem s dívkou při práci důsledně dodržovat všechna pravidla, včetně třeba uklízení školní tašky. Někdy to trvalo sice dlouho, ale Věra to přijala dobře. Postupně se naučila moc nefňukat, protože by jí to stejně nebylo moc platné. Na naše setkání se vždycky těšila a mě práce s dívkou rovněž přinášela potěšení.

3.3 Rok 2014

V únoru 2014 o Věru projevila zájem pěstounka žijící mimo Prahu, která již má v pěstounské péči 2 chlapce ve věku 18 a 9 let, dále sourozence chlapce (14) let a dívku (4 roky). V únoru 2014 jí povolil Magistrát hlavního města Prahy hostitelskou návštěvu Věry v potencionálně nové rodině. Jednodenní návštěva proběhla v pořádku. Pěstounka projevila zájem o co nejbližší možnou víkendovou propustku.

Matka Věry v březnu jednala s pracovnící OSPOD a neměla výslovně negativní postoj k pěstounské péči, požaduje však zachovat kontakt s dcerou.

Pěstounka po březnovém stráveném víkendu s Věrou, telefonovala na OSPOD a informovala, že matka dítěte s babičkou telefonovaly dívce celý víkend a podle pěstounky to dívku natolik ovlivnilo, že si přála vrátit se do Klokánku. Také s pěstounkou obě ženy komunikovaly hrubě a osočovaly ji z toho, že jim krade dítě. Sociální pracovníce

Klokánku informovala OSPOD o skutečnosti, že psychický stav dítěte se po této události velmi zhoršil.

Dva dny na to dorazila matka v doprovodu sociální pracovníce OSPOD do Klokánku a důrazně sdělila, že jakoukoli možnost pěstounské péče odmítá. K vzájemné spolupráci se staví negativně a řekla, že jí jedno, kde Věra bude, nezáleží jí na tom, zda bude vyrůstat v Klokánku nebo v dětském domově. Požadovala vydání dívčích zimních věcí a dvou mobilních telefonů. Bylo jí vyhověno. Dále byla matka pracovnící OSPOD poučena o důsledcích svého rozhodnutí a také vedoucí Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek ji poučila o změně v kontaktu s dcerou. Za souhlasu pracovníce OSPOD byla na místě uzavřena dohoda, jejíž obsahem bylo omezení kontaktu matky s dcerou v zájmu zachování psychické stability dítěte. Telefonický kontakt bude probíhat nadále pod dohledem personálu Klokánku, a to na hlasitý odposlech, aby se zabránilo manipulacím ze strany matky a babičky. Osobní kontakt byl povolen v intenzitě jednou týdně, taktéž pod dohledem pracovníka zařízení. Veškeré podrobnosti budou matce doručeny písemně.

Proběhla další víkendová návštěva Věry u pěstounky. Dívka se na cestě zarazila a chtěla se vrátit do Klokánku. Pěstounka jí vymezila hranice a připomněla jí, že na víkend odjet chtěla. Následně všechno proběhlo bez problémů. Ráno před školou dívka poprosila tetu z Klokánku, aby ji doprovodila až do třídy. Sdělila své obavy, kdy se bojí, že tam bude čekat máma s babičkou a budou se na ní zlobit, protože šla k pěstounce.

Dne 21. 3. 2014 proběhlo jednání na Magistrátu hlavního města Prahy ve věci pěstounské péče nezletilé. Hlasováním se rozhodlo, že pěstounka je vytipována jako vhodná (vedoucí tohoto sociálního odboru byla proti). Následně na základě rozhodnutí Magistrátu proběhlo vyšetření dítěte v Dětském centru Paprsek ohledně posouzení dívčiny situace v souvislosti s jejím umístěním do náhradní rodinné péče.

Dětská psychologka z Klokánku ve zprávě z 25. 3. 2014 uvedla, že vnímá pěstounku vůči Věře jako příliš expanzivní. Požadovala po dívce, aby ji už na prvním setkání oslovovala mami, což dívka nechtěla přijmout a byla z toho zaražená a vyděšená.

Z rozhovoru s Věrou bylo patrné dívčino zmatení a vyplynulo, že vlastně neví, proč k tetě (pěstounce) neodešla a čeho se bála. Posléze vysvětlila, že se bála, že u ní bude muset brzy zůstat. Stýská se jí po mámě a myslí si, že by za ní máma tak daleko nejezdila. Věra spontánně mluví o tom, že máma slíbí a nedorazí a že se radši stará o cizí děti. Je z toho smutná. Nejvíc by chtěla bydlet s mámou a babičkou. Na návštěvu k pěstounce by šla, ale nechce se tam odstěhovat.

Potencionální pěstounka byla pozvána k osobní psychologické konzultaci do Dětského centra Paprsek, která byla zaměřena na komunikaci s Věrou. Pěstounka při rozhovoru dochází k závěru, že nemá ve skutečnosti prostor pro přijetí dalšího dítěte. Nemá kapacitu věnovat se dítěti, které potřebuje pro svůj vývoj především dostatek individuální péče a citlivý přístup. Rodina s větším počtem dětí, které mají stejné potřeby jako Věra, je pro dívku zatěžující, ohrožující až traumatizující.

Dětské centrum Paprsek v závěru zprávy uvádí, že Věra vyžaduje potřebu přítomnosti jedné pečující osoby či osob, které by zde byly pouze pro ni a zahrnovaly ji láskou, péčí, pozorností, akceptací a ochranou. Pro možnost naplnění takového výlučného vztahu se jeví jako velmi vhodné umístění dítěte do náhradní rodiny, která bude schopná saturovat dívčiny emoční potřeby a vytvoří příznivé podmínky pro její vývoj. Náhradní rodiče s odrostlými dětmi by tak mohli mít možnost a prostor soustředit svou péči jen na Věru a nezatěžovat ji přítomností a péčí o další děti. Také kontakt s biologickou rodinou by měl zůstat zachován.

Pěstounka ještě hovořila v Klokánku s Věrou a ta jí sdělila, že k ní nechce. Pěstounka se tedy poté rozhodla od pěstounské péče ustoupit. Svoje rozhodnutí telefonovala do Klokánku ve značném afektu. Cítí se být pod tlakem doporučení Dětského centra a chce dívce poskytnout více času a nabídla možnosti, jak by jí Věra měla v určitých chvílích jen pro sebe. Bude ráda, když jí Věra zavolá. Dívka na to říká, že je teta moc přísná a nechce k ní. Neprojevuje žádné přání zatelefonovat jí.

Od dubna je Věra opět v kontaktu s matkou a babičkou, které jí chodí občas navštívit, cca 2x za měsíc. Na návštěvě u pěstounky už nebyla. Začátkem června je holčička přijata

do nové základní školy s individuálními možnostmi, kde bude ještě méně dětí ve třídě a nastoupí tam od září do třetí třídy. Dále se ozvala pracovnice Magistrátu hlavního města Prahy a domluvila neoficiální návštěvu nových zájemců o pěstounskou péči. Jedná se o manželský pár. Návštěva proběhla v pořádku a manželé se s Věrou seznámili mezi ostatními dětmi.

Pracovnice OSPOD v červenci kontaktovala Klokánek s informací, že matka Věry si nečekaně podala návrh o svěření dítěte do péče, což učinila to už v březnu a v Klokánku ani v OSPODu se o tom ani nezmínila. Manželský pár zatím požádal o další návštěvu holčičky. Matka dívce opět slibuje, že si ji bude brát na víkendy a do Vánoc by mohla být doma. Věra neví, jestli tomu může věřit. Sociální pracovnice z Klokánku s ní hovořila a nabídla jí možnost nalézt tetu se strejdou, kteří by ji navštěvovali a mohla by k nim třeba i jezdit, když se jí budou líbit. Další návštěva proběhla dobře. Věra oba objala a těší se na další, protože půjdou do ZOO.

Výlet do ZOO proběhl ke konci srpna a Věra byla spokojená. Jsou na ni hodní a těší se, až se podívá k nim domů. Moc by si přála rodinu a trápí jí, že s tím maminka nesouhlasí. S babičkou ji přemlouvaly, aby řekla, že do nové rodiny nechce. Věra by ale chtěla, protože ví, že na mámu není spolehnoutí.

Na začátku září začíná OSPOD jednat s matkou, která souhlasila s možností pobytu Věry v náhradní rodině, ale pouze za předpokladu, že její kontakt s dcerou bude zachován. Věra strávila neděli u potencionálních pěstounů a byla spokojená. Následně 15. 9. 2014 proběhlo první jednání s pěstouny. Mají vlastního šestnáctiletého syna, který s nimi žije ve společné domácnosti.

Dívce byla v této době po neurologickém vyšetření diagnostikovaná expresivní dysfазie, t.č. v regresivní fázi a psychomotorická retardace lehkého stupně. Byla jí předepsána nootropika na posílení bdělosti a zlepšení poznávacích schopností.

17. 9. 2014 proběhlo na oddělení OSPOD jednání s manžely, kteří byli vytipováni jako vhodní pěstouni pro nezletilou Věru. Zatím strávili s holčičkou jeden den v zoologické

zahradě a na začátek září zažádali o propustku na víkend. Z rodinných důvodů si dívku vzali k sobě na jeden celý den. Na jednání sdělili, že další kontakt s Věrou nepovažují za vhodný. O pokračování zájem nemají. Svoje rozhodnutí odůvodnili tím, že se jim nelíbili chování Věry v průběhu návštěvy. Zajímala se jen o televizní program a jejich šestnáctiletého syna, který s nimi žije ve společné domácnosti. Podle jejich vyjádření byl zájem dívky o syna neadekvátní věku a psychické vyzrálosti. Pokud by Věra v rodině pobývala, mají o další vývoj obavy.

Na konci září babička Věry o ni projevuje zájem a chce dívku navštěvovat a brát si ji ven. Uvědomuje si, že matka nemá o dceru velký zájem. Pečovat o dívku však nemůže, nepůjde to ani na propustky. Její dcera by si holčičku mohla brát snad jednou za 14 dní. S babičkou je hovořeno o tom, jak na Věru působí skutečnost, že se rodina stará o její malou sestřenku a ona musí být v Klokánku. Babička nahlíží, že je Věra smutná a chtěla by zrušit zákaz, který se týká kontaktů. Vše bude řešeno s OSPOD.

V listopadu 2014 proběhlo u matky šetření poměrů. Bude mít možnost brát si dceru na propustky domů. První noc proběhla v prosinci a další během Vánoc. Babička slíbila, že bude propustku trávit s nimi. Matka žádný větší zájem o dítě neprojevuje a o propustku si musí žádat. Věra se domů vždycky těší.

3.3.1 Můj kontakt s dítětem

Naše společná práce s Věrou pokračuje obvyklým způsobem. Informaci o možném umístění do nové rodiny přijala dívka dobře. Je vidět, že projevený zájem o ni ji těší. Po prvním kontaktu měla Věra dobrou náladu a těšila na příště. Paní pěstounka ji vzala na natáčení a koupila jí nový, poměrně luxusní, kabát. Věra se těšila, ale po vycházce o tom se mnou moc mluvit nechtěla. Paní pěstounka vyžadovala, aby dívka chodila jen v sukýnkách. Po první návštěvě v rodině holčička povídala, že je to tam hezké. S dětmi se prý ale příliš nekamarádila. Pojede tam na celý víkend. Po téhle návštěvě byla Věra neklidná a nechtěla mi vůbec vyprávět, jako jindy, jaké to bylo. Jen řekla, že by příště raději chtěla být v Klokánku. V průběhu dalších setkáních byla Věra hodně smutná, protože jí vzali mobil. Chtěla by zavolat mamince, ale nemůže. Při společných hrách s ostatními dětmi začala reagovat vzdorovitě, když jí nebylo vyhověno. Chtěla, abych se

jí věnovala víc, než ostatním dětem. Dřív hrála společné hry ráda. Věra na mě vždycky čeká u dveří, když přijdu a pevně mě objímá. Při odchodu také. Často mi říká, že by mě chtěla za maminku, protože ta její se stará o cizí děti. Hovory na toto téma jsou pro mě těžké. Snažím se reagovat opatrně, abych se děvčátka nijak nedotkla. Chápu tlak, který je na dívku v poslední době vyvíjený. Často si o tom povídáme s tetou. Máme stejný názor, že tahle pěstounka se pro Věru nehodí. Zažité zvyklosti dívky se neshodují s vyžadovaným standardem paní pěstounky, která vyžaduje, aby se děti vzdělávaly, dodržovaly nastavený rytmus a pravidla rodiny, kde se čas tráví společně, např. s deskovými hrami, děti chodí elegantně oblékané, dívky nenosí kalhoty.

Věře se ulevilo, že už nikam nepojede. Noví zájemci o pěstounskou péči se přišli podívat na naši výukovou hodinu. Věra se před nimi předváděla, neposlouchala zadání a odmítala. Potom jim chvíli ukazovala hračky. Pěstouni působili usedlým a klidným dojmem. Dívku jsem neviděla celé prázdniny. V září o pěstounech vůbec nemluvila. Jako by se nic nestalo. Věra mi s radostí vyprávěla, že půjde domů za mámou.

Hovořila jsem o tom se sociální pracovníci. Nebylo mi jasné, proč má holčička tolik navazovat kontakt se svojí rodinou, když s ní tolik manipulují a připravují jí opakovaná zklamání. Z diskuze vyplynulo, že je to opravdu těžké rozhodování. Biologická rodina je zatím to jediné, co dívka má. Když v Klokánku zůstane do osmnácti let, tak se o ni potom musí někdo postarat. Věra na tom pravděpodobně nikdy nebude tak, aby si dokázala zajistit svoje potřeby. Cítím to jako bezvýhodnou situaci. Je tu už několik let a všichni se snažíme ji co nejvíce rozvíjet. Myšlenka, že se holčička potom vrátí do své původní rodiny, kde jí bylo ubližováno, se mi nelíbí. Už mockrát jsem viděla její smutné oči. Na druhé straně tomu snad rozumím. Až dívka vyroste, nemůže jednou zůstat na ulici. Věra už začíná být větší dítě. Důležité je, že je spokojená a šťastná, když může jít domů na propustku. Náš vzájemný vztah je stabilní a má vytyčené hranice. Věra mi sice pořád říká, že by mě chtěla za maminku, ale vzápětí se dokáže zabavit něčím jiným. Občas se mě ptá na moje děti. Vždycky, když odcházím, otvírá mi zvonkem a do reproduktoru zvonku opakuje, abych doma pozdravovala. Je to od ní milé.

3.4 Rok 2015

V současné době chodí Věra domů na propustky cca jednou za 14 dní. Většinu času, který tráví s biologickou rodinou, je přítomna i babička, která se dívce věnuje. Občas chodí plavat, dále do nákupního centra a Věra je také často v kontaktu se strýcem, tetou a sestřenicí, o kterou se stará. O jarních prázdninách 2015 byla Věra u mámy celých 10 dnů.

3.4.1 Můj kontakt s dítětem

Moje spolupráce s Věrou je stabilní. Má svá daná pravidla a pokračuje za vzájemného potěšení. Věra nadále vyžaduje mou plnou pozornost. Projevilo se to nedávno. Věra pracovala na domácích úkolech a já jsem zatím chovala čtrnáctiměsíční nerozvíjenou holčičku. Věra se nesoustředila na práci a neustále požadovala, abychom děvčátko daly tetě. Ve skupinových hrách je občas potřeba dívku motivovat a věnovat jí občas trochu víc pozornosti. Uklidní se a je schopná účastnit se bez problémů skupinového nadšení a pokračovat ve hře.

Žádní další pěstouni se dosud nepřihlásili. Je otázkou, jak dlouho Věra v registru náhradní rodinné péče zůstane, protože se jedná o už docela velké dítě se specifickými obtížemi. Její rodina si ji bere pravidelně na návštěvy. Věra to většinou komentuje jako dobré.

4 Plánování a návrh řešení

V případě umístění Věry do pěstounské péče je zřejmé, že do budoucna bude nutné zachovat její kontakty s biologickou rodinou. Podle vývoje stávajícího procesu je zjevné, že případní noví pěstouni budou muset překonávat úskalí, které bohužel skýtá komunikace s matkou a babičkou děvčátka. Věřina původní rodina je nestabilní a nespolehlivá, do této doby nedokázala dívce poskytnout příznivé podmínky pro její vývoj a uspokojení jejich dětských potřeb. Matka Věry není schopná vzhledem ke svojí nezralé osobnosti o dceru dlouhodobě pečovat. Vzhledem ke kriminální minulosti ani žádný z členů širší rodiny není spolehlivou zárukou, že by dívence mohli poskytnout vhodný a do budoucna prospěšný identifikační vzor.

Věře je dnes už 11 let, není malá. Na otázku, co by bylo pro dívku nejlepší, jestli pěstounská péče nebo návrat do původní rodiny, nedokážu jednoznačně odpovědět. Na jedné straně si plně uvědomuji, jak moc holčička potřebuje ve všech směrech soustavně rozvíjet, aby v budoucnu byla schopná se o sebe postarat. V každém případě by potřebovala vyrůst ve stabilním a citově podnětném prostředí, které by jí vynahradilo všechny minulé poškozující zážitky. Na druhé straně je tu hmatatelně přítomná silná citová vazba holčičky k vlastní biologické rodině, kterou nelze nerespektovat a zatím se do budoucna jeví jako jediná rodina, kam se dívka může vrátit.

Potencionální noví pěstouni by měli disponovat velkou trpělivostí a vstřícností. Dívka má spoustu specifických potřeb a potíží v oblasti vzdělávání, utváření zdravých návyků, vytváření sociálních vazeb a dalších. Úplně nejvíc, podle mého názoru, děvčátko potřebuje zažít pevný, bezpečný a citově naplňující vztah s blízkou osobou, aby do budoucna sama byla schopná vytvářet kvalitní citová pouta plná důvěry jak v dětství, tak v dospělosti.

Z toho, co by mohlo Věře v Klokánku nadále pomoci, se jeví v krátkodobém hledisku pokračování ve stanoveném individuálním plánu. To se týká jak školní docházky, tak sociální rehabilitace, která je zde dívce poskytována. Důležité je poskytovat dívce dostatek podpory, ale také důslednosti a sdílet s ní její dětské starosti.

Z dlouhodobého hlediska, neboť dívka je svěřena do péče Klokánku a může zde zůstat až do dospělosti, je nutné spolupracovat s její biologickou rodinou v rámci sanace rodiny, jak jen to půjde. Z prozatímního vývoje vztahů mezi Věrou a její rodinou je zřejmé, že její matka trvalou péčí o dítě není schopna zvládnout. Bude-li mít Věra štěstí, najde se pro ni nová a funkční pěstounská rodina, která by jí mohla pomoci naplnit její dětské potřeby. Dále je nutné pokračovat v utváření stále ještě chybějících zdravých návyků dítěte, co nejvíce rozvíjet Věřinu osobnost a poskytovat jí citově podnětné a přijímající zázemí.

5 Sebereflexe

V dlouhodobém vztahu s Věrou jsem se naučila a stále učím trpělivosti, pozorovat projevy dítěte, naslouchat mu, vyhodnocovat souvislosti a hledat nová řešení při překonávání překážek, se kterými se dítě denně potýká. Prospěšné pro mě bylo naučit se zvládat emocionální výkyvy dívky jako je vzpurné chování, smutek, špatná nálada a další. Důležitá zkušenost pro mě bylo také udržení si vlastních hranic, které se při pohledu do smutných dětských očí někdy stávají ohebnými.

Při této práci jsem opět cítila velkou pokoru před dětským světem. Uvědomila jsem si, jak moc dokáže být takové malé dítě statečné a nikdy ho neopouští naděje.

Mám ze své práce dobrý pocit. Myslím, že se nám oběma alespoň na chvíli podařilo vytvořit pevný a bezpečný vztah, na který se Věra může spolehnout. Jsem ráda, že si takovou zkušenost může zažít. Přála bych jí pevné, láskyplné a rozvíjející zázemí, což by mohlo dívce hodně pomoci. Jestli se to nakonec podaří, je otázkou. V tomto případě jde o proces, který se neustále proměňuje. Jestli to bude cesta dlouhá nebo krátká, nikdo neví. V každém případě spolu ještě kousek té cesty půjdeme.

6 Rozhovor se sociální pracovnící Klokánku

1. Jak jste vnímala spolupráci s biologickou rodinou před zařazením dítěte do registru pěstounské péče a jak se Vám dařilo spolupracovat s matkou a širší rodinou v průběhu pokusu o svěřeni Věry do náhradní rodinné péče?

Biologická rodina s naším zařízením ani s OSPOD moc nespolupracovala, což není nějak neobvyklé. Řekla bych spíš běžné. Matka s babičkou holčičku navštěvovaly, ale maminka si po celou dobu nevyřídila pravidelné propustky, které neustále slibovala. Rodina spolupracovala hlavně s tetami ohledně návštěv.

První zprostředkování náhradky bylo hodně rychlé, navíc biologická rodina na to byla více připravována až v průběhu navazování kontaktů pěstounů s dítětem. Maminka situaci odmítala, což dávala Věrce najevo.

U druhého zprostředkování bylo s biologickou rodinou náležitě jednáno a spolupracováno a postoj matky se podařilo zlepšit. Bylo zapotřebí s ní a s babičkou intenzivně pracovat, aby svými pocity nezatěžovaly Věrku.

2. Existují nějaké možnosti, jak rodiče přimět ke spolupráci?

S matkou a babičkou intenzivně spolupracoval OSPOD. Víím, že si zvali matku pravidelně na jednání a to bylo taky u nás v Klokánku. Rodiče ke spolupráci společně a systematicky motivujeme, to určitě ano a pravidelně.

Co můžeme my udělat, když to nefunguje? Hm. (pomlka) Můžeme ve spolupráci s OSPODem omezit návštěv rodičů v našem zařízení, to znamená třeba návštěvy pouze u nás bez možnosti vycházek ven. OSPOD, myslím, taky může něco nařídit, ale teď přesně nevím.

3. Jak často jste pracovala přímo s dítětem v rámci přípravy na svěření do náhradní rodinné péče, popřípadě docházela dívka za tímto účelem do nějakého zařízení?

S Věrkou jsme pracovali asi 2x - 3x týdně a spolupracovali jsme také s Centrem náhradní rodinné péče.

4. Co myslíte, že by mohlo holčičce pomoci, aby se lépe adaptovala v pěstounské rodině?

Myslím, že v prvním případě by Věrka potřebovala víc času pro adaptaci na novou situaci. Samotnou ji překvapilo, už je přece jen větší, že odchod do nové rodiny představuje spoustu negativních emocí, které si dřív neuvědomovala. Měla tendenci si situaci idealizovat. To ona občas dělá.

Špatně nesla negativní hodnocení pěstounů od svojí rodiny. Věruška nechtěla mamince a babičce ubližovat.

Po druhé se spíš jednalo o selhání žadatelů o pěstounskou péči, podle mě. Nechtěli dál nic řešit, odmítali další spolupráci. Věrka byla na pěstounskou péči připravována, rodinu měla ráda a těšila se do ní. Odmítnutí jí způsobilo další trauma.

5. Jak se Vám spolupracovalo s pěstouny?

První žadatelka o pěstounskou péči byla přátelská, zároveň ale měla jasné představy, které by mělo dítě a celá ta situace splňovat. Upozorňovaly jsme jí na potřebu delšího navazování kontaktu, ale to bylo pro ní komplikované. Měla plány se stěhováním. Je jasné, že při tolika dalších dětech pro ní bylo dojíždění do Prahy problematické. Co můžu říct, že často telefonovala i o víkendech a obtížně snášela ambivalentní postoj Věrky. Rozhodla se, že nechce překonávat další frustrace a mrzelo ji, že je Věrka spíš obezřetná. Hodně jsem u pěstounky vnímala, že její představy, nebudu hodnotit, jestli byly dobré nebo špatné, nebyly naplňovány. Chtělo to hodně podpory a ujišťování. Vnímali jsme, že její představy nejsou naplňovány.

V druhé rodině to vypadalo dobře, žadatelé nechtěli konzultace, říkali, že je vše v pořádku, že se s Věrkou poznávají a mají ji rádi. Překvapilo nás a to teda hodně, když poté od pěstounské péče odstoupili, aniž by nás informovali. Pro další spolupráci nebyl prostor. Dost nás to mrzelo, hlavně s ohledem na dítě. Věrka se na ně začala rychle vázat. Potom když chcete dítěti vysvětlit to odmítnutí, vnímá to, i když se snažíte být co nejjemnější.

6. Vnímáte nějaké překážky na Vaší straně v průběhu procesu svěření dítěte do náhradní rodinné péče?

My i OSPOD jsme vnímali jako frustrující, že v prvním případě bylo zprostředkování pěstounky velmi rychlé. Nebylo možné naplnit očekávání žadatelky. V druhém případě si žádné překážky na naší straně neuvědomuji.

Příloha č. 3

Případová práce – Katka

Obsah

1	Popis případové studie.....	3
2	Základní údaje o dítěti	3
2.1	Anamnéza základní	3
2.2	Anamnéza rodinná	4
2.3	Školní docházka	5
2.4	Psychický stav	5
3	Analýza případu.....	5
3.1	Rok 2013	5
3.1.1	Listopad	6
3.1.2	Prosinec.....	7
3.2	Rok 2014	8
3.2.1	Únor	8
3.2.2	Březen	10
3.2.3	Květen.....	10
3.3	Rozhovor se sociální pracovnící Klokánku.....	11
4	Sebereflexe	12

1 Popis případové studie

Tato případová studie se týká procesu umístění děvčátka, které pobývalo v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 8, do pěstounské péče. Holčička byla navracena z již probíhající pěstounské péče zpět do zařízení.

Inkrimovaná případová studie popisuje v co nejširší možné míře proces, jenž za tímto účelem dítě a zúčastněné strany podstoupily. Mým záměrem je tedy popsat a zaměřit se postupně na jednotlivé kroky, které v tomto případě vedou ke svěření dítěte do pěstounské péče a pokusit se zachytit také co nejvíce aspektů v prožívání dítěte a zúčastněných osob, jichž se dotýká, a to v celé jeho celistvosti.

Cílem je pokusit se analyzovat tento specifický jev a pokusit se zachytit fenomény, které se na této cestě vyskytují. Data jsem čerpala ze spisové dokumentace ZDVOP Klokánek Praha 8, jež je vedená dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., a rovněž spisové dokumentace vedené dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Písemný informovaný souhlas s použitím dat mi pak poskytla vedoucí tohoto zařízení, paní Margareta Johnová.

Prohlašuji, že veškeré identifikační údaje o popisovaných osobách byly změněny.

2 Základní údaje o dítěti

Katka byla přijata do Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 8 (dále jen Klokánek) dne 13. října 2013 v 14.00 hodin. Důvodem přijetí byla žádost pěstounů o zrušení pěstounské péče, která podle jejich názoru neplní své funkce.

2.1 Anamnéza základní

Katka se narodila v srpnu 2006 z nemanželského vztahu. Matce bylo v době přijetí dítěte do zařízení 31 let, otci 40 let a Katce 7 let. Zdravotní stav holčičky byl v dané době dobrý.

Poprvé byla dívka na základě předběžného opatření 6. 11. 2009 přijata do jiné pobočky Klokánku v Praze, kde se poměrně rychle a bez problémů aklimatizovala. Od dívčina umístění ji nikdo z rodičů nikdy nekontaktoval ani nenavštívil. Katka se na rodiče nikdy neptala. Důvodem umístění byl nezáměr a nedostatečná péče matky, poslední 2 měsíce dívka bydlela u babičky, která však péči o dítě nezvládala. Otec byl toho času ve výkonu trestu.

V září 2010 matka přišla o bydlení a byla vyřazena z Úřadu práce, nepobírala žádné dávky. Otec nezletilé pobýval pravděpodobně mimo ČR, soud ani OSPOD neměl o něm žádné zprávy. Pro nezáměr ze strany rodičů a nevhodné podmínky u babičky byla Katka zařazena do registru náhradní rodinné péče.

Dívka byla vyšetřena na neurologii, kde jí byly diagnostikovány afektivní stavy.

11. 11. 2010 byla pro Katku vytipována náhradní rodina.

18. 1. 2011 svěřil soud dívku do pěstounské péče manželů s třemi vlastními dětmi.

Problémem se u Katky ukazují již zmíněné afektivní záchvaty.

2.2 Anamnéza rodinná

Katka má v době přijetí do zařízení v pěstounské rodině 3 starší sourozence, Janovi je 19 let, Jitce 18 a Petře 10. Jedná se o děti pěstounů.

Biologická matka v současnosti nemá podmínky pro to, aby si Katku mohla vzít do péče, a přiznává, že s ní není dlouhodobě v kontaktu a na výchově se nijak neúčastní.

Otec viděl Katku naposledy, když jí byly dva roky, nevídá se s ní, neví, kde bydlí. O možnou výchovu nezletilé nejeví žádný zájem.

2.3 Školní docházka

Katka nyní dochází do druhé třídy, je nadprůměrně inteligentní, avšak někdy bývá zatvrzelá. Hraje na flétnu a ráda kreslí.

2.4 Psychický stav

Z psychologického vyšetření provedeného v Klokánku krátce po přijetí vyplynulo, že se jedná o milou, slušnou a šikovnou dívku s převládajícím introvertním laděním. Je mazlivá a vynucuje si fyzický kontakt. Dívka trpí častými výkyvy nálad. Na otázku, kde byla dívka před pobytem v Klokánku, odpovídá, že nikde. Tady je už dlouho. Ve výchově je doporučeno poskytnout dítěti dostatek pozitivní stimulace, podporovat sebevědomí a stabilní a milující prostředí, kde budou saturovány všechny její potřeby. Jako vhodní se jeví bezdětní pěstouni, kteří budou schopni vyjádření jak pozitivních, tak negativních emocí.

3 Analýza případu

3.1 Rok 2013

Katka se ocitla v Klokánku náhle, bez předchozího upozornění. Náhradní rodiče již dlouho plánovali zrušení pěstounské péče, dívku však neinformovali. Katka byla přijata na žádost OSPOD, kde bylo uvedeno, že pěstouni péči nezvládají.

16. 10. 2013 byla Katka svěřena na základě předběžného opatření do péče Klokánku.

Z průběžných záznamů za říjen:

Sociální pracovnice hovořila s Katkou, která se chce vrátit k mamince a tatínkovi. Souhlasí s tím, že je někdy vůči náhradním rodičům zlá, ale nerozumí tomu.

Jiná pobočka Klokánku nabízí, že by mohla dívku ubytovat ve stejném bytě jako při prvním umístění. Katka se tam vrátit nechce, ale neví proč. Líbilo se jí tam i nelíbilo. Holčička vzpomíná na maminku – pěstounku a je jí líto, že ji nechce, má jiné děti.

Sociální pracovnice telefonuje do nadačního fondu Rozum a cit a domlouvá možnost pokračování v psychoterapii. Katka se ocitla v Klokánku náhle, bez předchozího upozornění. Náhradní rodiče již dlouho plánovali zrušení pěstounské péče, dívku však neinformovali. Katka byla přijata na žádost OSPOD, kde bylo uvedeno, že pěstouni péči nezvládají.

Pěstouni telefonují, že Katku přijde druhý den navštívit její starší sestra a oni přijdou v pátek, na víkend si však holčičku nevezmou. Odůvodňují to tím, že by to pěstounka nezvládla. Uvědomují si, že vzniklá situace je pro všechny strany těžká.

16. 10. 2013 se dostavuje do Klokánku pracovnice z nadačního fondu Rozum a cit. Bude s Katkou pravidelně terapeuticky pracovat. V následném rozhovoru tato pracovnice uvedla, že s celou rodinou dlouhodobě pracovali a na jaře došli společně k názoru, že se v tomto případě bude jednat o pěstounskou péči na přechodnou dobu. Strany se dohodly, že v případě odmítnutí Katky, na to bude dívka dlouhodobě připravována. Nic takového se ale nestalo.

Teta z Klokánku poslala SMS pěstounovi, aby za Katkou nechodil, neboť děti jsou na pobytu. Pěstoun Katku přesto navštívil, prý zprávu neobdržel. Ověřoval si, zda mu Klokánek nebrání v kontaktu s dívkou.

Druhý den telefonicky kontaktovala Klokánek pracovnice nadace Rozum a cit a sdělila, že pěstouni si stěžují, že jim Klokánek brání ve styku s dítětem. Sociální pracovnice Klokánku vysvětluje, jak špatně dívka odloučení snáší. Navrhuje psychologickou konzultaci.

3.1.1 Listopad

4. listopadu 2013 psycholožka Klokánku dívku vyšetřila a ve zprávě se uvádí, že dívka vzniklou situaci nechápe. Mluví o rodině, neví, proč tu je a chce se vrátit, i když v Klokánku se jí líbí. Stýská se jí a pláče. Při vyšetření se Katka snaží spolupracovat, ale kontroluje každý pohyb psycholožky. Projevuje se velmi neklidně, vrtí se, pomůcky jí padají na zem. Často nevnímá otázku, kterou je nutné až 3x opakovat. Ve spontánním

rozhovoru Katka povídá, že nejraději si hraje se sestrou Petrou (10 let), ale rodiče pořád říkali, že Petra umí všechno líp. Byla pořád smutná. Ví, že je v Klokánku už po druhé, ale na to první si nevzpomíná. Doma měli rodiče „Zdravou výživu“, ale Katka neví, proč jí nedávali jídlo. Má ráda sladké. Myslí si, že je tady proto, že by rodiče nezvládli tolik dětí. Momentálně dívka prožívá rozčarování z nepřijetí a odmítnutí pěstounskou rodinou, která s ní na dané téma vůbec nemluvila. Je dětsky bezelstná a nikoho neobviňuje ani nekritizuje. Dívka zažívá odmítnutí již po třetí. Nejprve vlastní matkou, potom babičkou a nakonec pěstounskou rodinou. Je nutné, aby získala pocit bezpodmínečného přijetí, neboť byla ponižována, zneuznávána a odmítána, což se velmi projevilo na jejím sníženém sebevědomí.

Z průběžných záznamů za listopad:

12. 11. 2013 proběhla případová konference, po které šla Katka s pěstouny na hodinu ven.

Ve škole je Katka šikovná a snaživá, nemá však mnoho kamarádů, více se uzavírá do sebe. Paní učitelka reflektuje, že o přestávkách si dívka chodí popovídat s vyučující, děti nevyhledává.

Úkoly si Katka dělá raději hned po příchodu ze školy. Snadno se nechá od učení rozptýlit a při vytržení ze hry „fňuká“. Občas říká, že se chce vrátit domů.

3.1.2 Prosinec

Na začátku prosince telefonuje pracovnice OSPOD a sděluje, že matka nemá o dívku zájem, nemá ani upravené poměry. Bude provedeno šetření u maternální babičky, která o dívku již v minulosti pečovala a nyní by chtěla opět navázat s vnučkou kontakt.

Z průběžných záznamů za prosinec:

Katka strčila vzteky mladší holčičku v Klokánku, až si dívka rozrazila hlavu. Ošetření si vyžádalo několik stehů. Katce je to líto, přiznává, že ji na topení hrubě strčila.

Sociální pracovnice 16. 12. 2013 hovořila s pečující tetou. Podle jejího vyjádření se Katka nerada podřizuje a je dominantní. Nechtěla si umýt hlavu a způsobila tetě modřinu. Bije mladší děti, když si myslí, že ji nikdo nevidí.

V polovině prosince telefonuje babička dívky a sděluje, že by chtěla Katku na vánoce, neboť u ní právě proběhlo sociální šetření. Chce požádat o svěření dívky do své péče a domluvila si návštěvu.

3.2 Rok 2014

Babička si opětovně vyzvedla dívku v polovině ledna na víkendovou propustku.

27. 1. 2014 kontaktoval Klokánek Katčín strýc z otcovy strany. Soud jej dopisem informoval o dívce. Do té doby s manželkou vůbec o existenci malé příbuzné nevěděli. Rodinu matky neznají, ale s otcem byli ještě před rokem v kontaktu, než nastoupil do výkonu trestu. Mají zájem o dívčinu výchovu a dojednávají si schůzku na konec ledna.

Na této schůzce strýc uvedl, že má rodinu. Manželka pracuje jako prodavačka, on je také zaměstnán. Mají 2 děti, dceru v deváté třídě ZŠ a o něco mladšího syna. Sociální pracovnice s nově vzniklou situací kontaktovala OSPOD a předala veškeré informace. Následně požádala o provedení šetření u rodiny dívčina strýce z důvodu možných návštěv.

Z průběžných záznamů za leden:

Katčina babička se rozhodla pro podání návrhu svěření dítěte do své pěstounské péče a požádala si o víkendovou propustku na leden a zároveň i na únor.

3.2.1 Únor

6. 2. 2014 posílá sociální pracovnice OSPODu zprávu, kde jsou popsány skutečnosti obtížného vyrovnávání dívky se situací po náhlém navrácení z pěstounské péče. Dívka se snažila udržet vazbu na náhradní rodinu, kreslila jim obrázky, plakala a slibovala, že bude hodná. Rodina dostávala podporu a odborné vedení, navrácení dítěte bylo podle názoru sociální pracovnice Klokánku provedeno necitlivě. Pěstouni nenahlíželi na Katčiny

potřeby a sdělovali, že je silná a zvládne to. V Klokánku se holčička projevuje jako milá a bystrá dívka, má samé jedničky, hraje na flétnu a ráda maluje. Velice touží po pozornosti dospělých. Někdy je vzdorovitá, zlostná až vzteklá. Stále o sobě pochybuje a potřebuje ujištění, že ji ostatní mají rádi. Tyto projevy jsou považovány za přiměřené náročné životní situaci. Katka je v péči dětských psychologů, sociální pracovnice, arteterapeutky a pečujícího personálu. Pravidelně za ní dochází psycholog a arteterapeutka z nadace Rozum a cit, kteří s dívkou již pracovali v době svěřením dítěte do pěstounské péče. Tato intenzivní péče se tak snaží zmírnit dopad náhlého vytržení z rodinného prostředí. O Katku nově projevila zájem babička z matčiny strany a strýc s rodinou z otcovy strany. Katka si přeje odejít do nějaké rodiny. Už nahlíží, že se do původní pěstounské rodiny nevrátí. V současné době potřebuje bezpečné a stabilní prostředí, a proto se doporučuje svěřit dívku do péče osoby či osob, které lépe zabezpečí její potřeby a vytvoří stabilní podmínky pro její zdárný vývoj.

12. 2. 2014 zaslala sociální pracovnice příkaz k úhradě příspěvku za pobyt a péči o nezletilou, a to zvláště otcovi i matce dítěte. Ani jeden z nich se na výživě dítěte nepodílel.

Nadcházející víkend pečovala o dítě babička a další dva víkendy po sobě strávila dívka v rodině svého strýce.

Z průběžných záznamů za únor:

Strýc s rodinou se sešli s babičkou dívky a bylo u nich provedeno sociální šetření. Jsou ochotni se o víkendové propustky střídat v péči o dítě s babičkou. Dále proběhla 17. 2. 2014 také konzultace sociální pracovnice Klokánku s dotyčným manželským párem i babičkou.

24. 2. 2014 telefonoval strýc Katky. Babička je telefonicky kontaktovala a oznámila, že má problémy s bydlením a nemůže si dívku převzít. Rodina strýce se proto rozhodla péči o holčičku zabezpečit.

3.2.2 Březen

V březnu sociální pracovnice v návaznosti na předchozí zprávy informovala OSPOD, že Katka navázala silný a blízký vztah k rodině svého strýce. Dívka u nich tráví všechny víkendy i prázdninové pobyty, v průběhu týdne si telefonují. Manželé se o Katku zajímají, soustavně se jí věnují, výchovně ji vedou a podporují, a to za úzké spolupráce s Klokánkem. Holčička začala strýce a tetu spontánně oslovovat „tati a mami“, na návštěvy se těší a dlouhodobě sděluje, že se už nechce do Klokánku vracet. V rodině se cítí být přijímána, vnímá, že ji tu mají rádi a starší děti (dcera 15 let, chlapec 12 let) jsou pro ni vzorem. Babička od 19. 2. 2014 Klokánek nekontaktovala.

19. 3. 2014 provedla s Katkou psychologka Klokánku neformální rozhovor sledující ochotu a motivaci k nastávající pěstounské péči, z něhož vyplynulo, že Katka při zmínce o rodině strýce spontánně vyhrkla, že u nich chce zůstat. Bydlí s dětmi ve společném pokoji a dostanou novou palandu, kde bude moci spát nahoře. Moc se těší. Po babičce se jí nestýská, dlouho ji neviděla a už se jí tam nelíbí jako zprvu, celý týden by tam už nevydržela. Chtěla by hned odejít z Klokánku a nemůže se dočkat rozhodnutí soudu. Nová rodina dívku bezpodmínečně přijímá a toleruje její dominantní tendence, potlačovanou, občas se objevující agresivitu a nutkavé sebeprosazování. Projevy takového chování nové pěstouny neznejšťují. Manželé jsou dobře seznámeni s Katčíným psychickým i zdravotním stavem obecně a jsou ochotni případné problémy řešit. Důvody pro umístění dívky do Klokánku v tomto případě zanikly a Katka je připravena na přechod do pěstounské rodiny strýce. Doporučuje se tedy svěřením dívky do její péče.

28. 3. 2014 byla Katka předána na dlouhodobou propustku do péče nové rodiny, a to až do doby rozhodnutí soudu.

3.2.3 Květen

27. 5. 2014 byla dívka soudně svěřena do společné péče nových pěstounů, a zároveň byl zamítnut návrh babičky na svěřením Katky do její pěstounské péče, který byl podán téměř současně.

1. 6. 2014 v 9.00 hodin byla Katka propuštěna do společné pěstounské péče svého strýce a tety.

3.3 Rozhovor se sociální pracovnící Klokánku

1. Je podle Vás něco, co by ze strany Klokánku mohlo pomoci v práci s pěstounskou rodinou, která Katku vrátila zpět do zařízení?

Myslím, že ne. Rodinu jsme se snažili opakovaně motivovat k další spolupráci, ale nepodařilo se to. S rodinou se pokoušel pracovat OSPOD i Rozum a cit, výsledek jejich snahy byl bohužel totožný s tím naším. Rozhodnutí pěstounů jsem vnímala jako nezvratné.

2. Jak jste vnímala spolupráci s biologickou rodinou holčičky?

Teta se strejdou, myslím tím pěstouny, byli vstřícní, přizpůsobiví, vnímali potřeby Kačky a respektovali úřední proces. Byla s nimi příjemná spolupráce, bezproblémová. Spolupráce s babičkou byla postupem času stále méně intenzivní. Byla více vehementní, upřednostňovala zejména své potřeby.

3. Jak často a jakým způsobem jste pracovala přímo s dítětem v rámci přípravy na svěření do náhradní rodinné péče?

S Kačenkou jsme pracovali asi 2x týdně zejména formou rozhovorů a her. Vždycky to bylo podle situace. Zajímali jsme se o její prožívání, představy, názory, spokojenost u tety se strejdou, obavy apod.

4. Co myslíte, že by mohlo holčičce pomoci, aby se lépe adaptovala v nové pěstounské rodině?

Myslíme, že celý proces probíhal příznivě, pěstouni dívku přijímali bez předchozích ideálů, přijímali situaci takovou, jaká je. Dost možná tam sehrál roli také příbuzenský vztah. Respektovali pozvolný proces, nechtěli holčičce přivodit další zklamání.

5. Jak se Vám spolupracovalo s pěstouny, když byste to měla porovnat?

S těmi prvními, co Kačku vrátili, to bylo velmi obtížné, jak jsem už řekla, opravdu neměli zájem a nedalo se vůbec nic dělat. S novou pěstounskou rodinou byla spolupráce výborná, naprosto přirozená. Kdyby to tak vypadalo vždycky, bylo by to skvělé. Jsem opravdu ráda, že to Kačence tak dobře dopadlo.

6. Vnímáte nějaké překážky na Vaší straně v průběhu procesu svěřením dítěte do náhradní rodinné péče?

Druhá pěstounská rodina mohla vnímat jako překážky delší trvání procesu, než k nim mohla Kačka odejít nastálo. My jsme právní situaci vnímali jako příznivou pro dostatečné časové období celého procesu. Nebylo by dobré, to uspěchat. Kdyby to nevyšlo, pro Katku by to bylo opravdu velké zklamání, které by jí mohlo hodně ublížit.

7. Jde odhadnout průměrná doba, která uplyne od první návštěvy v Klokánku do odchodu dítěte do náhradní rodinné péče?

To nejde odhadnout. Zpravidla to bývá 2 měsíce a následně dítě odchází do pěstounské rodiny na tzv. propustku do vykonatelnosti předběžného opatření. Tedy dítě je ve faktické péči nové rodiny, oficiálně ho stále vedeme ve stavu a s rodinou spolupracujeme.

4 Sebereflexe

Katka pobývala v Klokánku na Praze 8 poměrně krátce. Měla jsem možnost s ní spolupracovat jen při některých skupinových činnostech. Vzpomínám si ale zřetelně, jak mě hned na poprvé zaujala. Při rukodělné činnosti se chovala úplně jinak než ostatní děti ve skupině. Vyslechla si zadání a samostatně, naprosto klidně pracovala, zatímco ostatní děti vyžadovaly každé mou pozornost nebo se dohadovaly o střídání pomůcek. Katka se projevovala jako „vzorná žákyně“. A navíc bylo vidět, že ji to baví. Nevadilo jí pracovat samostatně.

Při pantomimických sebero-zvíjejících skupinových hrách byly pro mě nejprve překvapením její náhlé emoční výkyvy. Katka byla veselá a zapojovala se do hry s ostatními a najednou bez varování upadla do depresivní rozlady. V té chvíli pomohlo odvést pozornost dívky jiným směrem a následně ji motivovat k pokračování. V tom mi pomáhaly i ostatní děti, protože hra je bavila a chtěly pokračovat. S Katkou jsem se naučila pohotověji reagovat na nepředvídatelné impulzy a eliminovat jejich dopady na dětskou skupinu.

Katka měla štěstí a snad našla dobrou rodinu, kde se bude cítit dobře. Jako každé dítě v Klokánku potřebuje stabilní a bezpečné zázemí, kde se jí pěstouni budou věnovat a nenechají se odradit některými stále přetrvávajícími projevy negativního chování. V přijímajícím prostředí by se to mohlo dobře podařit.

Fond ohrožených dětí, o. s. Praha 1, Na Poříčí 1038/6, 110 00, IČ: 00499277
Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Praha 9, Bousovská 742/3, 197 00
Pracoviště KLOKÁNEK Praha 8, Chabařovická 1125/4, 182 00, tel: 283 881 102

Informovaný souhlas s použitím dat získaných ze spisové dokumentace ZDVOP

Klokánek Praha 8

Já, **Margareta Johnová**, nar. 09.11.1982, vedoucí ZDVOP Klokánek na Praze 8, dávám tímto souhlas paní **Petře Hniličkové**, nar. 11.6.1974, aby v souvislosti s vypracováním své bakalářské práce na Pražské vysoké škole psychosociálních studií použila v souladu se zásadami mlčenlivosti a ochrany osobních údajů data ze spisové dokumentace ZDVOP Klokánek Praha 8. Tento souhlas se týká spisové dokumentace vedené dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. a rovněž spisové dokumentace vedené dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.

V Praze dne 03.09.2014

Mgr. Margareta Johnová

vedoucí zařízení

FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ
Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
Pracoviště KLOKÁNEK Praha 8
Chabařovická 4, 182 00, tel.: 283 881 102

Současný systém pěstounské péče u nás

rozhovor

1. Jak vnímáte roli současného systému pěstounské péče u nás?

To je poměrně mnohostranný dotaz. Tak například řadu otázek do systému náhradní rodičovské péče vnesla novela zákona 359/99 Sb, platná od 1. 1. 2013. Zároveň zakotvila nový typ péče o ohrožené děti a tou je přechodná pěstounská péče...

2. Co si tedy myslíte o poskytování pěstounské péče na přechodnou dobu, neboli o současném „profesionálním pěstounství“?

Přechodná pěstounská péče je určena pro děti, u kterých se předpokládá vyřešení jejich situace do 1 roku od odchodu dítěte od rodiče, to znamená do doby nalezení nového rodiče. Nebo do doby, než se biologický rodič rozhodne vzít své dítě zpět do své péče. Zároveň mělo být cílem profesní pěstounské péče snížení počtu dětí v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do 3 let. Především se ale domnívám, že novelou měl být podpořen především systém trvalých pěstounů a ne přechodných, tzn. pěstounů mající dítě v péči pouze a maximálně do jednoho roku!

Tím míním snahu vyhledávat především kvalitní trvalé pěstouny, pro něž je pomoc opuštěnému dítěti (dětem) životním posláním a nikoliv zajímavým přivýdělkem.

Zahraniční praxe (třeba ve Velké Británii) přinesla důležitou zkušenost, že dítě v průběhu přechodné doby vystřídá několik pěstounů. To je, myslím, pro dítě, které postrádá biologické rodičovské vazby, velmi zraňující, protože začne postrádat pevné pouto a později i svou identitu.

Je to vlastně zcela proti základní potřebě dítěte mít zejména v prvních letech života naplněnu potřebu takzvaného attachmentu (přilnutí). Tvůrci systému přechodného pěstounství dokonce tvrdí, že dítě nesmí takovouto pevnou vazbu se svými přechodnými pěstouny navázat!

Finanční motivace zájemců o přechodnou pěstounskou péči je docela zřejmá. Hodnocení je oproti klasické pěstounské péči nepochopitelně nadhodnoceno! Jak už jsem uvedla: jedním z cílů přechodné pěstounské péče bylo snížení počtu dětí v ústavní péči. Bohužel daná myšlenka je realizovatelná pouze částečně, protože náhradní rodiče mají zájem o adopci či pěstounství především „bílého“ dítěte, chtějí zdravé miminko a to do trvalé péče a nikoliv přechodné.

V kojeneckých ústavech a dětských domovech jsou však bohužel i děti těžce nemocné, bez perspektivy vyléčení, které potřebují odbornou péči. O těchto těžce handicapovaných dětech ještě nebylo v ČR rozhodnuto ve smyslu, jak by o ně mělo být pečováno, pokud zájem biologické rodiny chybí.

3. Co jsou podle vás nejvážnější problémy stávající podoby systému pěstounské péče?

Za špatné především považuji, že o dítěti určeném pro pěstounskou péči rozhodují hlavně úředníci krajských úřadů a ne celý sbor odborníků. To rozhodně není dobře.

Autorizováno: 15. července 2015

Ing. Zuzana Baudyšová

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Petra Hniličková

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Neúspěchy v pěstounské péči u dětí umístěných v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Počet stran (bez příloh): 60

Počet titulů české literatury a pramenů: 26

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových odkazů: 1

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Řezníček

Rok dokončení práce: 2015

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Petra Hnilíčková
Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
Název práce: Neúspěchy v pěstounské péči u dětí umístěných v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
Vedoucí/oponent* práce: Mgr. Tomáš Řezníček

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 60

Počet stránek příloh: 73

Počet titulů v seznamu literatury: 27

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

		2		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		2		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		2		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Jakým způsobem by bylo možno ovlivnit kvalitu přípravy žadatelů o pěstounskou péči?
2. Je možno nějakým způsobem definovat způsob práce s dětmi, u nichž NRP selhala v přípravné fázi i v samotném průběhu?
3. Jaké konkrétní úpravy by autorka navrhovala v normách upravujících NRP (konkrétně pěstounskou péči) z pohledu sociálního pracovníka?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Téma bakalářské práce je velmi aktuální, pěstounská péče je v současné době preferovaným řešením v případech, kdy biologická rodina není schopna či ochotna poskytnout dítěti odpovídající péči. Autorka se ve své práci zaměřuje na případy, kdy pěstounská péče selhává – jedná se tedy o téma, které je v odborné i laické veřejnosti spíše ignorováno či dokonce tabuizováno.

Práce je dobře logicky strukturována a to především v teoretické části, kde autorka velmi dobře v daném tématu postupuje od funkcí rodiny k procesu zprostředkování NRP s přihlédnutím k jejímu selhávání.

Výzkumná část práce je postavena na kvalitativním výzkumu s omezeným počtem kazuistik. Přes tuto skutečnost je poměrně rozsáhlá a dává možnost vhledu do rozmanitosti postupů při zprostředkování pěstounské péče. Výzkumná otázka je, snad právě vzhledem ke zpracovávanému tématu, poměrně složitá. V odpovědi na ni – modelech obsahujících nápadné jevy v procesu neúspěšné pěstounské péče – je na ni přehledně strukturována odpověď.

V diskusi se autorka práce odpovědně zamýšlí nad limity své práce a také praktickou využitelností jejích výsledků.

Práce obsahuje drobné stylistické i gramatické nedostatky.

Předložená bakalářská práce odpovídá svou kvalitou kladeným požadavkům.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: V Praze 7. září 2015

* nehodící se, škrtněte

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Petra Hniličková

Obor studia: sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Neúspěchy v pěstounské péči u dětí umístěných v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Oponent práce: PhDr. Kateřina Šámalová, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 60

Počet stránek příloh: nevedeno

Počet titulů v seznamu literatury: 28

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	1			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

		2		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

0				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		2		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		2		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		2		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Jakým jiným způsobem by bylo možné zkoumat stejný předmět výzkumného šetření?
2. Jaká systémová opatření jsou přijímána jako prevence selhání náhradních forem pěstounské péče – na úrovni státu, územní samosprávy, zprostředkovatelů péče?
3. Je možné prezentovat statistické údaje o úspěšnosti pěstounské péče?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Ústředním tématem předložené bakalářské práce je pěstounská péče z perspektivy selhání její funkce. Volbu tématu jednoznačně hodnotím jako oborově příležitou. Předmět práce je navíc akcentován z pozic sociální práce jako pomáhající profese. Toto uvědomění autorky nesporně přispívá ke kvalitě práce jako takové.

Bakalářská práce je tradičně dělena na část teoretickou a výzkumnou. Uspořádání teoretické části je logické, nepostrádá potřebnou dynamiku a posloupnost. Vzhledem k tématu práce ovšem postrádám precízněji prezentované informace k možným vlivům, které působí na selhání pěstounské péče. S vlastním tématem se tak setkáváme až v rámci části praktické. Tuto část práce vnímám jako relativně čtivou, nicméně jazykové vyjadřování je často poněkud šroubované, čímž nezřídka kdy uniká základní smysl sdělení. Na řadě míst chybí jazyková korekce.

Výzkumná část práce je vystavěna na výzkumném šetření, pro nějž studentka volí kvalitativní design. Získaná data o výzkumných jednotkách jsou organizována prostřednictvím třech kazuistik. Formulace výzkumné otázky je poměrně těžkopádná, čtenář tak nezískává jasnou informaci o tom, co bude předmětem výzkumného šetření. Doporučila bych rovněž položení dílčích výzkumných otázek, které by přispěly k jasnější struktuře výzkumu. V metodologické části abscentuje definice toho, co autorka pro účely svého výzkumu považuje za selhání pěstounské péče. Přestože se autorka pokouší popsat vývoj realizovaného výzkumného šetření, vlastní postup pak není pro čtenáře zcela předvídatelný, a je tak poměrně složitý. Výsledkem výzkumného šetření je identifikace faktorů, které zvyšují riziko neúspěšné pěstounské péče. Ty studentka zpracovává přehledně s dostatečným využitím odborné literatury.

Předložená diplomová práce splňuje i přes uvedené nedostatky nároky kladené na závěrečnou bakalářskou práci a doporučuji ji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně – velmi dobře (dle průběhu obhajoby)

Datum, podpis: V Praze 15. srpna 2015